

Innerstaden 2:1 Kyrkogatan

Fornlämning L1988:5459/RAÅ Lund 73:1

Lunds stad och kommun, Skåne län

Arkeologisk schaktningsövervakning 2019–2021

Aja Guldåker

Titel: Innerstaden 2:1 Kyrkogatan
Författare: Aja Guldåker
Kulturmiljörapport: 2024:38

Omslagsbild: Mur från år 1702 ovanpå murarna till den medeltida domskolan. Gertie Ericsson och Linda Billström rensar kring murarna. Fotografiet taget från norr.

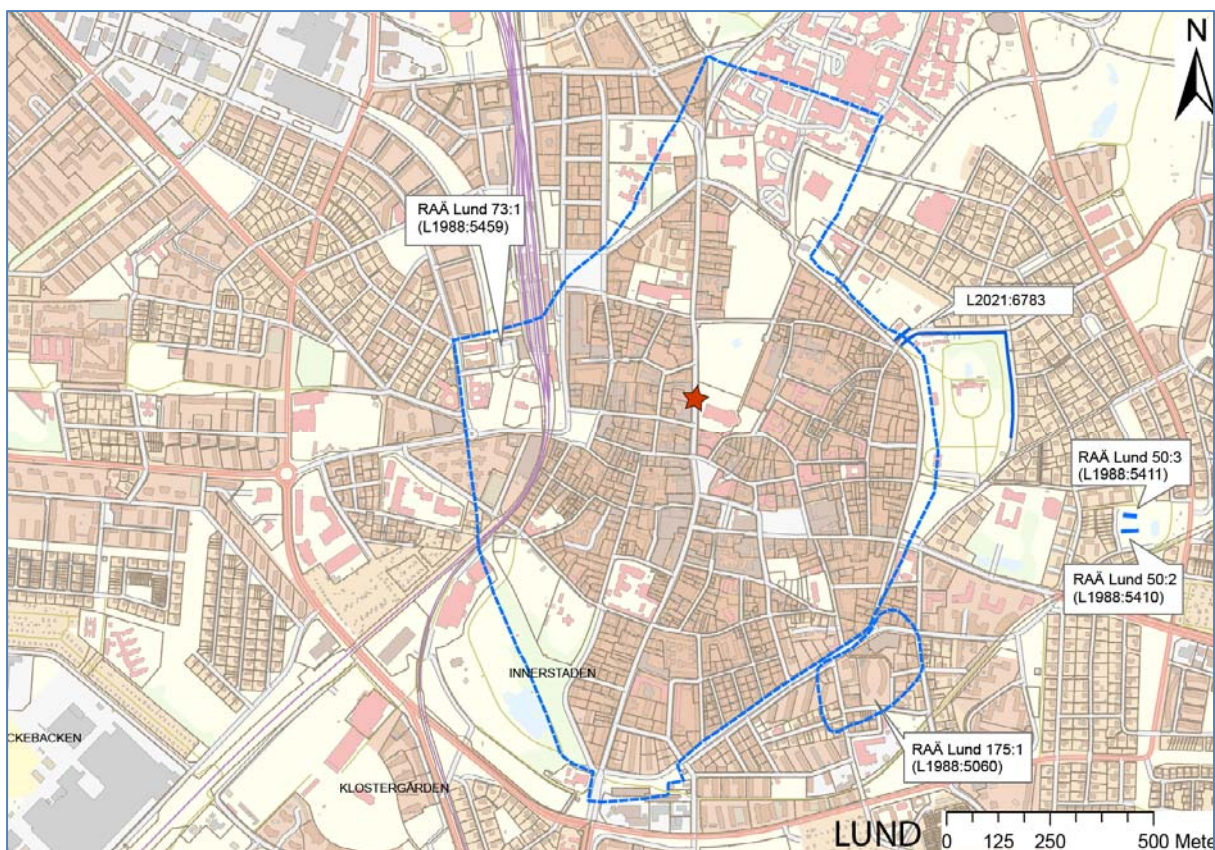
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Historiska kartor.....	2
Fornlämningsmiljö	9
Tidigare arkeologiska iakttagelser.....	13
Genomförande och dokumentation	18
Område 1.....	19
Område 2.....	21
Område 3.....	22
Område 5.....	26
Område 6.....	27
Område 7.....	28
Område 8.....	31
Område 9.....	32
Område 10.....	33
Område 11.....	34
Pollare.....	35
Resultat.....	36
Kulturlagerstatus och fördjupningsmöjligheter	47
Förmedling.....	48
Rekommendationer inför framtida markarbeten.....	48
Administrativa och tekniska uppgifter.....	50
Källor och litteratur.....	51
Internetreferens	52
Övrigt	52
Bilagor.....	53
Bilaga 1. Plan- och sektionsritningar	54
Bilaga 2. Kontextregister	62
Bilaga 3. Fyndregister.....	67
Bilaga 4. Makroskopisk analys av jordprov från Kyrkogatan, Lund. Teknisk rapport. Jens Heimdahl, Arkeologerna–Statens historiska museer.....	72

Sammanfattning

- Tekniska förvaltningen, Lunds kommun, genomförde under 2019–2021 en ombyggnation av Kyrkogatan, *Etapp Lundagård* enligt Länsstyrelsen beslut (Lst Dnr 431-1365-2019/Kulturens projektnummer A_2019_0023). Etappen omfattade sträckningen från Klostergatan till 30 m söder om Paradisgatan, en sträcka på omkring 215 meter. Syftet var byte av beläggning från fasad till fasad för att möjliggöra ett snabbcykelspår. Merparten av markingreppen var i första ansökan grunda, men vid ett antal punkter tillkom inkopplingar av brunnar och markingreppen blev då lokalt mer omfattande. *Etapp Lundagård* var en deletapp av ett större projekt, *Nordsydliga stråket*. Denna rapport gäller Etapp 4. Pollarna som flyttades konserverades, vilket tog tid och återplaceringen genomfördes på en plats längre österut än ursprungligen och avslutades år 2021.
- Undersökningsområdet var beläget i den centrala delen av Lunds medeltida stadsområde, längs dagens sträckning av Kyrkogatan. Flera kvarter omger undersökningsområdet och huvudsakligen var det ett gränsområde mellan privata tomtmarker och kyrkliga områden som berördes, såsom kyrkogårdar, ärkebiskopens privata område i Lundagård och domkyrkans västliga delar med tillhörande byggnader i väster och i söder där dagens korsning Kyrkogatan/Klostergatan möts.
- Det ursprungliga schaktdjupet för merparten av markarbetet angavs till 0,80 m djup med ett större djup i de områden där brunnar skulle skiftas. Flera intakta äldre grundmurar från medeltida byggnader väster om domkyrkan påträffades, liksom den mur som år 1702 avdelade gatan mot kyrkans område då gatugenombrottet skedde. Även en mur tillhörande den tegelbyggnad som uppfördes ovanpå Sankt Nikolaus kyrka under 1600-talet dokumenterades. Murarna påträffades på omkring 0,40–0,60 m djup och fick i de flesta fall ligga kvar, tack vare god dialog med Markentreprenad, som utförde arbetet för Lunds kommun. Markarbetet påbörjades i söder och i den takt som den arkeologiska dokumentationen blev klar i fält rullades geotextil ut och bärlager lades ovanpå. En stor mängd kablar, rör och kulvertar påträffades under arbetets gång, men trots detta kunde en välbevarad fornlämning dokumenteras.
- Fornlämningen på Kyrkogatan är fortfarande mycket välbevarad, trots att det förekommit flera omfattande markarbeten i området. Det var tydligt att man genom tiderna tagit hänsyn till påträffade murar och låtit dessa stå kvar orubbat. Markarbetena som genomförts i aktuellt arbete har likaså varit skonsamma och en stor del av planerat ingreppsdjup har styrts om till ett ringare djup. Framtida schaktningsövervakningar kan oavsett omfattning innebära att fler resultat kan adderas till de iakttagelser som redan har gjorts under 1900-talet och under det inledande 2000-talet. Bevaringsgraden i området måste räknas som hög då både metaller, benföremål och organiskt material har insamlats och prover har uppvisat en mångfald av bevarade växtförekomster. Ett stort antal gravar kvarligger sannolikt även i området för Sankt Nikolaus kyrkogård liksom på Sankt Laurentius kyrkogård.

Figur 1. Platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna inom fornlämning L1988:5459 Lunds stadslager (RAÅ Lund 73:1). Fastighetskartan © Lantmäteriet

Inledning

Tekniska förvaltningen, Lunds kommun, genomförde under 2019–2021 en ombyggnation av Kyrkogatan, *Etapp 4 Lundagård*, vilket schaktningsövervakades enligt länsstyrelsen beslut (Lst Dnr 431-1365-2019/Kulturens projektnummer A_2019_2023). Etappen omfattade sträckningen från Klostergatan till 30 m söder om Paradisgatan, en sträcka på omkring 215 meter (figur 1). Syftet var byte av beläggning från fasad till fasad för att möjliggöra ett snabbcykelspår. Merparten av markingreppen var i första ansökan grunda, men vid ett antal punkter kom inkopplingar av brunnar att genomföras och markingreppen blev då lokalt mer omfattande. *Etapp Lundagård* var en deletapp av ett större projekt, *Nordsydliga stråket*. Denna rapport gäller Etapp 4. Brunnars läge var vid ansökan oklar. En komplettering lämnades in av Tekniska förvaltningen 2019-07-16 rörande flytt av pollare, varför en ny kostnadsberäkning behövde upprättas då såväl pollarnas ursprungliga som nya lägen låg inom medeltida kyrkogårdar (figur 1). Pollarna som flyttades konserverades först, vilket tog tid och återplaceringen genomfördes på en plats längre österut än ursprungligen och avslutades år 2021.

Historiska kartor

Undersökningsområdet var beläget i den centrala delen av Lunds medeltida stadsområde, längs dagens utsträckning av Kyrkogatan. Flera kvarter omger undersökningsområdet och huvudsakligen var det ett gränsområde mellan tomtmarker och kyrkliga områden, såsom kyrkogårdar, ärkebiskopens privata

område i Lundagård och domkyrkans västliga delar med tillhörande byggnader i väster och i söder där dagens korsning Kyrkogatan/Klostergatan möts. Flera historiska kartor finns bevarade som visar området kring centrala Lund och kring domkyrkan.

En av de äldsta kartorna är en kartskiss över Lund, från omkring år 1589 från den Vedelska samlingen (figur 2). Den summariskt uppritade skissen ingår i Anders Sörensen Vedels samlingar.¹ Vedel uppmuntrades till historiskt författarskap, och som inledning därtill utförde han en översättning till danska av Saxos stora Danmarkskrönika, den utkom år 1575. Två år tidigare hade Vedel begåvats med ett kanonikat i Ribe, och 1578 fick han konungens löfte om dekanatet vid Ribe domkapitel mot utfästelse att skriva en fullständig Danmarkshistoria. Vedel ska inte ha varit särskilt bekväm i den stora uppgiften (Blomqvist 1946:47f). Kartskissen är presenterad med söder uppåt, vilket inte är det vanligaste sättet att läsa en karta på idag. Den skissartade utformningen visar ändå att Domkyrkans område var sammanbundet med dagens kvarter Altona och att en genomgående gata i nord-sydlig orientering saknades (figur 2).

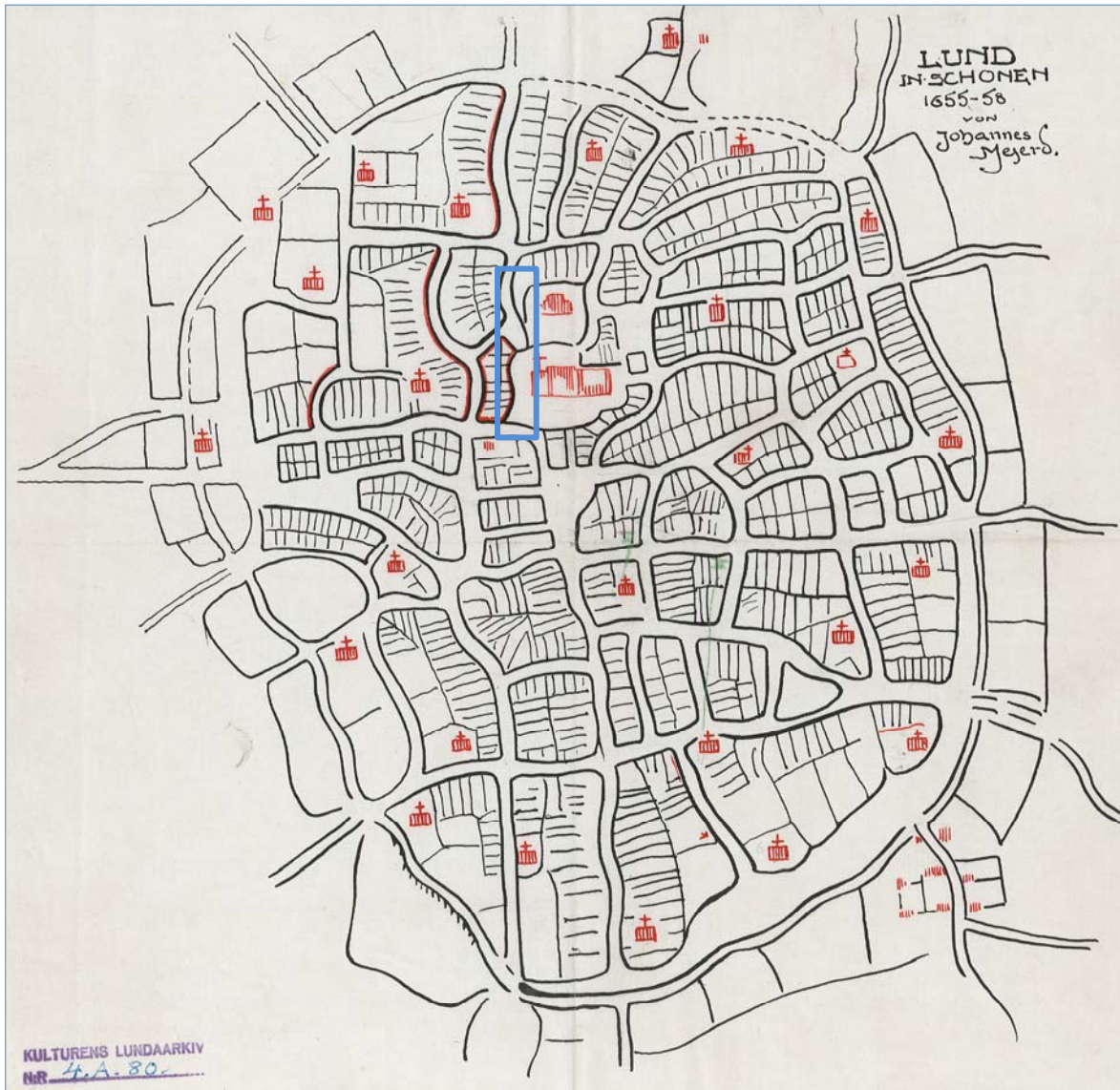
Knappt 100 år senare upprättade Johannes Mejers en karta över "LUND IN SCHONEN 1655–58" (figur 3).² Han utnämndes till kunglig kartograf av den danske kungen år 1657 och under 1655–58 arbetade han med *Skånebogen* där Lundakartan ingick.³ Kartan var förmodligen lite av en fri tolkning av situationsbilden som rådde, där i huvudsak kvarter och gator stämmer med vad vi senare vet om stadsbilden, men där skillnader förekommer. Den svajiga stilen indikerar också att det inte förelegat någon större noggrannhet i uppmätningen. På kartan i Kulturens arkiv förekommer röda symboler som bör betraktas som kyrkliga, och dessa är inte helt korrekt placerade på alla platser. Situationsbilden väster om domkyrkan är dock tydlig att där förekommer ingen passage ännu och det kyrkliga området ligger kloss inpå tomtmarker och en gata leder runt området antingen i öster eller i väster (figur 3).

År 1688 kan man ana att en omstrukturering av stadens gatunät är förestående. Olof Naeringh och Anders Schiöning upprättade *Geometrisk carta och förrätningh af Lundhe stadh år 1688 in decembri* (figur 4). Kartan skall vara upprättad på uppdrag av reduktionskommissionen och de båda lantmätarna skulle avmäta och på kartan lägga in de hus och tomter som förr varit kyrko- eller kronoegendomar, kallat *publico*. Tomterna har numrerats på kartan och dessa återges i Carlqvist år 1923 och 1924 (André & Högstedt 1990:20f; Carlqvist 1923/24). Nya gatusträckningar tycks vara på förslag, vilket linjer över tomtmark avslöjar. Förslaget på Kyrkogatan verkar ha genomförts enligt planerna då sträckningen som föreslogs i princip motsvarar dagens Kyrkogata (figur 4).

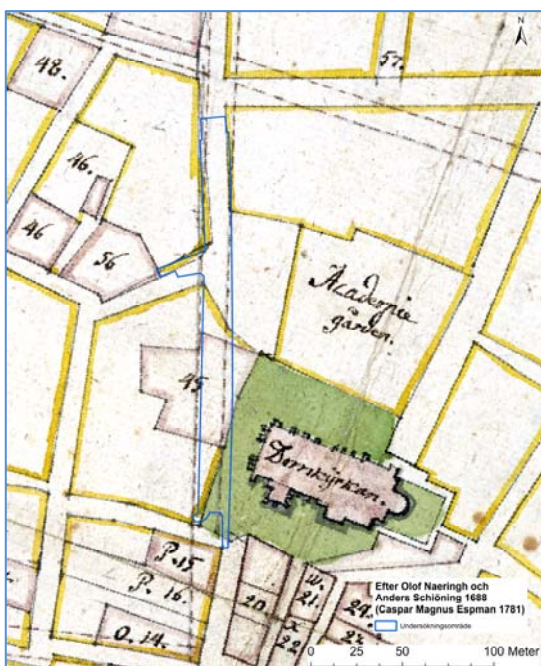
¹ Kongelig Bibliotek i Köpenhamn, Gl. Kgl. Saml. n:o 2336 4

² Troligen en bearbetning eller kopia av originalet i Kulturens Lundaarkiv nr 4.A.80

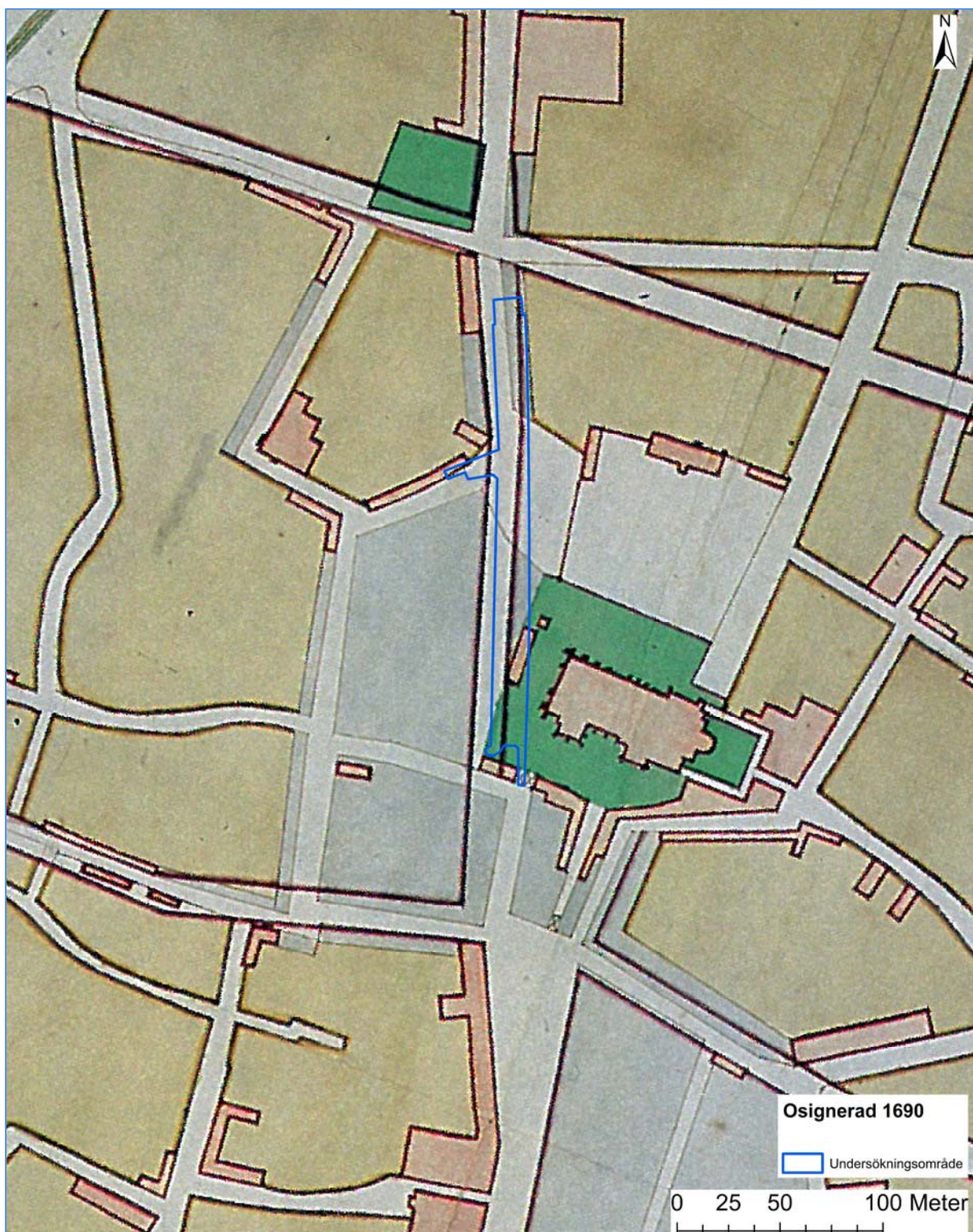
³ [Johannes Mejer – Wikipedia](#), hämtat 2024-09-26

Figur 3. Kopia/bearbetning av Johannes Mejers karta "LUND IN SCHONEN 1655–58. Platsen för undersökningsområdet markeras med en blå linje. Kulturens Lundaarkiv nr 4.A.80.

Figur 4. Kartdetalj. Olof Naeringh och Anders Schiöning upprättade *Geometrisk carta och förrätningh af Lundhe stadh år 1688 in decembri*. Då originalkartan började murkna avritades denna och färglades av Caspar Magnus Espman år 1781 (ALVIN Akt alvin-record_99676).

Figur 5. Detalj ur en osignerad karta daterad till år 1690, där föreslagna gator är inritade ovan kvartersmark. Aktuell undersökningsområde markerat med blå linje (André och Högstedt 1990:19)

År 1690 har staden fortfarande inte genomfört genombrottet av Kyrkogatan, vilket en osignerad karta visar där den föreslagna sträckningen kan skönjas (figur 5.). Det som är intressant i övrigt är de byggnader som förekommer vid domkyrkoområdets västra flank, vilka tangera det undersökningsområde som aktuell rapport redogör för.

När Jean Bergman år 1704 presenterar en *Geometrisk Charta öfver Staden Lund uti Schåne och dess Jordägendom i Åker och Ång*..är det en genomgående gata utanför domkyrkans västra område (figur 6). Kartan anses ha ett högt källvärde då den ger en tydlig uppfattning av kvartersindelning, gatunät, liksom fördelning av odlade lyckor, vångar, gemensamma fälader och betesmarker. Kartan visar även på den namnflora som förekom. Anledningen till att kartan upprättades var att det kom en kunglig förordning om att tiondet skulle utgå av städernas åkerjord och magistraten i Lund beordrades år 1698 att specificera åkermarken i och utanför staden (André & Högstedt 1990:22). En långsmal byggnad väster om domkyrkan förekommer inom undersökningsområdet och en mur tycks löpa från byggnadens sydvästra hörn söderut mot något som kan uppfattas som en byggnad. Centralt på Kyrkogatan öppnas gatuvyn upp till ett torg, Lilla Torg (figur 6).

Cirka 80 år senare, närmare bestämt år 1783 upprättas av Caspar Magnus Espman en *Charta öfver Staden Lund Inom Wallarne* med stadens rotar (André & Högstedt 1990:34). I Kulturens Lunda-arkiv förekommer samma karta, fast utan roteindelning (figur 7). Flera byggnader figurerar inom aktuellt undersökningsområde, bland annat i den nordöstra delen och centralt i väster. Tomt 21 på kartan beboddes vid den tiden av en Herr Hofcamrer Bergendorff. Det U-formade byggnadskomplexet var beläget söder om nuvarande Universitetshuset och området för byggnaden hamnade inom undersökningsområdet. På kartan löper en mur från sydvästra hörnet av domkyrkoområdet norrut mot en långsmal byggnad, omtalad som domskolan (figur 7). Även delar av denna byggnad hamnar inom undersökningsområdet.

Det angränsande gatunätet till undersökningsområdet faller tillbaka på tidigmedeltida förhållande, där föregångaren till Stora Gråbrödersgatan räknas till en av huvudgatorna i staden (Gardelin 2009:10). Det skånska kriget under åren 1675–1679 innebar stora påfrestningar och år 1678 stacks ett stort antal gårdar i Lund i brand. En reglering av stadens gatunät blev därefter aktuell. I nordsydlig riktning föreslogs ett genombrott vid domkyrkan för att underlätta transporter och den nuvarande Kyrkogatans sträckning tillkom år 1702 (Wahlöö & Larsson 1996:5, 225).

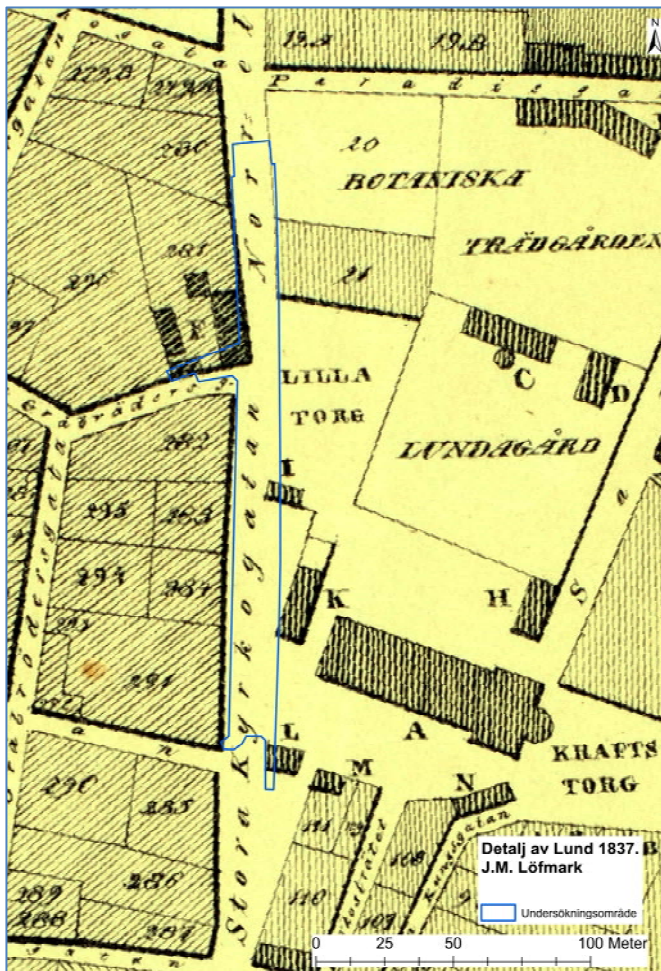
På 1800-talet hade Kyrkogatan blivit en mer betydelsefull led än Stora Gråbrödersgatan (figur 8). Tomterna ut mot Kyrkogatan var större och mer representativt bebyggda (Bevaringskommittén 1981:24f). Endast ett fåtal byggnader förekom inom undersökningsområdet, däribland domskolan och en byggnad i sydöstra hörnet av undersökningsområdet och en mindre byggnad norr om domskolan.

Figur 6. Detalj av *Geometrisk Charta öfver Staden Lund uti Schåne och dess Jordägendom i Åker och Ång* av Jean Bergman år 1704. Undersökningsområdet markeras med blå linje löper över en byggnad i väster tillhörande domkyrkan (André och Högstedt 1990:23).

Figur 7. Detalj av Caspar Magnus Espman en *Charta öfver Staden Lund Inom Wallarne 1783*. Undersökningsområdet markeras med blå linje. Kulturens Lundaarkiv.

Figur 8. Detalj över Lund 1837. J.M. Löfmark. *Karta öfver Staden Lund inom vallarne*. Känd bebyggelse inom undersökningsområdet. Undersökningsområdet markeras med blå linje. Lunds universitetsbiblioteks bildsamlingar

Fornlämningsmiljö

Flera kvarter gränsar till undersökningsområdet, bland annat kvarter Glädjen, Altona, Universitetet och Domkyrkan samt Sankt Laurentius. Från vissa områden och tomtmarker finns det mängder av skriftliga källor med information, medan det från några områden finns mer sparsam information. I detta kapitel behandlas miljöerna mer eller mindre översiktligt utifrån kunskapsläget. I tabell 1 nedan presenteras kortfattat kunskapsläget kring respektive äldre tomtmark.

I nordvästra delarna inom undersökningsområdet finns kvarter Glädjen, vars form i huvudsak är oförändrad sedan 1600-talet. Vissa regleringar har dock skett av byggnadslinjen mot gatan, bland annat i hörnet av Stora och Lilla Gråbrödersgatan, där den äldre bebyggelsen låg ute i nuvarande gata. Namnet Glädjen har kvarteret fått efter en numera riven studentkasern som legat vid Sankt Petri Kyrkogata. Kvarteret har varit kontinuerligt bebyggt sedan medeltiden och flera medeltida stenhus har påträffats. Enligt Anders Andréns tomtrekonstruktion omkring år 1500 fanns det två stora tomter längs kv Glädjens östra del, vars tomtmark gränsade till Kyrkogatan (figur 3).

Figur 9. Anders Andréns tomtrekonstruktion omkring år 1500 (1984), samt undersökningsområdets utbredning. Fastighetskartan. © Lantmäteriet

Tomt nr 281 var ett Kanikresidens tillhörande Sankt Nikolaus socken (figur 9). Till en början skall residenset ha varit uppdelat på tre tomter, men deras inbördes läge har inte kunnat rekonstrueras. På nuvarande tomt nr 6, låg till år 1908 *Dekanhuset*, ett grundmurat tegelhus vars äldsta del är daterad till 1200-talet. År 1589 finns namnet *Residentia Wilhelmi Dresselbergij* markerad på Vedels kartskiss och år 1647 begärdes en besiktning av byggnaden efter skadorna som tillkommit i samband med kriget (figur 2; Blomqvist 1946:51, 55; Andrén 1984:109). Vid medeltidens slut var byggnaden residens för dekanen vid domkapitlet och kom i modern tid att kallas *Dekanhuset*. År 1908 flyttades byggnaden till Kulturen då en ny byggnad skulle uppföras på platsen. Ett annat medeltida stenhus har legat i kvarterets södra del på gamla Televerkets tomt, där kvarteret bildar en spets (figur 3). De påträffade murarna hade utgjort en källarvåning i ett korsvirkeshus uppfört på 1600-talet och byggnaden hade ingått i en stor stadsgård, som från mitten av 1700-talet och till 1800-talets mitt ägdes och beboddes av boktryckarfamiljen Berling. Flera byggnader hörde till gården, då olika utrymmen behövdes inom jordbruksnäringen, som ännu spelade en viktig roll i det borgerliga hushållet. Tre byggnader låg tidigare invid gatan, bland annat det tidigare nämnda korsvirkeshuset från 1600-talet, uppfört på medeltida källarmurverk. Byggnaden hade en ovanligt hög takresning och vinden var inredd till spannmålsmagasin med dubbla loftbottnar. Flera andra av gårdens byggnader, både bostads- och ekonomihus, hade spannmålsloft på vinden. I övrigt fanns byggnader för bränneri, packhus, lada, loge och torvhus, svinhus, kalkbod, vedbod, hugghus, mangelbod med mera. År 1911 flyttades den kvarvarande medeltida byggnaden, *Berlingska huset*, till Kulturen (Lunds bevaringsprogram).

Inom undersökningsområdet fanns under medeltiden Sankt Nikolaus kyrka och kyrkogård, vars kyrkobyggnad ännu ej med säkerhet har lokaliserats. Enligt Andrén har svårtydda rester av en kyrka påträffats och sannolikt har kyrkan haft västtorn och ett vapenhus på norra sidan av långskeppet. Lilla Torgs utsträckning motsvarar sannolikt den östra delen av kyrkogården. Ett tegelhus uppfördes ovanpå kyrkan efter reformationen och byggnaden kan vara identisk med den vikariegård som omtalas år 1558 som skall ha funnits på S:t Nikolaus kyrkogård (Andrén 1980:64) Flera murar och ett 80-tal gravar har genom årens lopp dokumenterats både i Kyrkogatan och i kv Altona (figur 3; Gardelin 2015:112).

På Kyrkogatans nordöstra sida fanns fram till år 1757 Ärkebiskopens trädgård (tomt 20:1) och en gård (tomt 21) enligt Anders Andréns tomtrekonstruktion runt år 1500 (Andrén 1984:68f).

I Mogen Madsens beskrivning av Lund år 1587 omtalas miljöerna väster, norr och söder om domkyrkan:

Väster om domen ligger skolan, trivialskola/.../ Mot norr ligger invid kyrkan också biskopsgården, fordom ärkebiskoparnas säte, som efter reformationen gjorts till kungsgård; den är ytterst rymlig, men fordom dock, då den beboddes av ärkebiskoparna, långt mera lysande än nu. Mot söder, på andra sidan domen, finnes torget, av synnerligen stor utsträckning, jämte rådhuset. Hit strömmar nära nog dagligen samman en talrik skara säljare och köpare, förutom det att två gånger varje år i nästan hela staden firas en ytterst talrikt besökt marknad, nämligen vid tiden för Kristihimmelfärdsdag och Laurentii högtid (Blomqvist 1946:34f).

År 1537 och på Mogen Madsens tid undervisades troligen elever i enlighet med den skolordning som ingick i 1537 års kyrkoordinans (Blomqvist 1946: kommentar till rad 301). Domskolan/trivialskolan var sedan medeltidens slut och fram till kriget 1676—79 inrymd i ett avlångt tvåvånings tegelhus, beläget väster om domkyrkans norra torn. Den lägre undervisningen i äldre tid omfattade huvudsakligen de så kallade triviumämnen vilka var grammatik, retorik och dialektik och det förklarar således benämningen trivialskola. År 1085 inrättades en skola *beneficium scholarum* och 1470 omtalas för första gången en äldre skolbyggnad, *Gamla skolan*, och år 1499 nämns *Gamla skolan och gården med det torn där upptill står*. Platsen för byggnaden skall ha funnits i det sydvästra delen av domkyrkans område mitt emot en hörngård i S:t Clemens socken (Andrén 1980:18).

Nedan finns en sammanställning av Anders Andréns tomtrekonstruktion i tabellform där insamlad information rörande källmaterial knutet till samtliga tomter som gränsar till undersökningsområdet redovisas (1984; tabell 1, figur 9).

Tabell 1. Sammanställning från Anders Andréns förslag på tomtrekonstruktion i Lund omkring år 1500 (1984)

Tomt 20:1 Trädgård (Ärkebiskopsstolen)	
År 1483	Utbredningen av ärkebiskopens apalgård eller trädgård är okänd, men enligt André (1984) bör den ha omfattat hela det område som år 1757 blev botanisk trädgård och som år 1882 omformades till universitetsplatsen (Blomqvist 1968:126). Enligt André bör utbredningen av trädgården ha varit ända fram till Kyrkogatan och att den sk Munckska tomten bör vara en senare tomtutläggning (André 1984:68). I bevaringsprogrammet står att läsa: <i>Någon gång under 15- eller 1600-talet har det nordvästra hörnet av ärkebiskopens apalgård, den del som låg norr om.../ tomten, styckats av och lagts ut som privat tomt. Om denna vet man att den 1658 ägdes av Nils Doctor, att gården brann ner 1678 och att den åter var uppbyggd 1702. 1742 köptes gården och tomten av en änka vid namn Catharina Sophia Munck och kallades sedan för den munckska tomten</i> (Lunds Bevaringsprogram).

Tomt 21 Gård (?)	
-	ägdes av kaniken Jens Henriksen (Rep 1:2975)
År 1372	Köptes av Jep Pedersen Tømmermand (Rep 1:2975)
År 1380	Köptes av borgaren Gunnar Torstensen. Gården bestod av ett stenhus (Rep 1:3302)
År 1381	Intygas köpet av borgmästare och råd (Rep 1:3322) Gården har troligen övergått i en institutions ägo men kan inte verifieras. Vid husesynen år 1602 över Lundagård omtalas tomten och kan därmed ha varit knuten till ärkebiskopen och Lundagård redan under medeltiden. Kanske är gården identisk med den grund som Hans Kleinsmed betalade jordskyld för till kronan 1579/80–1598/99 enligt André (1984:69)
År 1690	Köptes av smeden Arent Prentzler. Gården bestod av ett gammalt stenhus (Carlquist 1924:10)

Tomt 279–280 Gård/Tomt (Kronan)	
-	Ägdes av Kronan
1530	Förlånades en jord till (dekanen och arkielektus) Torbern Bille. Gården anses ligga mellan S:t Peters kyrka vid Bredgatan och den gård Torbern Bille bebodde (FrlReg 1530 20/7)
1615	Nämns som (riksrådet) Oluf Rosensparres (till Skarhult) gård (K9 nr 130 UUB)
1648	Nämns som Mogens Graves gård (Skbf, redaktion E 102a, Åtskilliga Hospitalers och Klosters överblivna brev, RA, via excerpter av Sten Skansjö)
1658	Ägdes av (professor) Mogens Grave (Carlquist 1923:16)

Tomt 281 Kanikresidens (Domkapitlet – okänt mensalgods)	
	Residenset bestod i början av 1300-talet av tre tomter och gårdar där gränserna inte är inbördes kända. Nedan görs ett urval av informationen.
År 1316	Gård A/ Myntmästare Jens Franz donerar gården till domkapitlet vid sin död (LDG:263)
År 1325	Gård B-C/ gårdarna köptes av kaniken Jakob Esbernsen Bellingeröd. I en av gårdarna fanns ett stenhus (DD 2:9 nr 176,189)
År 1530	Gård A-C/ nämns som den gård (dekanen) Torbern Bille bebodde (FrlReg 1530 20/7)
År 1589	Gård A-C/finns markerat på Vedels kartskiss "Residentia Wilhelmi Dresselbergij" norr om S:t Nikolaus kyrka (Blomqvist 1946:51, 55)
År 1615	Nämns som (dekanen och landsdomaren på Sjöland) Wilhelm Dresselbergs residens (K9 nr 130 UUB)
År 1647	Begärde Eiler Holck till Geddesholm att sal magister Niels Jörgensen (Aerylaeus) residens skulle besiktigas angående skadorna efter kriget (Skbf acta pr nr 1406, 1407)

-	Nämns att en murad gård med bodar tillföll Eiler Holck efter Niels Jörgensens död. Efter Eiler Holcks död år 1648 tillföll rätten biskop Peder Winstrup (LUA Kansliet FIV:4 LUB)
	På tomten fanns delar av ett medeltida tegelhus som år 1908 flyttades till museet Kulturen (Dekanhuset)

Tomt 282:2 S:t Nikolaus kyrka och kyrkogård	
År 1511	Det mindre prästgillet fick presentationsrätt över kyrkan (Rep 2:11984–5), men den tillföll kronan vid reformationen. Kronan donerade kalendegården år 1558 på S:t Nikolaus kyrkogård till sockenprästämbetet i Lund för att bli sockenprästresidens (Kanc Brevb 1558 21/2). Gården var då bebodd av prästen Jens Pedersen
År 1558	Nämns att herr Jens residens på S:t Nikolaus kyrkogård är öde och har så varit i många år (DK B44 1558 26/7 DRA)
År 1589	Finns på Vedels kartskiss markerat "Habitatio pastoris" (sockenprästens bostad) vid S:t Nikolaus (Blomqvist 1946:51, 55)
År 1648	Nämns som "Sogneherrens Residentz" (ByD 1648 10/4)
År 1650	Betalade domkapitlet en halv årshyra för magister Hans Jensen (Viborg) för att stenhuset i sockenprästresidenset inte var färdigställt (Skbf acta pr nr 2495, 1496)
År 1656	Köptes av Manhart Sörensen på Fulltofta (ByD 1656 2/8, Carlquist 1923:19. Ovanpå den medeltida kyrkan har ett tegelhus påträffats, sannolikt från 1500-talet enligt Andrén (1980:64)

Tomt 282:3 Domkapitlet/Domkyrkan?	
1614	1614 nämns som det residens (kaniken) Oluf Stisen äger (K9 nr 121 UUB)
1614	betalade Oluf Stisen jordskyld för sitt residens till domkyrkan (!) (DJb 1614)
-	Tomten är endast känd genom dessa två uppgifter. Under senare delen av 1600-talet var den inkorporerad med det forna sockenprästresidensets tomt (jfr Carlquist 1923:19). Det är osäkert hur uppgifterna 1614 skall tolkas. Möjligen har residenset även innefattat mark som tillhörde domkyrkan, vilket skulle förklara jordskyldsuppgiften. På tomten har påträffats en odaterad kraftig grundmur, som kan vara rester av ett tegelhus.

Tomt 283–284 Kanikresidens (Det mindre Mensa Stångby)	
1335/65	S:t Nikolaus s:n - ägdes av myntmästaren Strange Jepsen (LDG s 7) - donerades till domkapitlet. Gården anges ligga söder om S:t Nikolaus kyrka ("juxta ecclesiam ad austrum") (LDG: 7)
1614	nämns den västra delen som magister Axels hage (K9 nr 121 UUB)
1632	nämns som (räntmästaren) Jörgen Vinds residens (Skånska generalguvernementskontorets och landbokhålleriets arkiv H 11:3 1632 1/10 LLA)
1647	nämns som Jörgen Vinds residens bebott av (förrre logikprofessorn) Iver Wandel (ByD 1647 6/9) - köptes av Jörgen Vind (G1 Kgl Samling 2472 4° Kgl Bibi, LUA Kansliet F IV:4 LUB) - ägdes av Peder Bings änka Anne (G1 Kgl Samling 2472 4° Kgl Bibi, LUA Kansliet F IV:4 LUB, jfr Carlquist 1923: 20)
1661	donerades till domskolan (Skbf acta pr nr 1551, Carlquist 1923:20)
1670	nämns att professor Rostius residens (tidigare bebott av änkan Anne Peder Bing) var en av de gårdar som alltid varit "frie Residentzer" (Skånska Kommissionen vol CC 1670 20/1, RA)
1688	nämns som doktor Rostius gård, nerbruten under det tidigare kriget (1675–1679) (Carlquist 1923: 20)

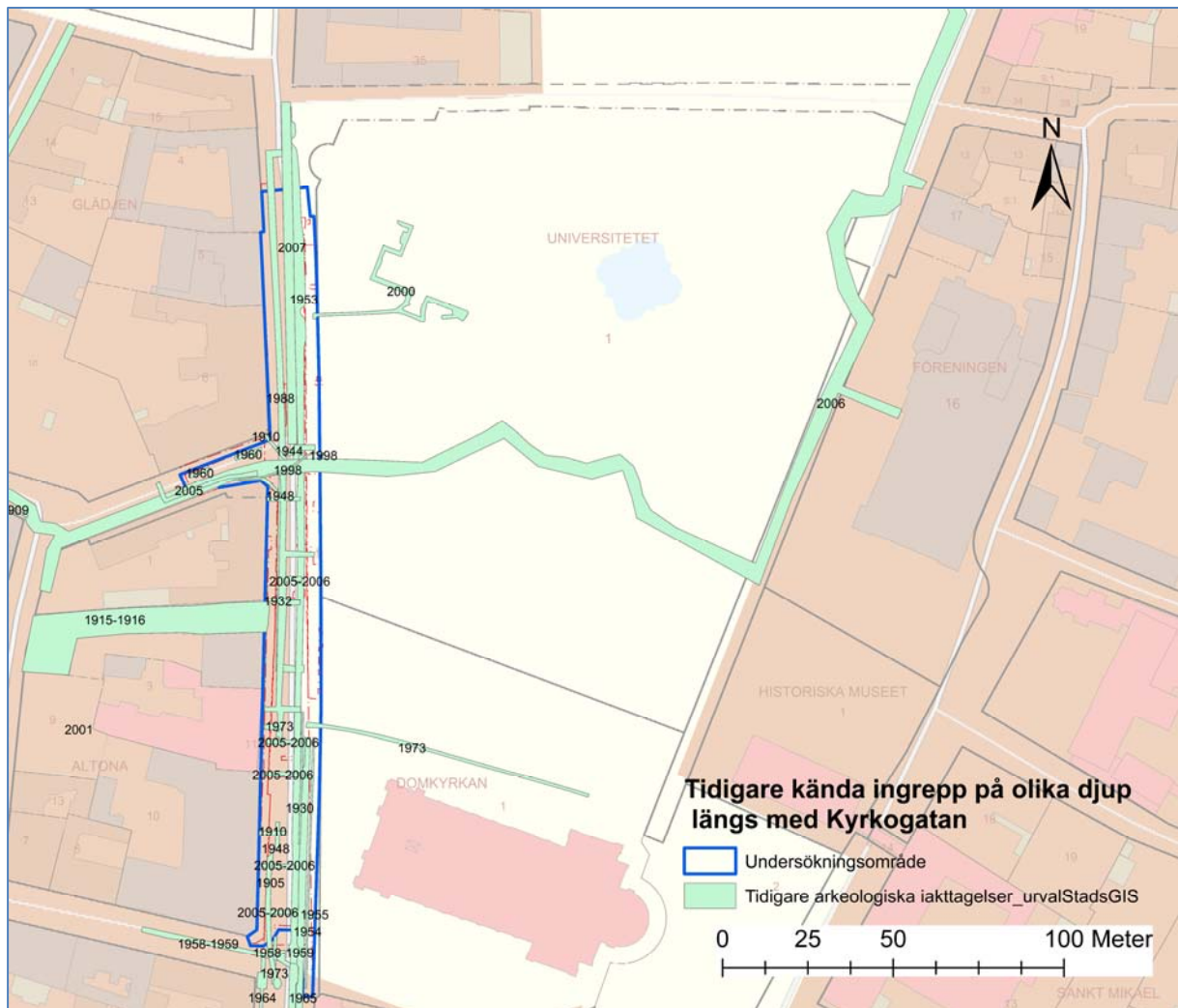
Tomt 291:1 Domkyrkan	
1552–55	vid en långvarig rättegång mellan domkyrkans kyrkovårdar och Knud Sparre till Klågerup vittnade flera personer om att den öde platsen väster om kyrkogårdsmuren och söder om "Tegelgarden" tillhörde domkyrkan. Knud Sparre hade köpt jorden av Jost Bardskaer, som i sin tur köpt den av Jörgen Brahe till Valsø. Rättegången slutade med att Knud Sparre fick upprätta ett förlikningskontrakt med domkyrkan (Skbf domk nr 967, 979, 982, 985–987, 992 samt Kanc Brevb 1555 30/4–2/5)
1591	nämns som domkyrkans grund, som tillhörde succentoren Christoffer (K9 nr 80 UUB)
1638	arrenderades, en ödehage, på "evig tid" av dekanen (och teologie lektorn Niels Jorgensen (Aerylaeus) (Skbf domk nr 1378)

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Relativt få arkeologiska undersökningar har utförts i kv Altona, liksom i de västra delarna av kv Universitetet 1. Trots det centrala läget och ett arkeologiskt intressant område, är den arkeologiska kunskapen sparsam. Det kan helt tillskrivas det förhållande att kvarterets bebyggelse i huvudsak uppfördes under 1800-talet och vid sekelskiftet år 1900, före lundaarkeologins dokumentationsuppdrag i staden (Kronroth 2014:6). I kv Glädjen finns fler arkeologiska iakttagelser, bland annat i samband med att två medeltida hus flyttades från kvarteret till Kulturen i början på 1900-talet. Murarna efter byggnaderna finns införda på Kulturens arkeologiska generalkarta (figur 11). Gravar som ingick i S:t Nikolaus kyrkogård samt efterreformatoriska murar har tidigare dokumenterats på Kyrkogatan och dessa finns likväl införda på den arkeologiska generalkartan. Uppgifterna är hämtade från Kulturens LA-arkiv om inget annat anges.

Tabell 2. Tidigare arkeologiska iakttagelser kring undersökningsområdet i Kyrkogatan, Lund.

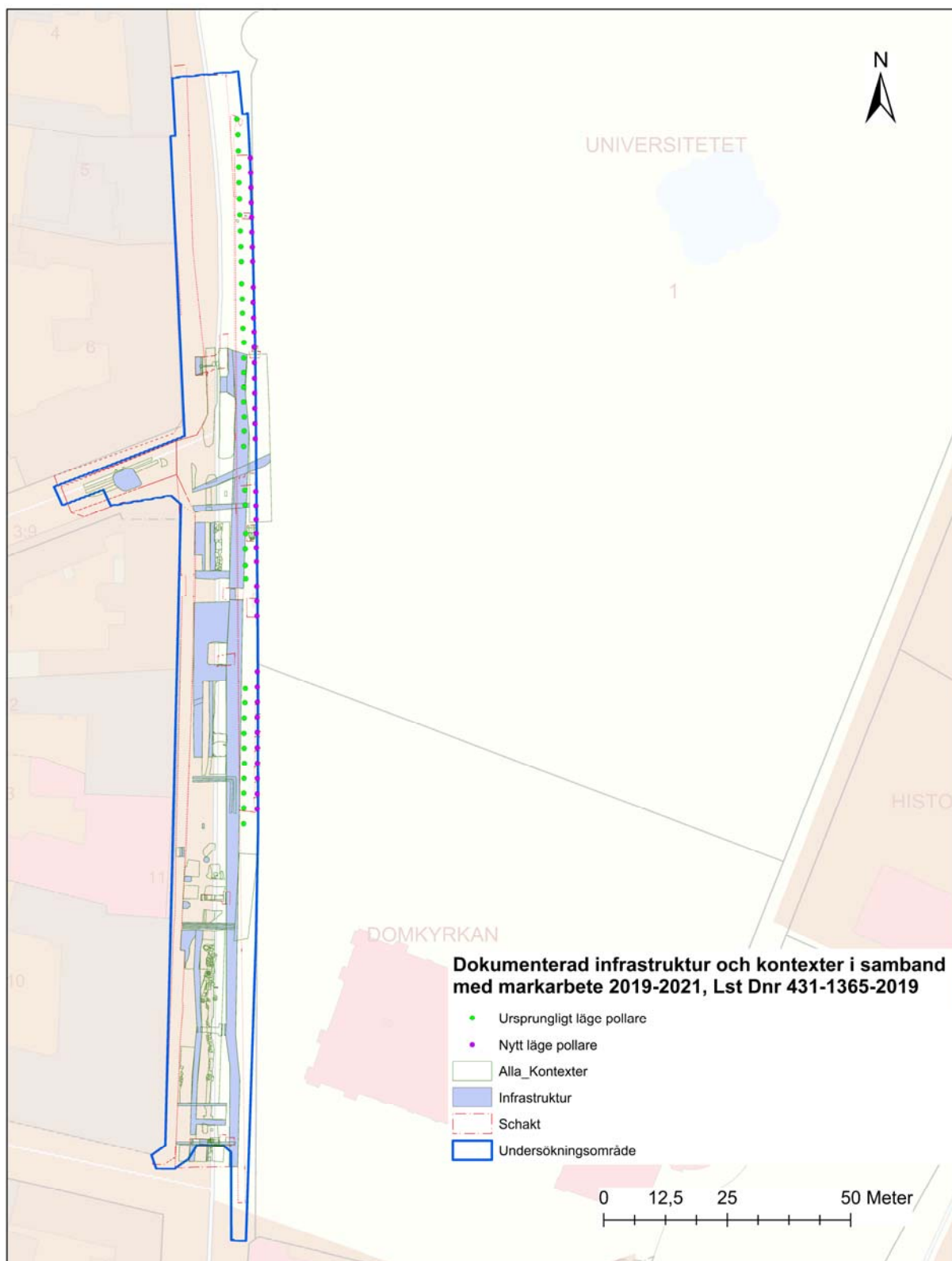
År	Kommentar
1953	Murar dokumenterades i samband med ett kulvertarbete för fjärrvärme.
1988	I samband med nedläggning av fjärrvärmerör i Kyrkogatan genomfördes viss arkeologisk schaktningsövervakning. Flera observationer av murar dokumenterades i södra delen av korsningen Lilla Gråbrödersgatan/Kyrkogatan. Norr därom tycks ingen dokumentation av markarbetena ha genomförts (Karlsson 2007).
2007	En schaktningsövervakning för ny vattenledning blottade fem gravar tillhörande Sankt Nikolaus kyrkogård i schaktets södra delar. De dokumenterades på 1,55 m djup och kvarligger under geotextil och under en lerpackning. En mur i öst-västlig orientering dokumenterades på samma djup och den bedömdes ha utgjort kyrkogårdens norra avgränsning (Gardelin 2008).
2007	En schaktningsövervakning genomfördes då ny dränering skulle läggas i kv Altona 3. Ett lergolv dokumenterades på ett djup av ca 1,70 m, och dateras till senmedeltid och efterreformatorisk tid. En tegelmur i nordsydlig riktning dokumenterades likaså (Karlsson 2007:3).
2014	Med anledning av en akut reparation av en avloppsledning i kv Altona 1 genomfördes en schaktningsövervakning. Flera lager daterades till medeltiden, bland annat ett odlingslager. Flera generationer av lergolv dokumenterades även och daterades till senmedeltid (Kronroth 2014:8).
2014	Skifte av fjärrvärmeledningar och borttagande av kulvert. Flera gråstensmurar och tegelmurar dokumenterades liksom stenläggningar, broläggning och grundstenar till bodbebyggelse. Flera träkistgravar påträffades. Arbetet ingick i Krafringens dåvarande generella tillstånd (Karlsson 2018)
2019	Schaktningsövervakning längs norra delen av Kyrkogatan i samband med utbyte av vatten och avloppsbrunnar samt serviser. Flera grundmurar dokumenterades och rikliga makrofossilfynd samlades in som tyder på att det i trakten funnits en medicinalträdgård (Guldåker 2023)

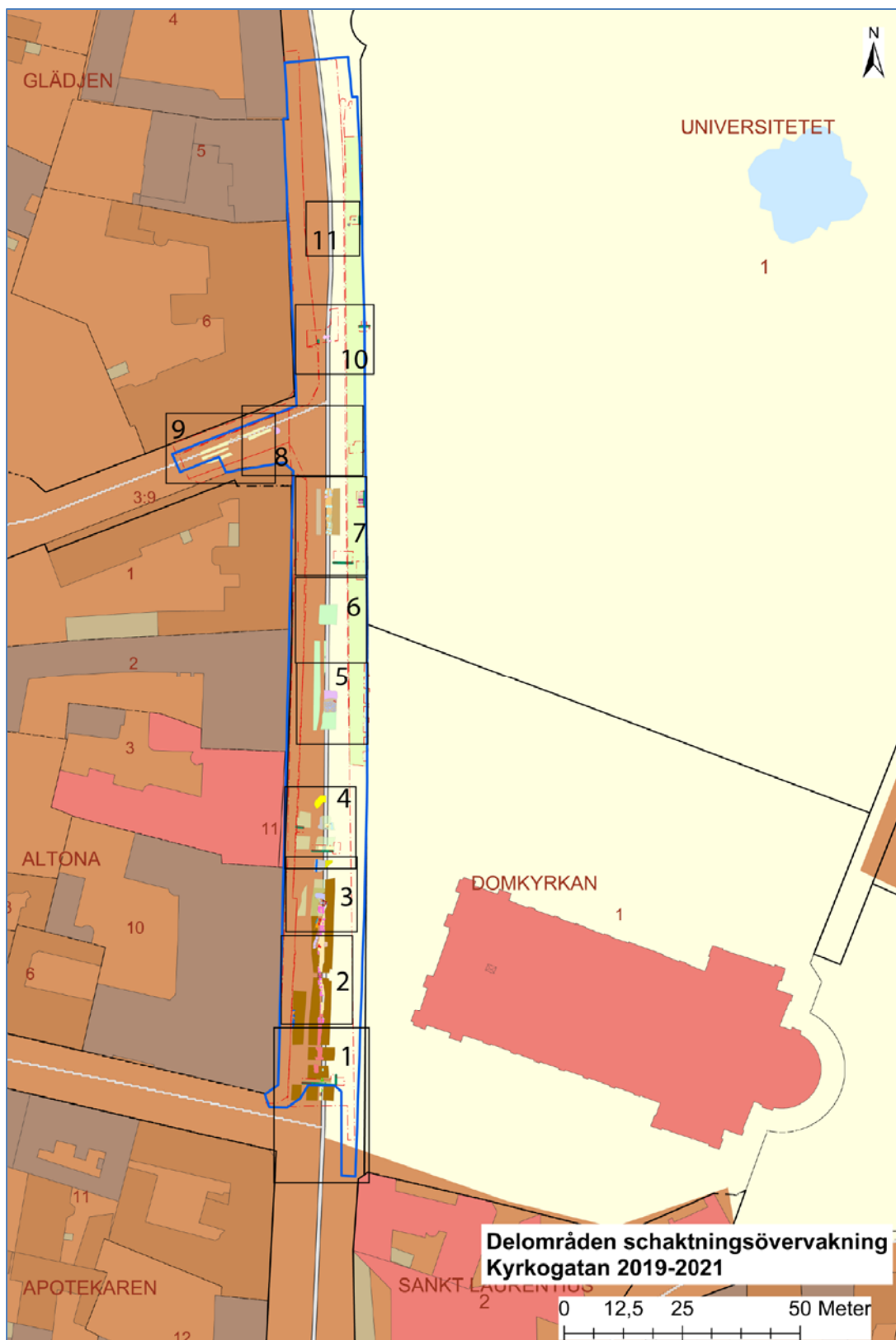
Figur 10. Undersökningsområdet och tidigare ingrepp på olika djup på Kyrkogatan i aktuellt ärende. Kulturens Stads-GIS ovanpå Fastighetskartan © Lantmäteriet

Figur 11. Undersökningsområdet och den arkeologiska generalkartan som fördes fram till omkring år 1990.

Figur 12. Översikt över undersökningsområde, schakt, ursprunglig plats för pollare och ny plats för pollare, dokumenterade kontexter samt infrastruktur noterad under markarbetet på Kyrkogatan år 2019–2021. Fastighetskartan © Lantmäteriet

Figur 13. Delområde 1–11. Fastighetskartan © Lantmäteriet

Genomförande och dokumentation

Ärendet var långdraget i tid och pågick mellan 2019-08-21--2021-04-20. Huvuddelen av markarbetena genomfördes under sensommar och höst år 2019, och inkluderade skifte av bärlager till vägbanan och utbyte av brunnar, samt borttagning av pollare på den östra sidan. Pollarna togs omhand av stenkonserverer och uppsattes på ny plats längre österut mot Lundagårds fastighetsgräns under våren år 2021.

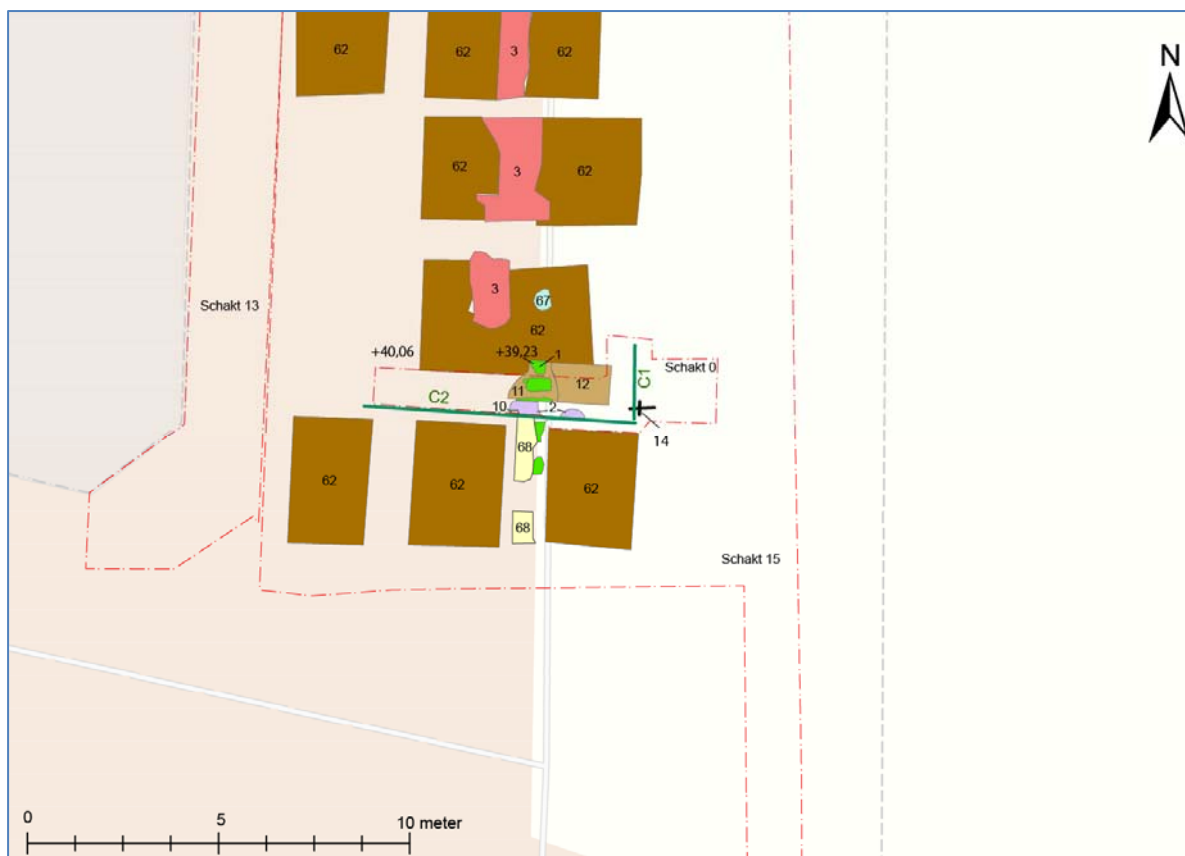
Det ursprungliga schaktdjupet för merparten av markarbetet angavs till 0,80 m djup, med ett större djup i de områden där brunnar skulle skiftas. Flera intakta äldre grundmurar påträffades på omkring 0,40–0,60 m djup och fick i de flesta fall ligga kvar tack vare god dialog med Markentreprenad, som utförde arbetet för Lunds kommun. Markarbetet påbörjades i söder och i den takt som den arkeologiska dokumentationen blev klar i fält rullades geotextil ut och bärlager lades ovanpå. I efterarbetet har nya kontextnummer tagits ut då flera ytor kunnat sammanslås som exempelvis större marklager. En förteckning och hänvisning till fältnummer finns dock i kontextbilagan. En stor mängd kablar, rör och kulvertar påträffades under arbetets gång, men trots detta kunde en välbevarad fornlämning dokumenteras (bilaga 1).

För att underlätta dokumentationspresentationen delas undersökningsområdet upp i flera delområden med start längst i söder med *Delområde 1* (figur 13). Alla moderna massor och infrastruktur presenteras i bilaga och inte i presentationen av delområdena. I rapporten kommer förkortningar att användas: kontext=K, PM=makrofossilprov, möh=meter över havet i rikets höjd 2000, C= Sektion.

Tabell 3 rörande schakten presenteras kort nedan för att delvis presentera syfte med ett schakt eller för att tydliggöra påträffade arkeologiska lämningar.

Tabell 3. Översikt schakt, djup, fältritning och kommentarer.

Schakt	Djup	Fältritning	Kommentar
0	0,80/1,60/2,30 m	1, 2/10	Mur påträffad på 0,80 m djup centralt.
1	1,00/1,60m	4	1702-års murkonstruktion 0,50 m dj, raseringslager
2	2,60/1,20 m	11	Humanben på 1,20 m dj i väster
3	0,40 m	37–39, 41	Schakt för ny placering pollare
4	0,40m	38	Plats för borttagen toalettbyggnad
5	0,50/1,60 m	43,49	Schakt för fundament. Stenläggning i Npå 0,50 m
6	1,60 m	44	Husgrund på 1,60 m dj
7	1,20 m	45	Schakt för belysn.fund. Stenläggning på 0,60 m
8	0,50 m	45	Schakt för elkabel
9	1,10	45	Schakt för elkabel
10	0,60 m	46	Omrörd kulturjord samt elkablar
11	0,50 m	47	Kulturjordar och kablar
12	0,20 m	47	Schakt för omläggning av gatsten
13	0,20 m	47 m fl	Schakt för omläggning av gatsten
14	0,70–1, 70 m	48	Murkonstruktion och stenläggning, möjlig grav
15	0,40/2,60/1,20 m	9	Humanben på 1,50 m i väster
16	0,45–0,70 m	flera	Schaktbotten -0,70 m dj. Murar ligger högre
17	1,70 m	6, 7	Rännstensbrunn, kulturjord/odlingsjord dokumenterad från 0,50 m djup ner till 1,70 m

- Sten
- Tegelkross_mur 1702
- Kalkbruk_0,80m
- Mur_0,80m
- Mur_1,20m
- Grundsten+39,30möh
- Kulturlager_0,80_1,00m

⊕ Grav

Figur 14. Område 1 längst söderut inom undersökningsområdet i hörnet Klostergatan/Kyrkogatan. Dokumenterade nummerade kontexter. Kontextnummer hänvisas till löpande i texten. Röd streckad linje är schaktområden. Fastighetskartan ©Lantmäteriet.

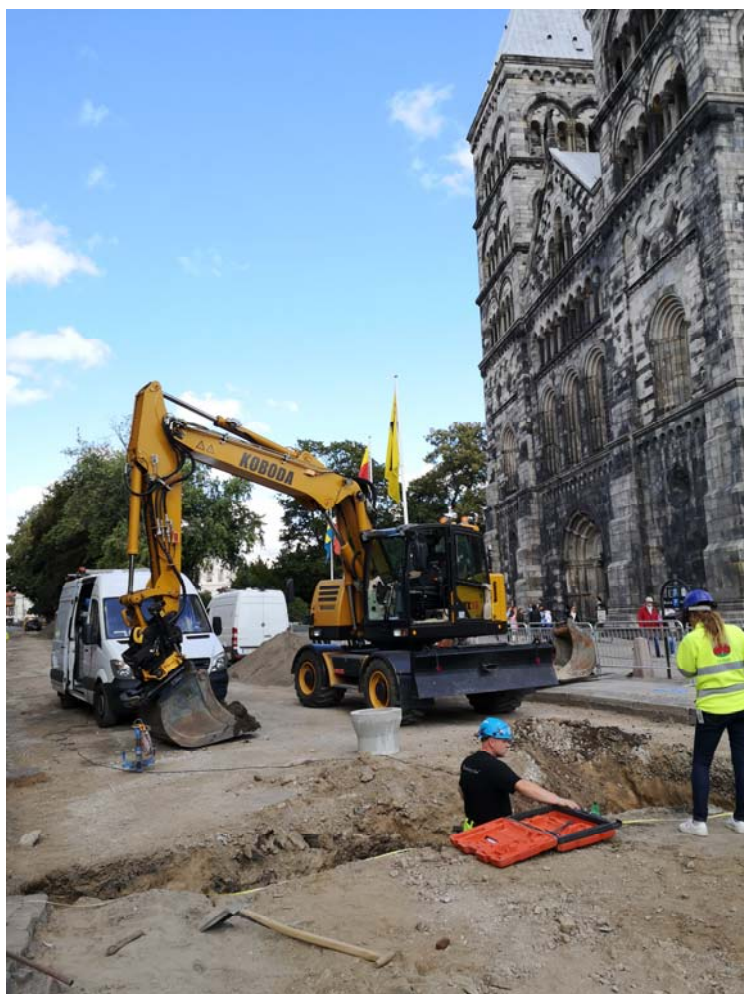
Område 1

Schaktningsarbetet påbörjades norr om korsningen Klostergatan/Kyrkogatan med ett schakt för två rännstensbrunnar (Schakt 0, figur 8). En mur påträffades på ett djup av 0,80 m/+39,23 möh under befintlig marknivå och då avtalades med entreprenören att de skulle planschakta fram ytan norr om dessa för att se om där framkom ytterligare murar. Tre stora, ej behuggna stenar dokumenterades på 0,80 m djup och ytterligare två-tre stora stenar togs bort vid schaktningsarbetet (K1). De borttagna stenarna utgjorde troligen ett yttre skift med stenar tillhörande samma murkonstruktion. Ovanpå och omkring muren fanns ett raseringskikt med kalkbruk (K68) liksom ett lager av tegelkross (K99; Bilaga 1/sektion C2), vilket tyder på att det på platsen stått en byggnad med gråstensmur som hade en uppbyggnad av medeltida storstenstegel. Kring muren fanns även ett fyllningslager som packats kring gråstenarna (K11, K12). Ytterligare gråstensskift framkom på ett djup av 1,20 m (K2). Den påträffade muren låg inte i samma linje som den norr om belägna muren från år 1702 utan lite längre åt öster och de flera skiftena med stora grundstenar lutar mer åt att det är en tegelbyggnad som stått på platsen (figur 14). En sektion upprättades i den södra schaktväggen på schakt 0 (C2, Bilaga 1).

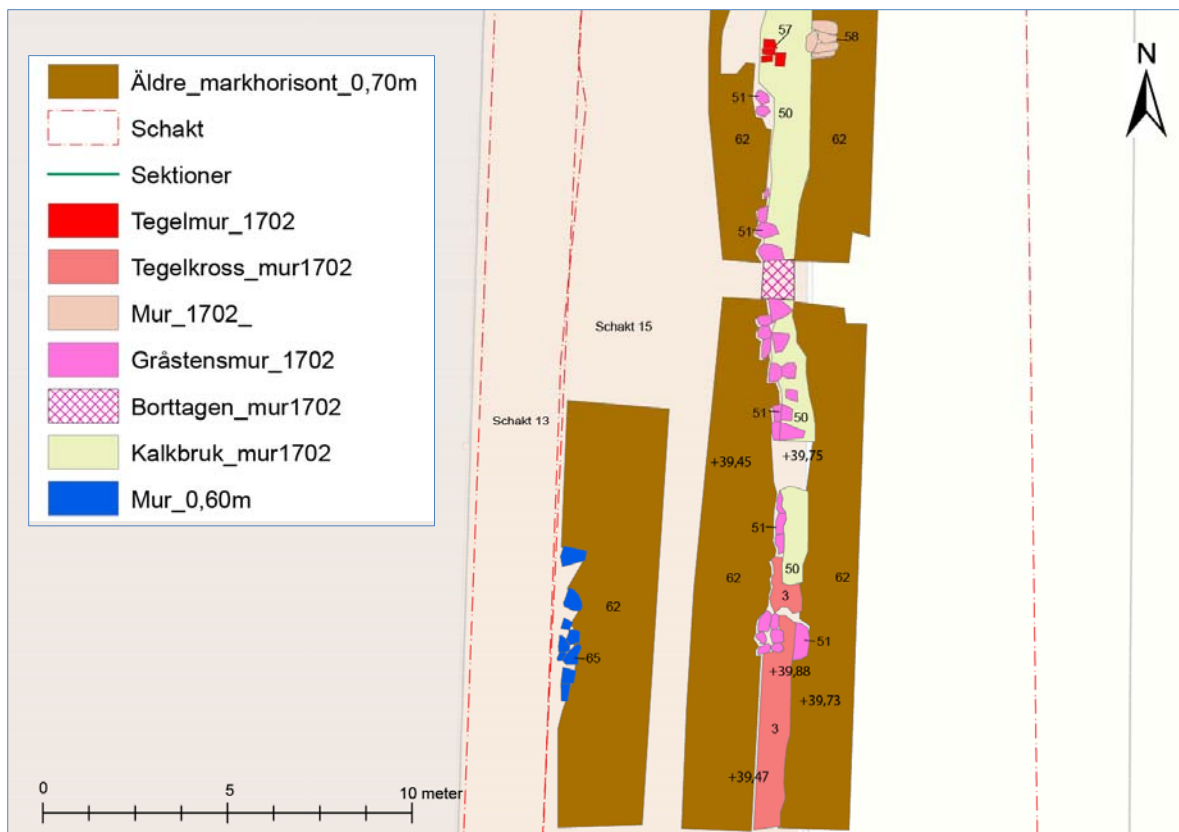
En del av en grav framkom under fjärrvärmerören i sektion (C1, Bilaga 1). Endast underbenen var kvar och individen tycktes ligga hopkrupen i hockerställning med uppdragna ben (K14). Fötterna fanns möjligen kvar under rören. Resten av individen försvann sannolikt under 1950-års schaktningsarbeten. I gravfyllningen förekom två storstenstegel som kan tyda på att det varit en tegelgrav. I botten under smalbenen fanns även träfragment som kan tyda på en kistbotten av trä (K101). Vid sidan om graven och delvis under den framkom ett lager med grovkornigt kalkbruk (K102). Möjligen bidrog kalkbruk till att torka ut och dämpa lukt kring graven.

En mur med fragmenterade tegel och kalkbruk framkom centralt i gatan i nord-sydlig orientering och muren kunde dateras som uppförd omkring år 1702 i samband med Kyrkogatans utläggning (K3, figur 14). Fem stenar som stack upp för mycket av 1700-tals muren togs bort, men de undre skiftena finns dock kvar, liksom merparten av muren. Vid framrensningen av det fragmenterade teglet insamlades även olika fynd, bland annat kakelfragment, fot från en yngre svartgodsgryta, buk från en yngre rödgodsgryta, bukskärva från ett rödgodskärl (KM98586:9, bilaga 3).

En solitär gråsten framkom öster om 1702-års mur och dess funktion är inte klarlagd (K67). Nivåmässigt påträffades den på samma djup som 1702-års mur stående i marklagret, +39,30 möh (K62). Marklagret bör ha varit samtida med brukandet av området öster och väster om muren. I fält gjordes ingen skillnad på marklagret och fyndmässigt förekom yngre rödgodskeramik och rödgods som kan dateras från 1400-tal till 1900-tal (KM98586:37). Det vida spannet på fyndförekomsten tyder sannolikt på att det förekommit en mängd markarbeten genom tiderna, vilket har omrört marklagret så att äldre och yngre keramik har hamnat sida vid sida.

Figur 15. Första djupschaktet för rännstensbrunnar som upptogs kom att blotta både en mur och resterna av en grav. Schaktet upptogs inom det område som innan gatugenombrottet år 1702 tillhört domkyrkan. Jämför figur 14, Schakt 0. Fotografiet taget från söder.

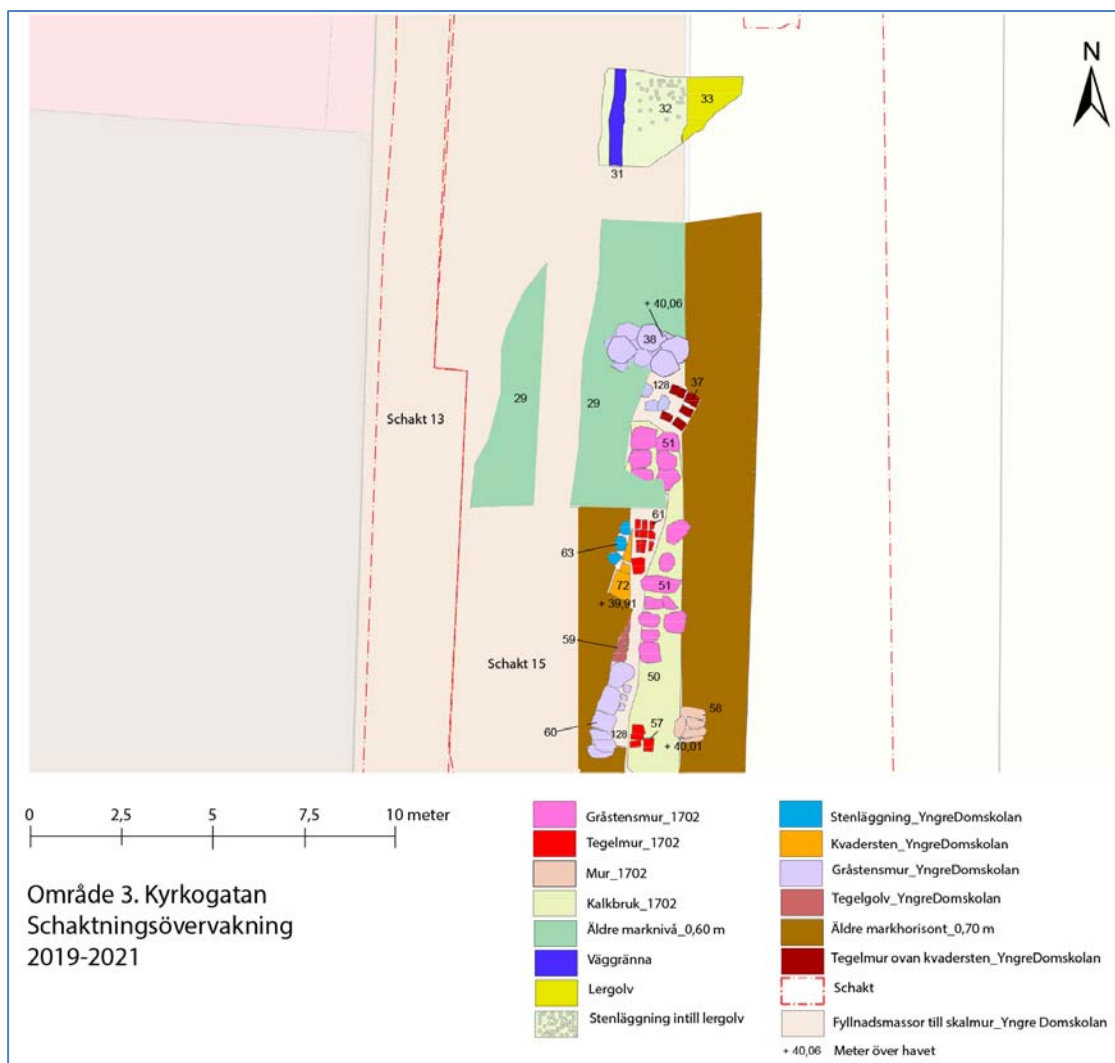
Figur 16. Område 2. Mitt emot domkyrkans västra gavel, södra hälften. Dokumenterade numererade kontexter. Kontextnummer hänvisas till löpande i texten. Fastighetskartan ©Lantmäteriet.

Område 2

1702-års mur i nord-sydlig orientering fortsatte centralt i gatan och muren hade en fragmenterad uppbyggnad av tegel och kalkbruk längst upp (K3/50, figur 16). På vissa ställen framkom gråsten (K51, figur 16). Mellan tegelkrosset och gråstensmur insamlades keramik från olika tidsperioder, bland annat yngre svartgods, rödgods och yngre rödgods och ett kakelugnsfragment (KM98586:9, 16).

På båda sidor om 1702-års mur framkom ett marklager som tolkades vara ett och samma lager utifrån komponenter, färg och sammansättning (K62, figur 16). Innan muren från år 1702 fungerade marklagret troligen som en sammanhängande yta. Fyndmässigt förekom yngre rödgodskeramik och rödgods som kan dateras från 1400-tal till 1900-tal (KM98586:37). Det vida spannet på fyndförekomsten tyder sannolikt på att det förekommit en mängd markarbeten genom tiderna, vilket har omrört marklagret så att äldre och yngre keramik har hamnat sida vid sida.

På den västra sidan framkom en grundmur av gråsten på ett djup av 0,66 m under befintlig trottoar (K65). Grundmuren kan troligtvis knytas till en byggnad på tomt 291:1 (figur 9).

Figur 17. Område 3. Dokumenterade nummerade kontexter. Kontextnummer hänvisas till löpande i texten. Fastighetskartan ©Lantmäteriet.

Område 3

Även i delområde 3 fanns 1702-års mur närvarande med områden av gråsten på ett djup av endast 0,35 m under befintlig gata (K51/36), kalkbruk (K50), och partier med rött tegel (K61, figur 17). Muren hade således en varierad uppmurning med både gråsten och tegel under brukningstiden. Från fyllningsmassorna kring det röda teglet i 1700-talsmuren insamlades yngre rödgerskeramik och fönsterglas (KM98586:3), och från kalkbrukslagret yngre rödgerskeramik och kakelugnsdetaljer (KM98586:8). I fyllningsmassorna framkom en mängd fynd av yngre rödgerskeramik från grytor, fat, skålar samt fönsterglas, kritpipsskaft och handsmidda spik (KM98586:6).

Det nordligaste gråstenspartiet kan ha utgjort delar av en medeltida byggnad då det finns en utskjutning åt väster som inte helt passar in i 1702-års mur (K38). I ett hårt packat raseringsmaterial med inslag av kalkbruk, tegelkross, slagg och småsten framkom även yngre rödgerskeramik, bland annat skärvor från fat och kärl (K128, KM98586:8, 10, 19). Intill gråstensmuren i ett marklager insamlades en skärva yngre rödgers (K29, KM98586:20). Marklagret dokumenterades på ett djup av 0,60 m runt den utskjutande murdelen och delvis låg detta också ovanpå 1702-års mur (K29). Marklagret innehöll flera fynd som troligen kan knytas till 16–1700-talsaktiviteter i området (KM98586:11). Bland annat insamlades skärvor av glaserad yngre rödgerskeramik från flera olika kärl och en del av en trefotsgryta, ett grönt

tjockt glas som kan ha varit del av en flaskbotten, samt en del av en kritpipa. Fyndens dateringsspann är vid, från omkring 1400-talet och framåt, vilket stärker uppfattningen att marklagret innehåller blandad kulturjord som delvis omrörts i samband med Kyrkogatans utläggning under tidigt 1700-tal.

Ett annat murparti som inte är helt tydligt hur det ska tolkas är en samling uppmurade gråsten som har en antydan till att löpa österut (K58). Möjligen utgör muren likaså rester efter en mindre byggnad som varit förankrad mot 1702-års mur, alternativt så fanns det en utlöpande mur även österut.

Under 1702-års mur framkom en grundmur med trolig medeltida datering, förmodligen tillhörandes domskolan som låg parallellt med domkyrkan och vars murar delvis påträffats tidigare i samband med schaktningsarbeten. Grundmuren hade en uppbyggnad av kvaderstenar på utsidan och gråsten på insidan med tegelkross, murbruk och kalk emellan, en så kallad skalmur (K128/72/60). Ovanpå dessa fanns fortfarande storstenstegel som utgjort dagermur i kemiskolan/domskolan (K37). Ett golv i storstenstegel framkom delvis, vilket kan tyda på att det fanns en passage genom skalmuren ut mot väster (K59). Ytterligare ett stenlagt område förekom ovanpå skalmuren och fynden som insamlades tyder på att det var del av ett raseringsmaterial i form av fönsterglas, järnitar och yngre rödgodskeramik (K130; KM98586:15, bilaga 3). Fynd som påträffades i marklagret i anslutning till tegelgolvet vittnade om en brukningsperiod från 1250-tal till 1800-tal, vilket passar väl in i byggnadens långa användningstid (KM98586:2). I närheten av passagen framkom ett område med organiskt material med synliga fisklämningar i form av fiskben och -kotor. Ett inslag av slagg förekom likaså (K129, KM98586:25). Ett makrofossilprov analyserades och materialet visade sig komma från köksavfall, förmodligen från en raserad köksspis (bilaga 4). De stora fiskbenen kan troligen komma från importerad klippfisk. Utöver detta innehöll lagret stora mängder benfragment från däggdjur och fågel, samt träkol och förkolnat vegetabiliskt köksavfall i form av två kärnor av skalkorn, varav det ena utvecklade en tydlig grodd. När groddat korn påträffas i förkolnad form är det rimligt att förklara detta genom att kornet mältats i samband med ölbrygning. Oförkolnade fröer av fläder, skelört och klöver påträffades och materialet präglades också av stora mängder kalkbruk (bilaga 4).

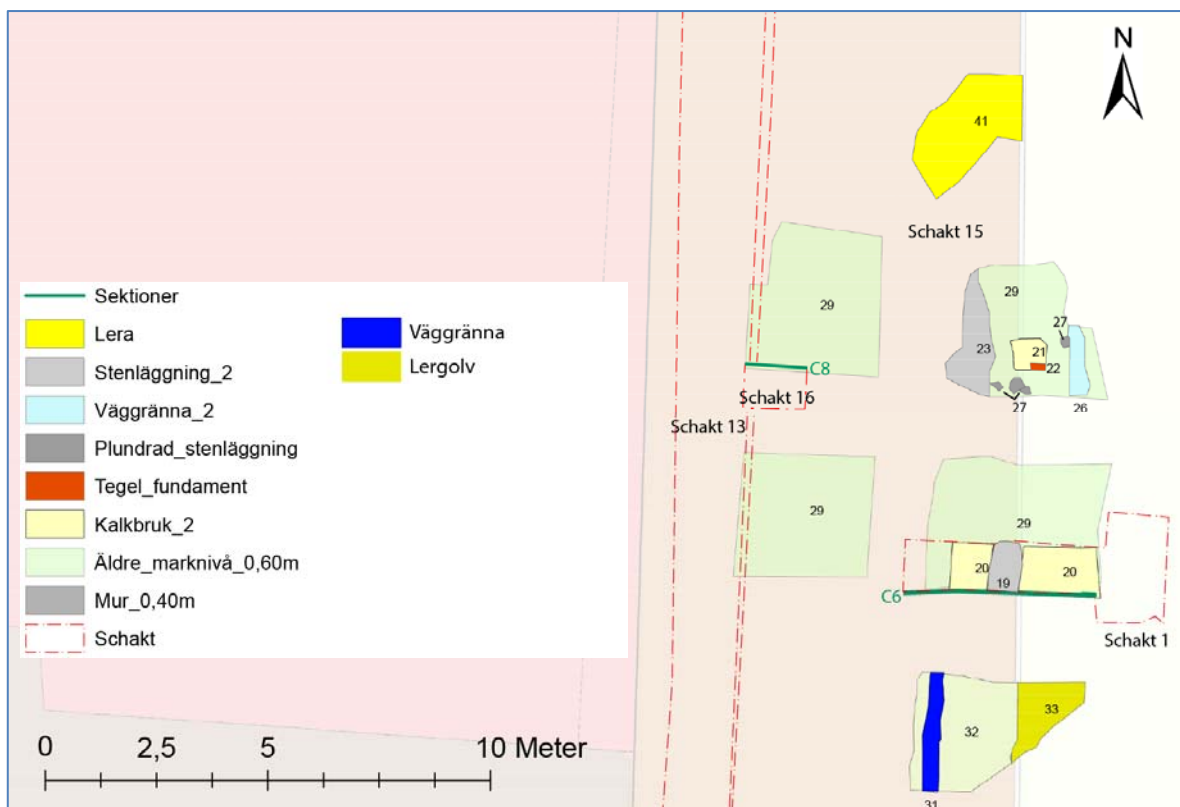
Ett äldre marklager förekom över en större yta och på ett djup av 0,70 m kring murarna framkom mängder med yngre rödgodskeramik, enstaka flintgods, äldre svartgods, äldre rödgods och protostengods samt kritpipsskaft, fönsterglas och metallfragment, vilket antyder att en del markarbeten gjordes före gatan lades ut år 1702 och i samband med utläggningen (K62; KM98586:2, 26, 32, 35, 37, 38). Innan muren från år 1702 fungerade marklagret troligen som en sammanhängande yta. Det vida spannet på fyndförekomsten tyder sannolikt på att det förekommit en mängd markarbeten genom tiderna, vilket har omrört marklagret så att äldre och yngre keramik har hamnat sida vid sida.

Människobena fanns löst liggande i massorna, vilket visar att det förekommit schaktningsarbeten även längre ner i kyrkogårdslagren tillhörande domkyrkans kyrkogård. Igenom både 1700-talsmuren och den medeltida fanns flera perforeringar, troligen från rör och kabeldragningar under 1900-talet.

I norra delen av område 3 framkom en bevarad yta, på 0,60 m djup, med en plundrad stenläggning där ett parti kan ha utgjort en smal väggränna (figur 17, K32/31). Ett lergolv fanns öster om stenläggningen och sannolikt rörde det sig om en inomhusmiljö i en byggnad (K33).

Figur 18. Den medeltida domskolans sydvästra hörn med kvaderstenar. 1702-års mur med gråsten och tegel påträffades år 2019 ovanpå domskolans murar. Fotografi taget från söder år 2019.

Figur 19. Område 4 med schakt och inmätta kontexter numrerade. Fastighetskartan © Lantmäteriet

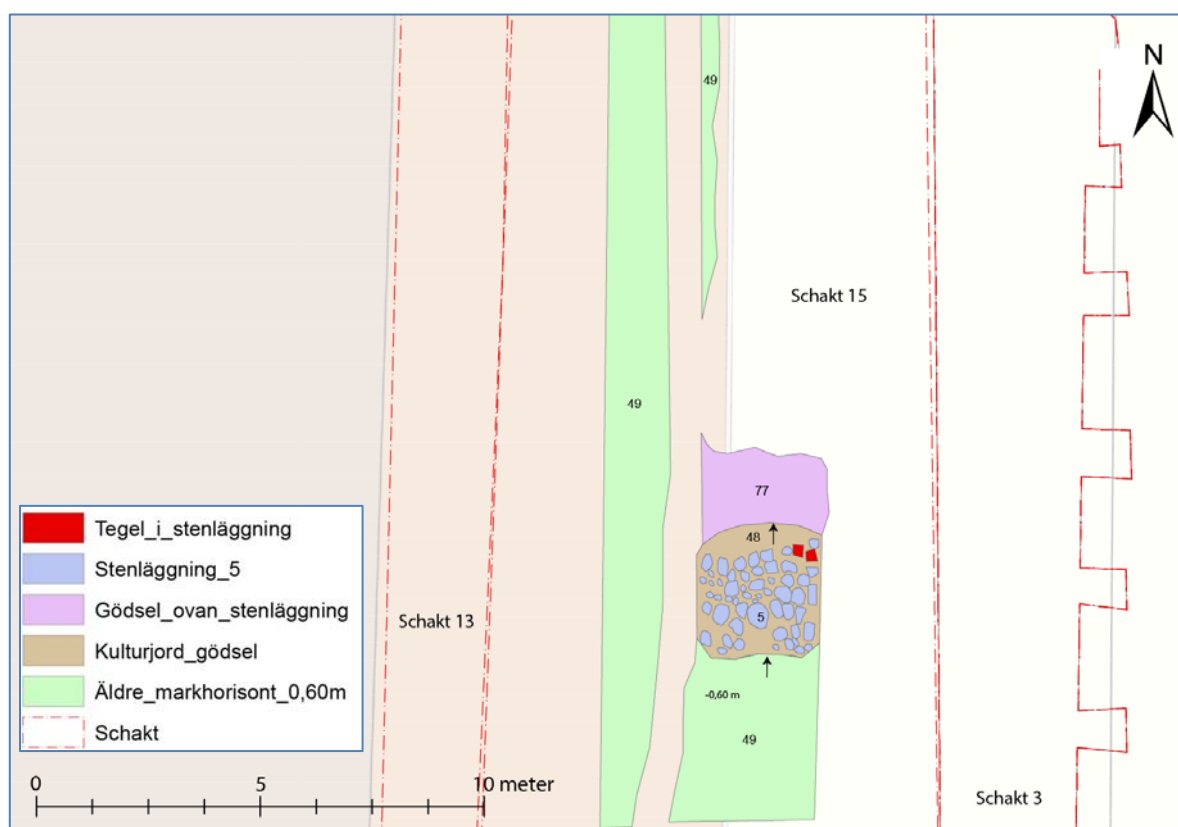
Område 4

I södra delen av område 4/norra delen av område 3 framkom en bevarad yta, på 0,60 m djup, med en plundrad stenläggning där ett parti kan ha utgjort en smal väggränna (figur 19, K32/31). Ett lergolv fanns öster om stenläggningen och sannolikt rörde det sig om en inomhusmiljö i en byggnad (K33). I schakt 1, norr om väggrännan, stenläggningen och lergolvet, framkom ett mindre murparti, med gråsten med en packning av lera runtkring (K19). Ett stråk av kalkbruk dokumenterades på båda sidor om muren och i sektion förekom även en del krossat tegel ovanpå kalkbruket. Flera äldre markhorizontlager framkom i sektion med ett kalkbrukslager emellan (K20), vilket kan tyda på att det funnits flera bebyggelseperioder i området (K107/108/109). Äldre rödgodskeramik från olika kärl insamlades från båda marklagret (KM98586:5/29/33; figur 19, Sektion C6, bilaga 1). Marklagret K29 och 107 är troligen samma lager vilket innebär att mur K19 uppfördes ovanpå marklagret och att de är ungefär samtida. Fynd, insamlat från marklagret, utgjordes av skåror av yngre rödgodskeramik från skålar och en trefotsgryta (KM98586:7, bilaga 3). En kritpipa med sporre vid huvudet och tre prickar insamlades liksom en tjock glasbit, troligen från en flaska (K29, KM98586:11)

I schakt 16 upptogs en sektion där kulturjord/odlingsjord dokumenterades från ett djup av omkring 0,50 m ner till schaktbotten på 1,70 m (figur 19; Bilaga 1 Sektion C8, K110). Sektionsritningen är uppenbarligen uppförd lite mer söderut än vad planritningen visar, och det är snarare en situationsbild där tidigare ingrepp har skett i öst-västlig orientering. Den dokumenterade odlingsjorden kan mycket väl motsvaras av markhorizonten som dokumenterats i plan på flera ytor (K29). Ingen åtskillnad har gjorts på lagret i sektion, men det kan bero på att de stratigrafiska gränserna har suddats ut på grund av flera djuptgående markingrepp i området. Intressant att notera är att det troligen funnits en långvarig kontinuitet med odling i området och att detta representerar tiden före gatugenombrottet år 1702.

Lite längre norrut inom område 4 dokumenterades en plundrad stenläggning på ett djup av 0,60 m under befintlig marknivå (figur 19, K23). Ett knappt 0,80×0,80 m stort kvadratisk område med kalkbruk och en tegelsten framkom intill den plundrade stenläggningen, liksom en sträng med lera som skulle kunna ha

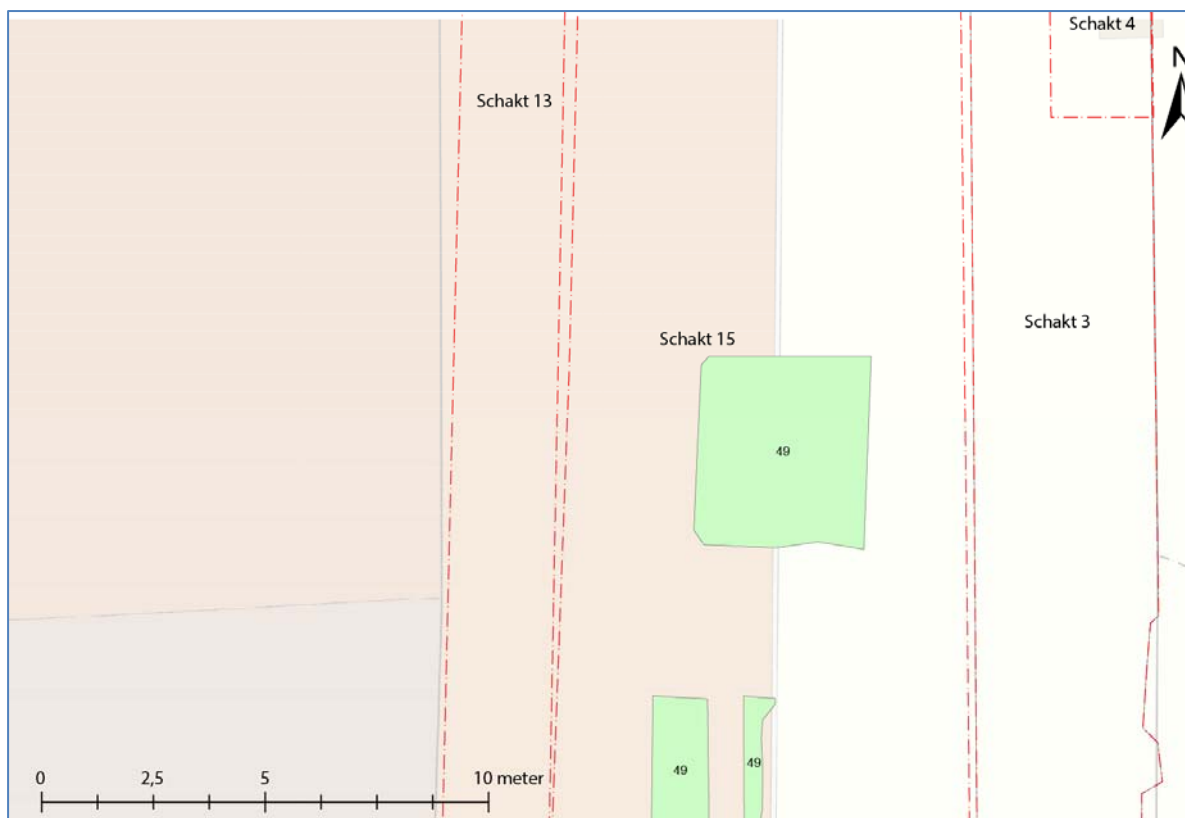
utgjort en väggränna (K21/22/27/26). I område 4, längst upp i norr, dokumenterades en brungrå, fet lera med inslag av tegelbitar och tegelpannor, kalkbruk, kalk och djurben (K41). Möjligen kan ytan tolkas som ett lergolv eller en yta som har använts utomhus och där de olika inslagen tyder på någon form av aktivetsyta på en gårdsplan med rester av byggnadslämningar och slaktavfall. Fynd, insamlat från den plundrade stenläggningen, utgjordes av yngre rödgodskeramik i form av del av en trefotsgryta och ytterligare en skärva från en gryta. Slagg insamlades liksom en keramikskärva som registrerats som äldre rödgods, troligtvis lokal produktion (K27, KM98586:12).

Figur 20. Område 5 med schakt och inmätta kontexter numrerade. Fastighetskartan © Lantmäteriet

Område 5

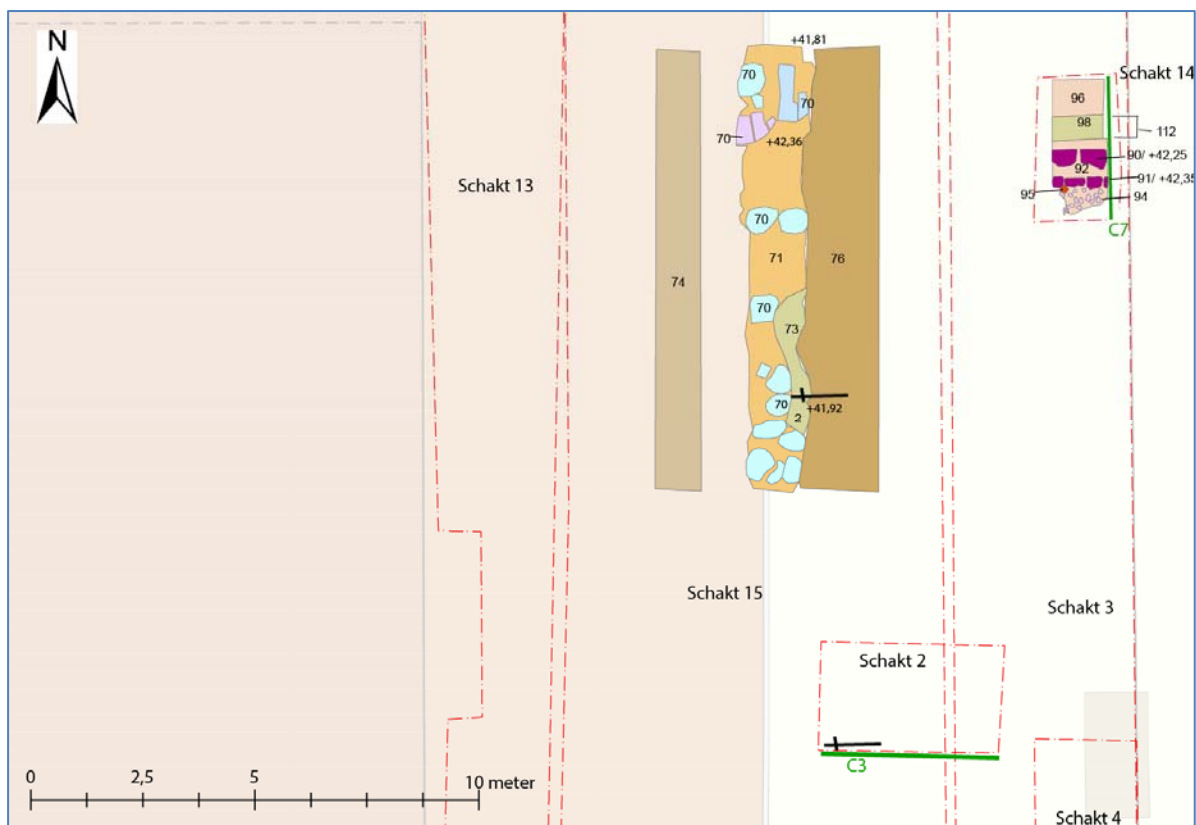
Väster om dagens Lundagård dokumenterades flera områden av en äldre marknivå med svartbrun lera på ett djup av 0,60 m under dagens marknivå (figur 20, K49). Marklagret hade inslag av träkol, sot och spridda sten. Fynd insamlades i form av skaft till en trefotsgryta i yngre rödgodskeramik och ett fragmenterat bryne i sandsten (KM98586:13). Ett område med kulturjord med hög gödselinblandning dokumenterades inom ett cirka 3×3 m stort område (K48), skuret i både öst och väst av ledningschakt. Flera skärvor protostengodskärl insamlades från kontexten, liksom skärvor från trebensgrytor i yngre rödgodskeramik (KM98586:14, bilaga 3). En stenläggning med framförallt kullersten, men även med inslag av storstenstegel framkom ovanpå (K5). I norr dokumenterades ett smutslager med gödselinslag ovanpå stenläggningen och detta var skuret i norr, väster och i öster av ledningschakt (K77).

Figur 21. Område 6 med schakt och inmätta kontexter numrerade. Fastighetskartan © Lantmäteriet

Område 6

Väster om dagens Lundagård dokumenterades flera områden av en äldre marknivå med svartbrun lera på ett djup av 0,60 m under dagens marknivå (figur 21, K49). Marklagret hade inslag av träkol, sot och spridda sten. I övrigt vara området påverkat av ledningsdragningar åtminstone ned till ett djup av 0,60 m.

Figur 22. Område 7 med schakt och inmätta kontexter numrerade. Fastighetskartan © Lantmäteriet

Område 7

Söder om korsningen Lilla Gråbrödersgatan/Kyrkogatan framkom centralt i schakt 15 en mur av tegel, kalkbruk och gråsten där delar av stenarna var hämtade från en annan byggnad med valv, troligtvis Sankt Nikolaus kyrka (figur 22, K70, 71). En kyrka fanns i området under medeltiden och byggnaden revs i samband med reformationen. Enligt skriftliga källor från mitten av 1500-talet skall en tegelbyggnad ha uppförts ovanpå kyrkoruinen (Andrén 1980:64). Möjligen kan det vara den byggnaden som påträffades. Det fanns även en sten som sannolikt har ingått i en dopfont. Södra halvan av muren hade en annan uppbyggnad än den norra, vilket kan tyda på att det är olika tidsskikt på murarna. Humanben påträffades i kyrkogårdsjord vid den södra delen av muren på en nivå av +41,92 m.ö.h, bland annat en underkäke och delar av ett skallben samt en överarm (figur 22, K73).

Humanben påträffades även i samband med att ytterligare en rännstensbrunn skulle sättas och benen påträffades på ett djup av cirka 1 m (Figur 22, Schakt 2, Sektion C3, Bilaga 1, K111). Troligen var det en grav som skadats vid tidigare schaktningsarbeten.

Figur 23. Bilden till vänster visar mur K70/71 strax söder om korsningen Lilla Gråbrödersgatan/Kyrkogatan mot söder. På den norra halvan av muren förekom tegel ovanpå gråstensmuren. På den högra bilden syns samma mur från söder mot norr och på den södra hälften förekom inte samma mängd tegel ovanpå. Närmast i bild rensar arkeolog Linnea Lidh kring muren och lite längre bak dokumenterar arkeolog Linda Billström.

I den östra delen av område 7 framkom ytterligare en mur intill gränsen för dagens Lundagård i samband med att ett mindre djupschakt gjordes (figur 22, 23, Schakt 14). På ett djup av +42,35 m.ö.h eller 0,45–0,70 m under dagen trottoar framkom en gråstensmur som löpte i öst-västlig orientering med en ungefärlig bredd av 0,30 m (figur 22, K91). Muren var nedgrävd i en äldre gråbrun markhorisont där yngre svartgodskeramik påträffades (Sektion C7, bilaga 1/K114/KM98586:1). På den norra sidan av stenraden var gråstenarna behuggna och relativt släta i lite olika storlekar. Ytterligare en mur med större gråsten framkom strax norr om den första på ett något större djup (figur 22, K90). På ett djup av 0,75 m under dagens trottoar eller +42,25 m.ö.h, framkom behuggen gråsten med en slät kant i norr och mellan de båda murarna dokumenterades ett lager av kalkbruk som både låg på murarna och emellan (figur 22, K92). Från kalklagret insamlades yngre rödgodskeramik med en skärva av ett fat och en gryta (KM98586:4). Tillsammans utgjorde murarna troligen en skalmur på omkring 0,80 m bredd. Anledningen till att mur K90 låg lite djupare var förmodligen att de stenarna var lite större i dimension än mur K91, vilket innebar att det blev en nivåskillnad efter att stenar plockats bort. Norr om murarna fanns ett 1,10 m brett område med omörd kulturjord med en tydlig nedgrävning genom kalkbrukslagret (figur 22, K98/112). Massorna var rotbemängda av trädrötter och väldigt luckert. Spridda humanben antydde att det kanske fanns en grav längre ned eller att en grav genomgrävts. Fynd som insamlades var skärvor av yngre rödgodskeramik från ett fat och en gryta (KM98586:4, bilaga 3). Norr om nedgrävningen fanns ett raseringslager med krossat tegel och kalkbruk, som tydligt indikerar att en tegelbyggnad stått på platsen (figur 22, K96; bilaga 1 Sektion C7). Ett golvtegel insamlades från raseringsmassorna

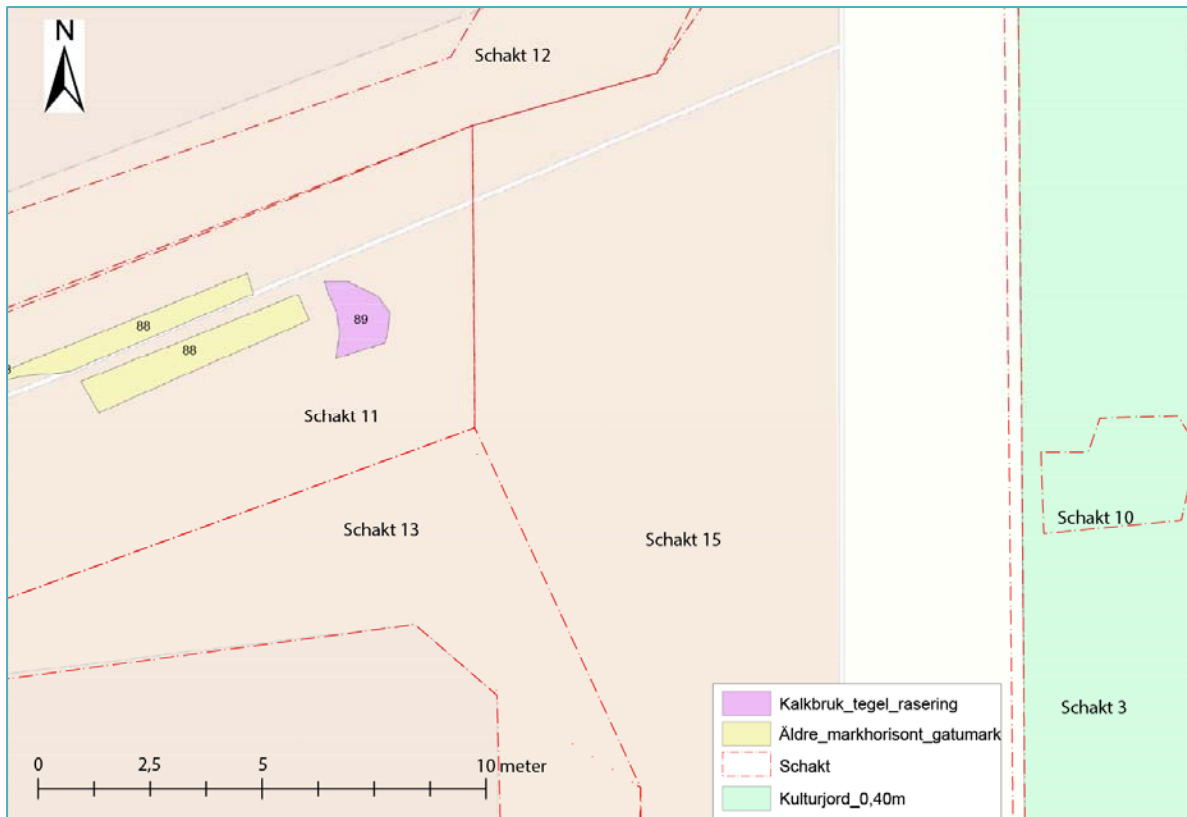
(KM98586:24, bilaga 3). Ovanpå lämningarna efter tegelbyggnaden och gråstensmurarna dokumenterades ett tjockt lager med gulbrun melerad lera med inslag av grus, tegelkross (K113; Sektion C7/bilaga 1). Troligen rör det sig om ett utjämningslager för Lilla Torg som i samband med 1702-års gatugenombrott fick en funktion som torgyta. Torgytan påträffades på en nivå av omkring +42,65 möh eller 0,40 m under nuvarande befintlig marknivå.

Figur 24. Schakt 14 med murlämningar (K90, 91) samt en stenläggning (K94) och ett raseringslager med tegel och kalkbruk (K96). Fotografiet är taget mot norr i västra kanten av Lundagård.

Figur 25. Schakt 14 med murlämningar (K90, 91) samt en stenläggning (K94) och ett raseringslager med tegel och kalkbruk (K96). Fotografiet är taget mot väster från västra kanten av Lundagård.

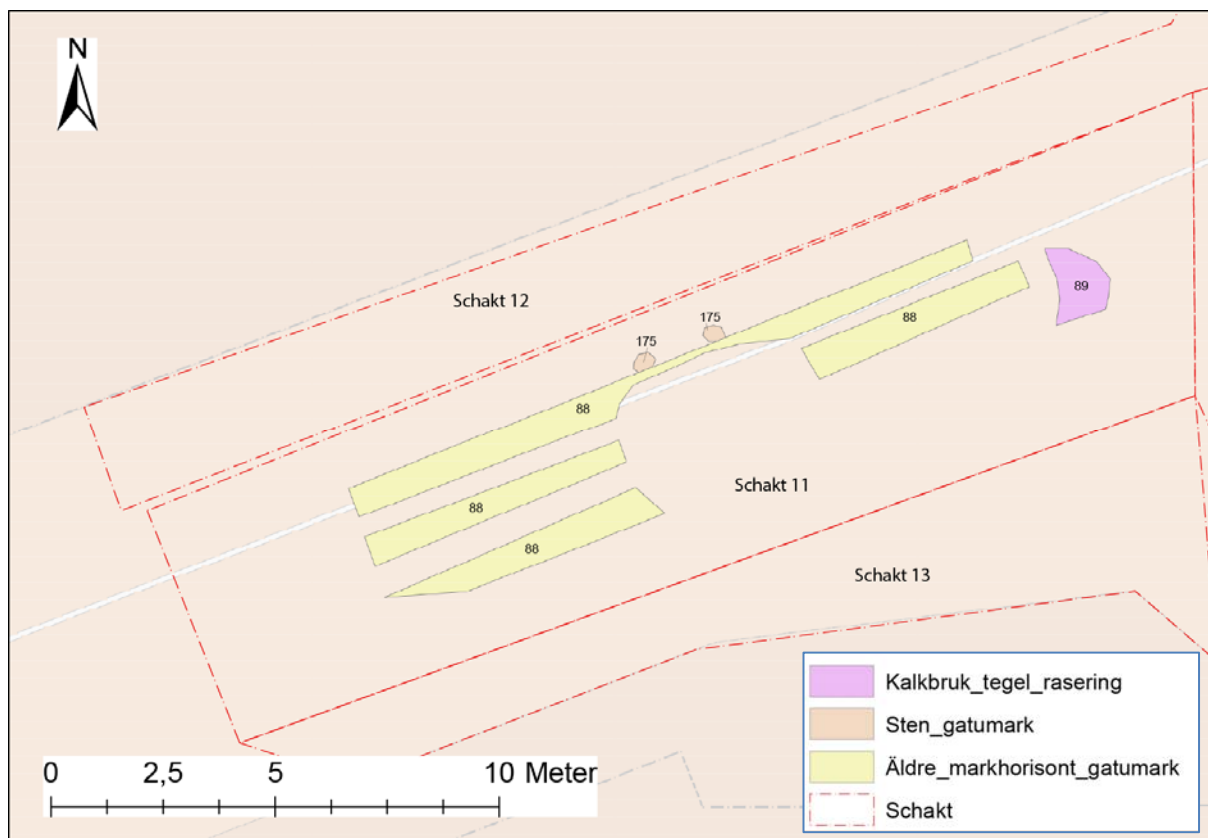
Figur 26. Område 8 med schakt och inmätta kontexter numrerade. Fastighetskartan © Lantmäteriet

Område 8

I korsningen Lilla Gråbrödersgatan/Kyrkogatan genomfördes enbart relativt ytliga markarbeten ner till ett maximalt djup av 0,50–0,60 m (figur 26). I schakt 11 dokumenterades områden av svartbrun kulturjord på ett djup av 0,40 m (K88), liksom ett område med raseringsmaterial bestående av kalkbruk och tegel på ett djup av 0,50 m (K89).

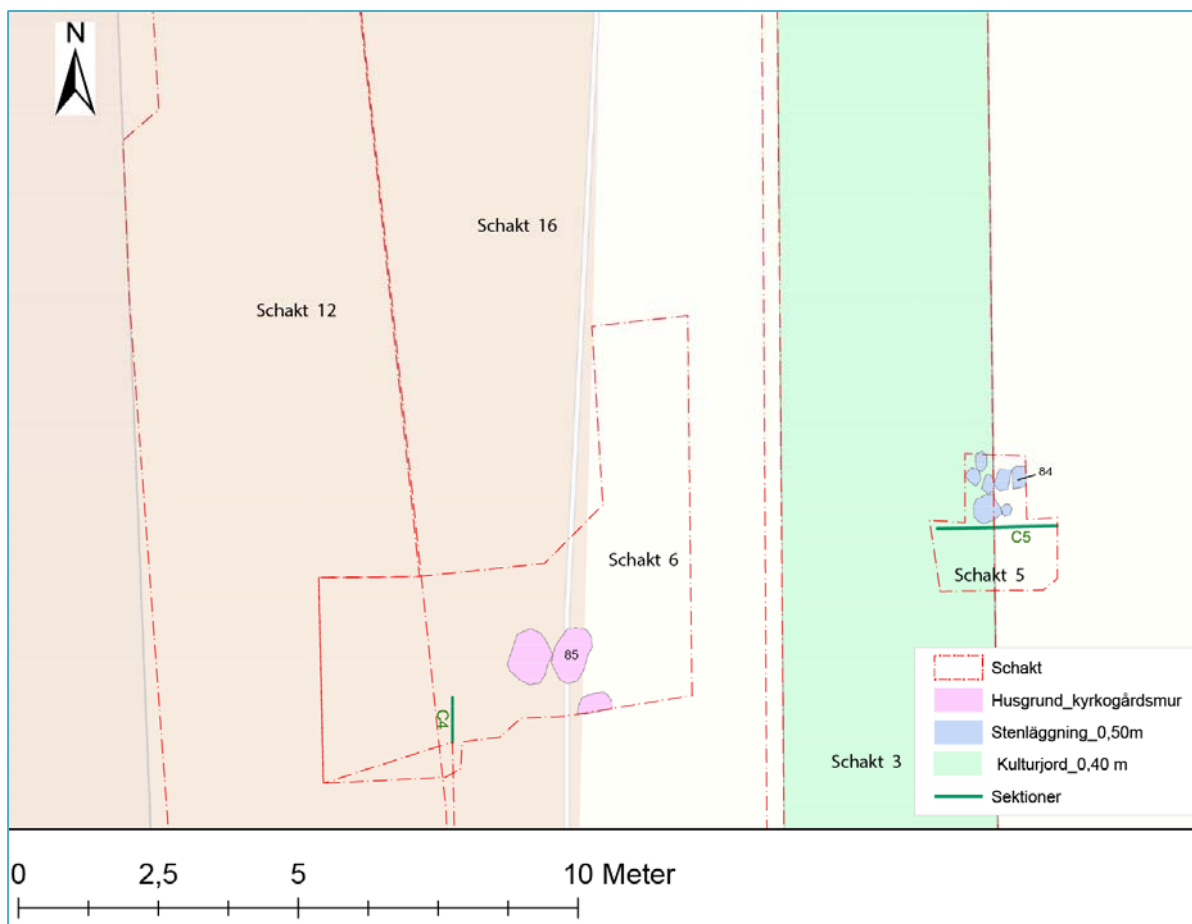
Figur 27. Vy över markarbetena med ett maximalt djup ner till 0,50 m på Lilla Gråbrödersgatan mot korsningen Kyrkogatan. Strimmor av intakt kulturjord dokumenterades. Fotografiet är taget mot nordöst.

Figur 28. Område 9 med schakt och inmätta kontexter numrerade. Fastighetskartan © Lantmäteriet

Område 9

Situationsbilden är densamma som för område 8, ovan. På Lilla Gråbrödersgatan genomfördes enbart relativt ytliga markarbeten ner till ett maximalt djup av 0,50–0,60 m (figur 26–28). I schakt 11 dokumenterades områden av svartbrun kulturjord på ett djup av 0,40 m (K88), liksom ett område med raseringsmaterial bestående av kalkbruk och tegel på ett djup av 0,50 m (K89). På den norra sidan av schaktet på 0,46 m djup dokumenterades ett par gråsten, vilka kan ingått i en husgrund eller markering för den tidigare gatulinjen (K175).

Figur 29. Område 10 med schakt och inmätta kontexter numrerade. Fastighetskartan © Lantmäteriet

Område 10

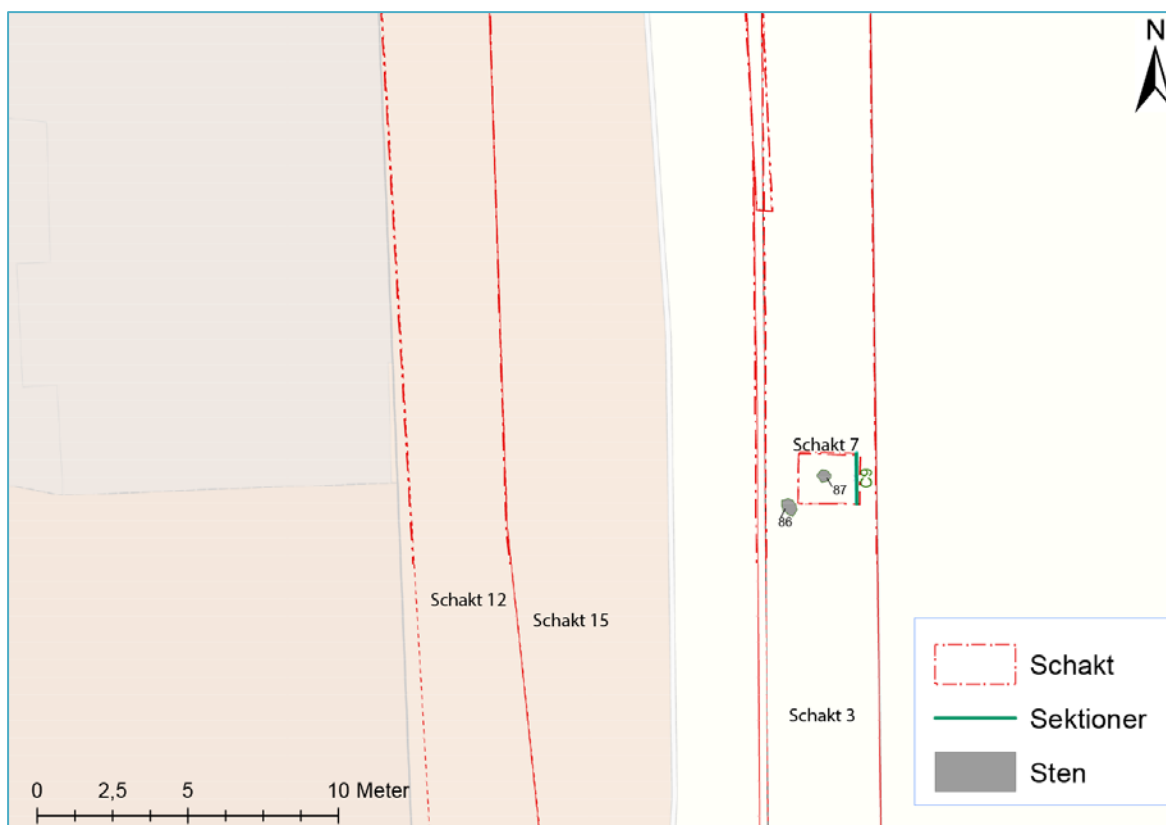
Norr om korsningen Lilla Gråbrödersgatan/Kyrkogatan öppnades flera djupschakt upp (figur 29). Stora delar av Kyrkogatan har schaktats ut, men det finns fortfarande partier som innehåller värdefull information med bevarade grundmurar och kulturlager.

I schakt 6 dokumenterades flera stora gråstenar på ett djup av 1,60 m och det fanns en antydning till att det rörde sig om ett nordöstligt hörn av en äldre byggnad eller en väl uppbyggd mur. Stenarna var omkring 1,00×0,80 m i plan och bildade således en omkring 1 m bred mur i väst–östlig orientering, samt i en svag nordväst–sydöstlig orientering. En sektion upprättades i schakt 6 i närheten av grundmuren (figur 29, Sektion C4/bilaga 1). Längst ner mot morän dokumenterades ett brunt, finkornigt lerlager som hade inslag av human-, fisk- och djurben. Träkol, bränd lera och slagg fanns också närvarande (K115, Sektion C4/bilaga 1). Kontexten påträffades på 1,20–1,50 m, samma djup som de intilliggande stora stenarna. Inslagen av humanbenen bland hushållsavfallet tyder på att det sannolikt kan tolkas som ett tidigt kyrkogårdslager och att platsen utgör den norra gränsen för Sankt Nikolaus kyrkogård. Ovanpåliggande kontext med svart, humös lera och med inslag av träkol, bränd lera, småsten, djur- och fiskben, träpinnar och annat organiskt material, tyder på att kyrkogården kan ha minskat i omfattning då kontexten inte längre innehöll humanben, utan mer hade karaktären av hushållsnära odling och tomtmark (K116, Sektion C4/bilaga 1).

Ett schakt för belysning upptogs i de östra delarna av område 10 (figur 29, schakt 5). Schaktet kom att utökas något då en stenläggning i gul lera påträffades på 0,50 m djup (K84), liksom en elkabel med tegelbrockor ovanpå. Stenläggningen är troligen en äldre gatunivå. Söder om stenläggningen schaktades ett djupare schakt om cirka 1×1 m ner till 1,70 m djup. En sektion upprättades där det längst ner

mot schaktbotten framkom en kontext som tolkades vara ett äldre marklager med kyrkogårdskaraktär (bilaga 1, Sektion C5, K119). På fältritningen angavs att lagret var ljusbrunt, torrt och finkornigt med inslag av tegel, kalk samt djurben och att det förekom humanben på schaktbotten. Ovanpå det äldre marklagret, på ett djup av 1,40 m, dokumenterades ett raseringslager med kalk, tegel och träkol (bilaga 1, Sektion C5, K120). En 0,10 m tjock hårdgjord yta med slagg och järnhaltig sten dokumenterades på ett djup av 1,30 m och tolkades ha utgjort ett golv (bilaga 1, Sektion C5, K121). En större gråsten påträffades på ett djup av 1,30 m (bilaga 1, Sektion C5, K118) och möjligen kan stenen ha ingått i en husgrund och kontext 120/121 kan ha utgjort bärlager/golv i en byggnad. Ett massivt brandlager med träkol och sot täckte i så fall huslämningen från ett djup av 1,10–1,30 m, och det kan vara ett resultat av de stora stadsbränderna på 1600-talets andra hälft då danskar och svenskar drabbade samman (bilaga 1, Sektion C5, K122). Efterföljande lager tyder på en uppstädning och övertäckning av den brandhärjade byggnaden då ett 0,10 m tjockt sandlager jämnade ut ytan ovanpå (bilaga 1, Sektion C5, K123). En tid senare höjdes hela gatunivån med ett lager av lera, tegel och grus, vilket dokumenterades på ett djup av 0,60–0,90 m under dagens trottoar intill Lundagård (bilaga 1, Sektion C5, K124). Närheten till stora träd kan ha bidragit till att torka ut kulturlagren på platsen.

I övrigt finns inte mycket att säga om området då de flesta ytor är schaktade sedan tidigare ner till åtminstone 0,60 m djup, vilket generellt var schaktbottendjupet. Detta gäller gatumiljön och på trottoarerna är det snarare ett djup av 0,40 m som generellt kan sägas vara schaktat ned till inom aktuellt arbete och tidigare markingrepp.

Figur 30. Område 11 med schakt och inmätta kontexter numrerade. Fastighetskartan © Lantmäteriet

Område 11

I det norra området tunnar den arkeologiska dokumentationen ut, då det i tidigare markingrepp har borttagits äldre kulturlager ner till olika djup, vilket har bildat öar av bevarade kulturlager. En större

gråsten hade dock undkommit schaktning och dokumenterades på ett djup av 0,30 m (figur 30, K86). Vad stenen haft för funktion är oklart, men den kan ha ingått i kvarter Universitetets västra bebyggelseområde. Ett schakt för belysning gick dock ner lite mer på djupet och blottade en stor gråsten på ett djup av 1,10 m (figur 30, bilaga 1, Sektion C6, K86, 87). I sektion framkom även ett brandlager på ett djup av 1,10–1,20 m mot schaktbotten (bilaga 1, Sektion C9, K125). Ovanpå det dokumenterades ett raseringslager med kalkbruk och tegelkross på ett djup av 0,85–1,10 m (bilaga 1, Sektion C9, K126). Ett lager med ljus grus och en plundrad stenläggning övertäckte raseringen på ett djup av 0,60–0,85 m (bilaga 1, Sektion C9, K127).

Figur 31. Stenpollarna öster om Kyrkogatan togs bort år 2019 och renoverades för att åter sättas upp 1 m österut år 2021.

Pollare

De 38 stenpollarna öster om Kyrkogatan mot Lundagård drogs i samband med markarbetena år 2019 upp från sina respektive platser och numrerades i botten (figur 12, 31, 32, bilaga 1). Flera av dessa hade fundament av stora gråsten, delvis behuggna och angjorda med järnstift som sågades av. Merparten av fundamenten hade en skåra för blyplombering. Några av pollarna hade integrerade fundament som var kanthuggna och uppenbarligen hade varit synliga under en tidigare period. Flera av pollarna var placerade i rajoleringsmassor som troligen kan kopplas till det arbete som gjordes under 1700-talet inför skapandet av Lundagårdsparken. Rajoleringsmassorna bestod av omrörda raseringslager med stort inslag av kalkbruk och tegel, ibland med inslag av äldre kulturlager (bilaga 1, K132–134, 136–138, 144–145, 156, 171). I området för pollare K163-164, 173 framkom mörkgul grov sand på botten av nedgrävningen och det kan mycket väl vara beläggnings på Lilla Torg (bilaga 1). Övriga pollare var satta i gråbrun siltig lera som i regel var nedbruten och torr på grund av rötter från Lundagårdsträden. Fynd som framkom i 1700-talsrajoleringen var bland annat hushållskeramik av yngre rödgods (KM98586:17), järnspik (KM98586:28, bilaga 3).

I april år 2021 placerades de renoverade pollarna vid sina nya placeringar cirka 1 m österut. Schaktningsarbetet var ringa med ett djup om 0,35–0,40 m och vid avbaningen framkom både yngre svartgods keramik, yngre rödgods keramik liksom skaft från en kritpipa, vilket understryker att det troligen rör sig om omrörda medeltida/efterreformatoriska kulturlager (K151, KM98586:36, bilaga 3).

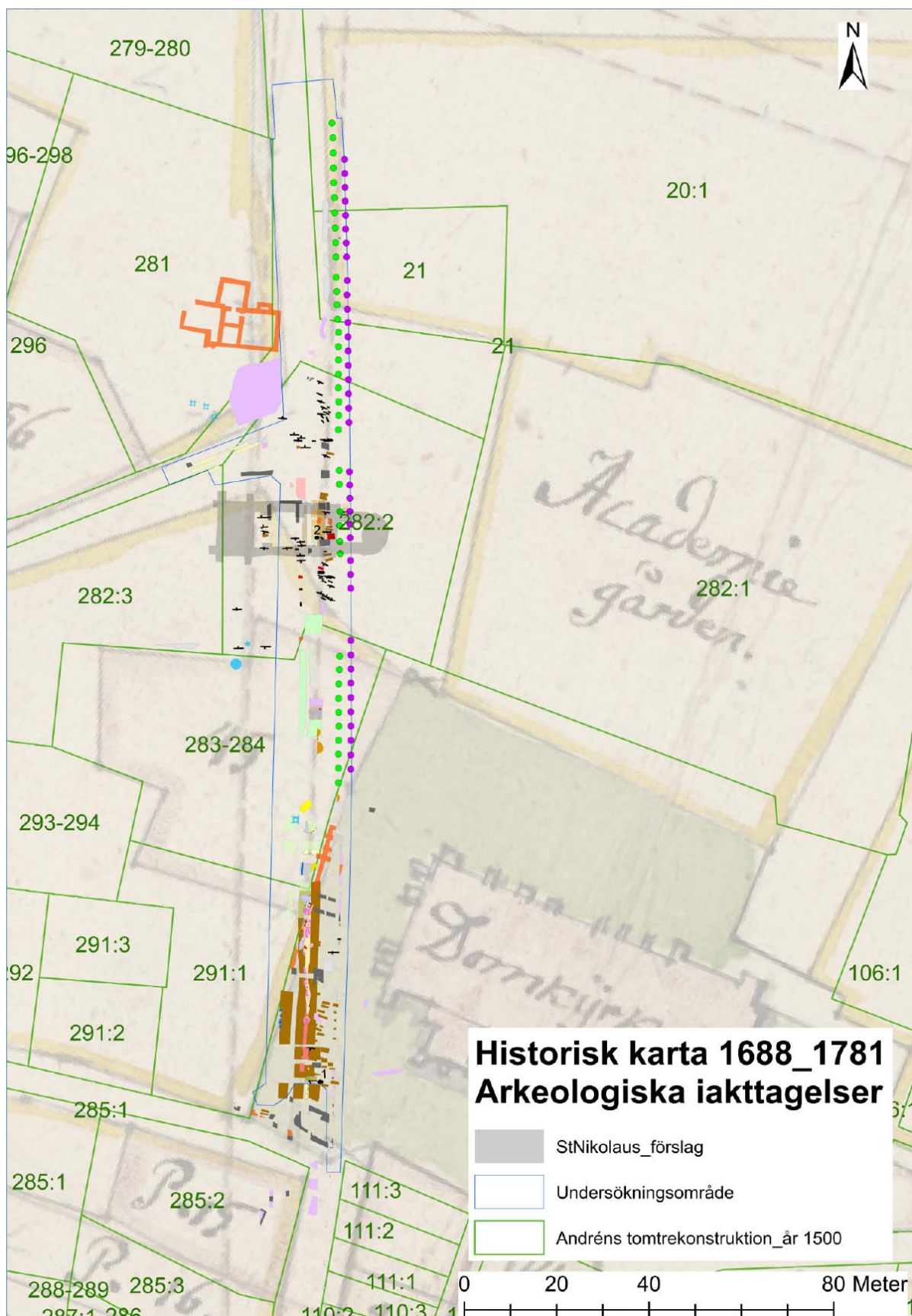

Figur 32. Arkeolog Linda Billström dokumenterar pollare och schakt i samband med borttagandet. Kring varje pollare schaktades minimalt med massor och mestadels var det moderna bärlager som berördes. Den nordligaste pollaren var den första som lyftes. Fotografi taget från väster.

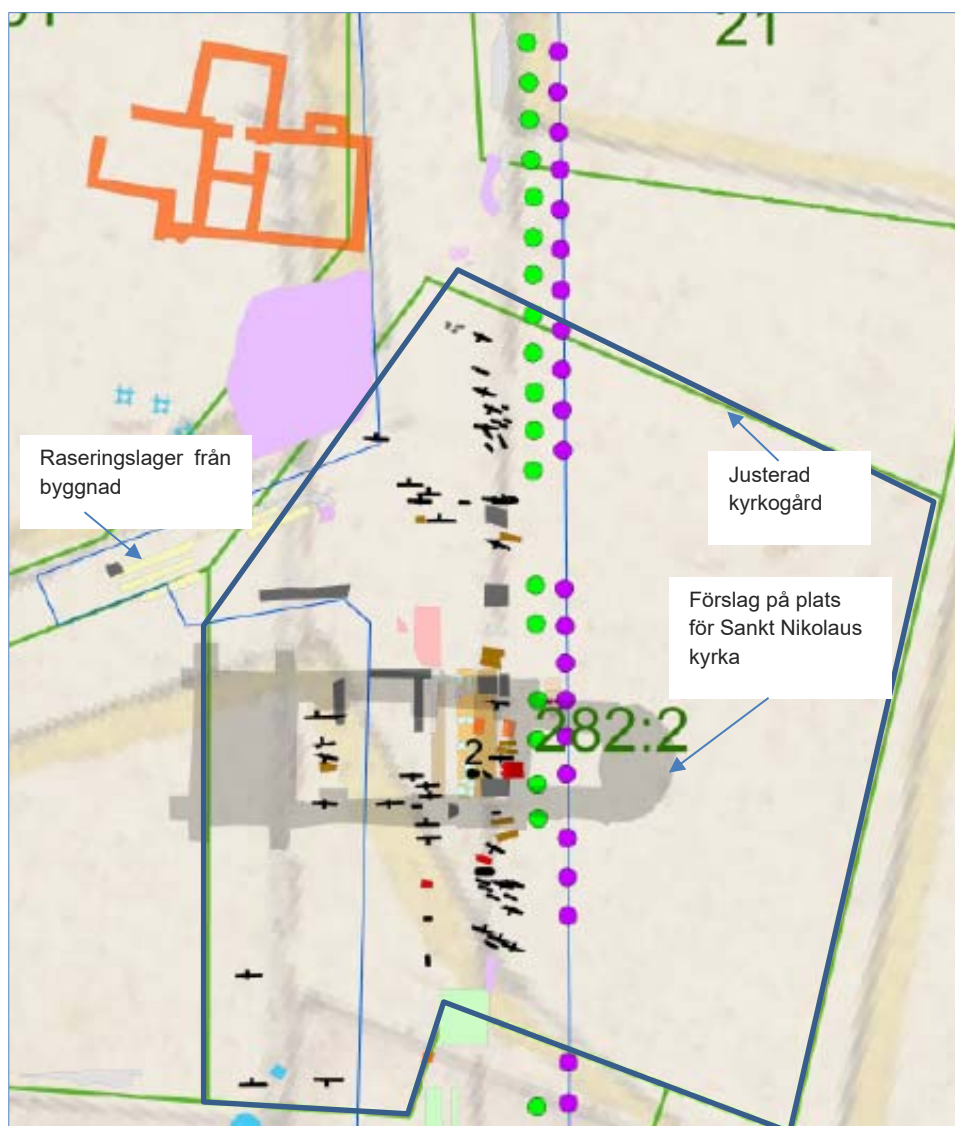
Resultat

Markarbetena på Kyrkogatan utfördes med stor hänsyn till framkomna murar och stenväggningar från både medeltid, efterreformation och tidigt 1700-tal. Det bidrar till att det blir en slags ögonblicksbild av den miljö med privat tomtmark, domkyrkoområde, kyrkogårdar och gatemark som förekom inom undersökningsområdet före gatugenombrottet år 1702. Merparten ligger kvar på sin plats med ett täckande lager av geotextilduk och bärlager. Vid framtida markarbeten går det därmed att ytterligare komplettera med arkeologiska iakttagelser.

De historiska kartor som finns tillgängliga, och som tidigare presenterats i rapporten, är inte alltid så lätta att rektifiera in mot dagens fastighetskarta, då den tidens inmätningsteknik inte var exakt. Tekniska problem med upplösningen av kartorna stör även detaljrikedomen. Trots detta ger det en överblick och de kulturlager och murar som konstaterats inom undersökningsområdet kan sättas in i ett vidare sammanhang och även jämföras med tidigare arkeologiska iakttagelser. Historiska kartor kommer att presenteras nedan med de arkeologiska iakttagelser som har gjorts och som har beskrivits i rapporten under *Tidigare arkeologiska iakttagelser* och under *Genomförande*. För att underlätta är Anders Andréns tomtmarksrekonstruktion med tomtnummer inlagda på respektive karta och de skriftliga källor som är kända till respektive tomtmark finns redogjort för i kapitlet om *Fornlämningssmiljö* tidigare i rapporten.

Figur 33. Utsnitt av en historisk karta ursprungligen från år 1688, men som renritades år 1781, samt de kontexter som dokumenterades under 2019-års schaktningsovervakning och tidigare arkeologiska iakttagelser, liksom Anders Andréns tomtrekonstruktion omkring år 1500 (1984).

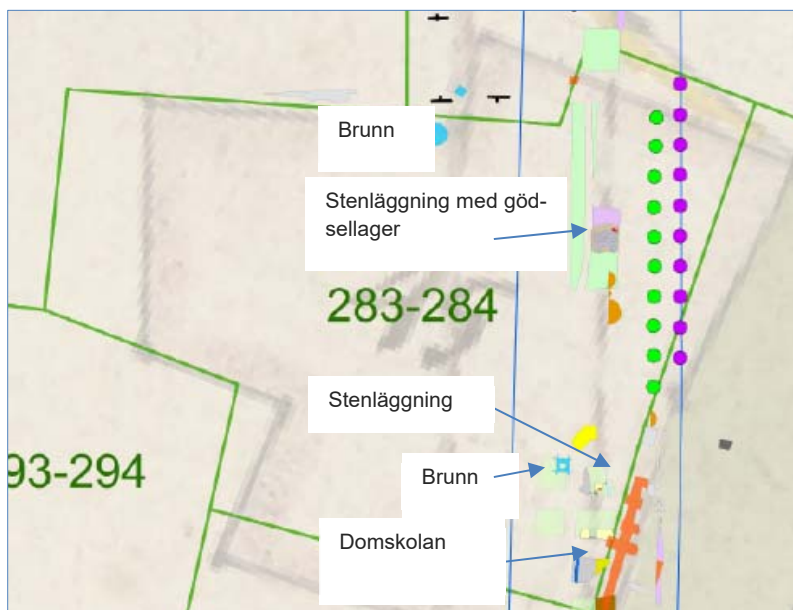

Figur 34. Utsnitt ur figur 33 och 1688-års karta, där Sankt Nikolaus kyrkogård har markerats och justerats i nordväst. Förslag på kyrkans plats har markerats med anledning av påträffade murar. Ett raseringslager påträffat i Lilla Gråbrödersgatan kan möjligen härledas till en byggnad norr om gatan.

Söder om korsningen Kyrkogatan/Lilla Gråbrödersgatan påträffades flera grundmurar som möjligen kan kopplas samman med Sankt Nikolaus kyrkobyggnad som ännu inte säkert har påträffats (figur 34). På figur 34 visas ett förslag på kyrkans placering och storlek, baserat på Sankt Stefans kyrka som var samtida. Huruvida det är troligt att kyrkan i så fall låg direkt mot tomtgränsen i väster får vara osagt. Det kan också ha inneburit fördelar med det att det fanns en möjlighet att ta sig in i kyrkan från gatan. Kyrkan kan också ha varit mindre än Sankt Stefans och därmed ha legat några meter in från tomtgränsen.

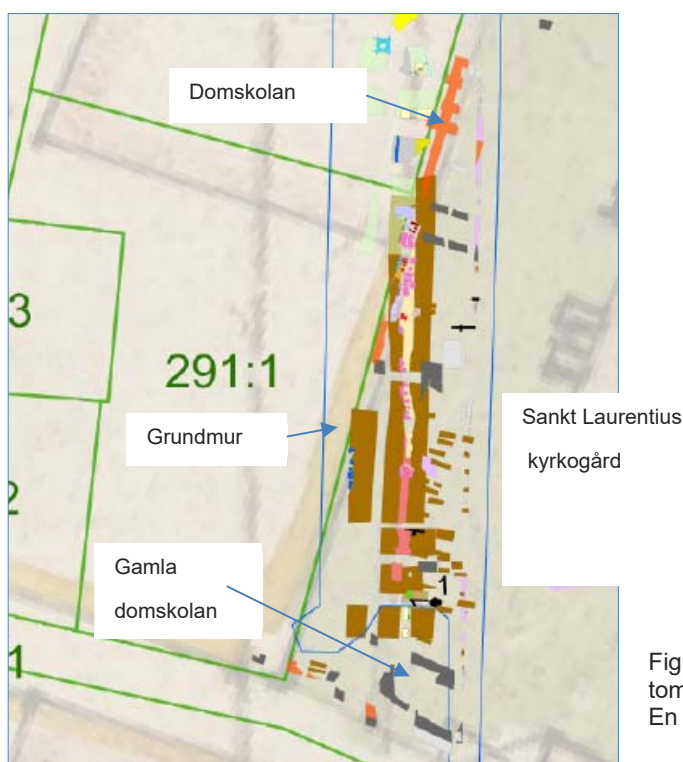
Kartan från år 1688 antyder ett genombrott med dragna linjer, så planerandet inför Kyrkogatan var säkerligen i full gång. Stenläggningen i kv Glädjen norr om korsningen Lilla Gråbrödersgatan/Kyrkogatan tyder på att det kan röra sig om en stenlagd gatumiljö och därmed har gränsen för kyrkogården förskjutits något söderut. Några större grundstenar i norr har även inneburit ett förslag till en något nordligare gräns för kyrkogården.

I Lilla Gråbrödersgatan framkom relativt ytligt ett raseringslager med kalkbruk, vilket kan komma från den byggnad i norr som förekom på 1688-års karta. Där fanns även ett par grundstenar som kan ha ingått i byggnaden.

Figur 35. Utsnitt ur figur 32 och 1688-års karta, med tomtnummer 283–284 i fokus.

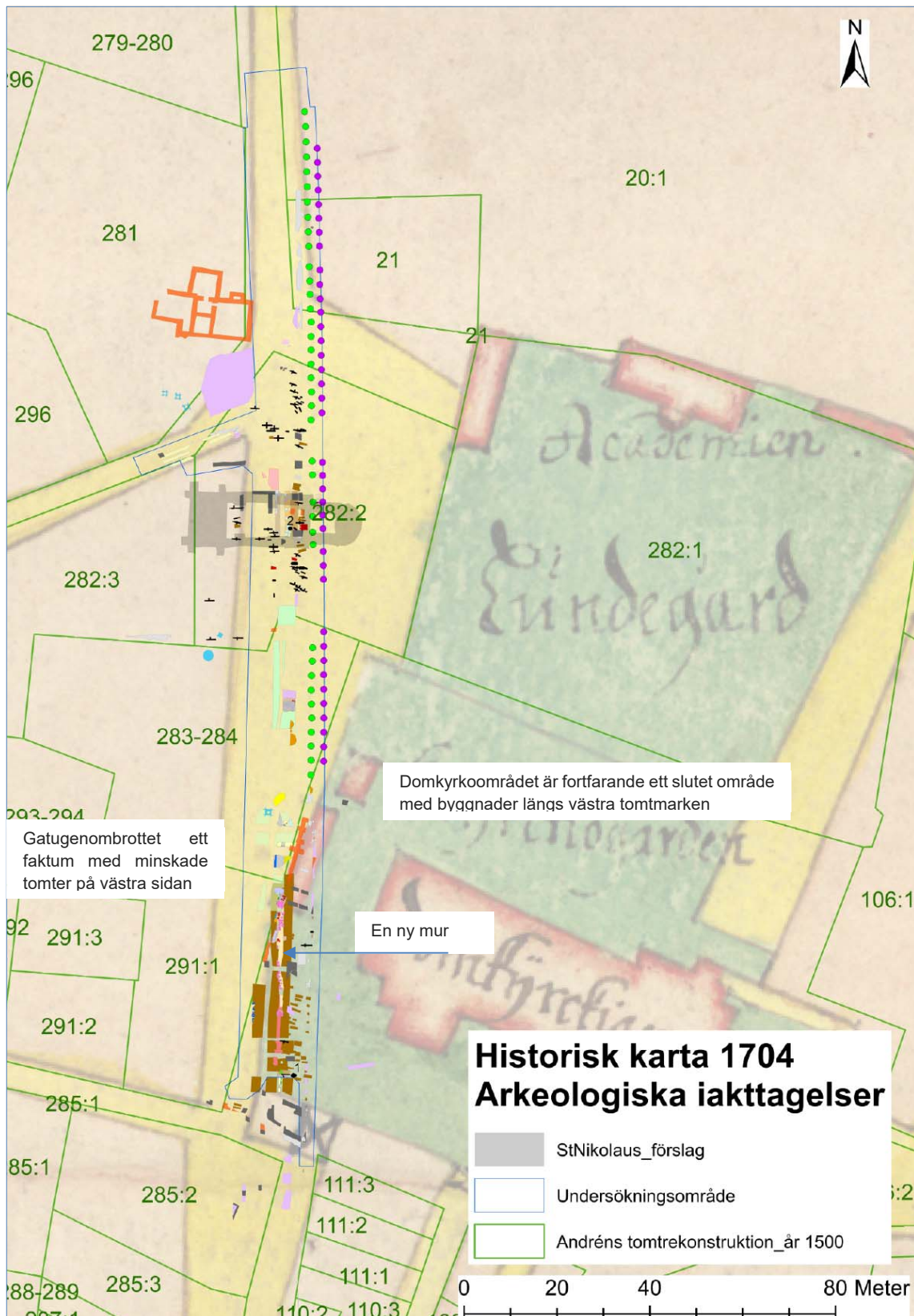
Söder om Sankt Nikolaus kyrka med kyrkogård fanns tomtnummer 283–284 (figur 35), där endast spridda arkeologiska iakttagelser har gjorts. En cirkulär brunn är påträffad i norr och en timrad dito i söder. I nordöst dokumenterades en del av en stenläggning under ett täckande lager av gödsel, vilket kan tyda på att ett stall legat på platsen. Längre ned mot den sydöstra tomtgränsen dokumenterades fragment av lergolv och plundrade stenläggningar. Bebyggelsen hade då närmast legat vägg i vägg med domskolan, som låg på kyrkans mark österut, och vars murar dokumenterats i flera olika omgångar. Domskolans murar bestod av en grund med behuggna kvaderstenar och därefter uppmurade tegelväggar. Flera byggnadsarkeologiska ritningar upprättades där möjliga öppningar i väggen observerades. Ritningarna är dock inte bearbetade då detta ej rymdes inom kostnaderna för aktuell rapport, men för framtida studier finns det ett gott underlag. Grundmurar mot väster kan ha tillhört en byggnad på tomtnummer 291:1, vilket innebär att gatulinjen kan ha gått mer i nordsydlig orientering. I korsningen Klostergatan/Kyrkogatan återfinns gamla domskolans murar (figur 36).

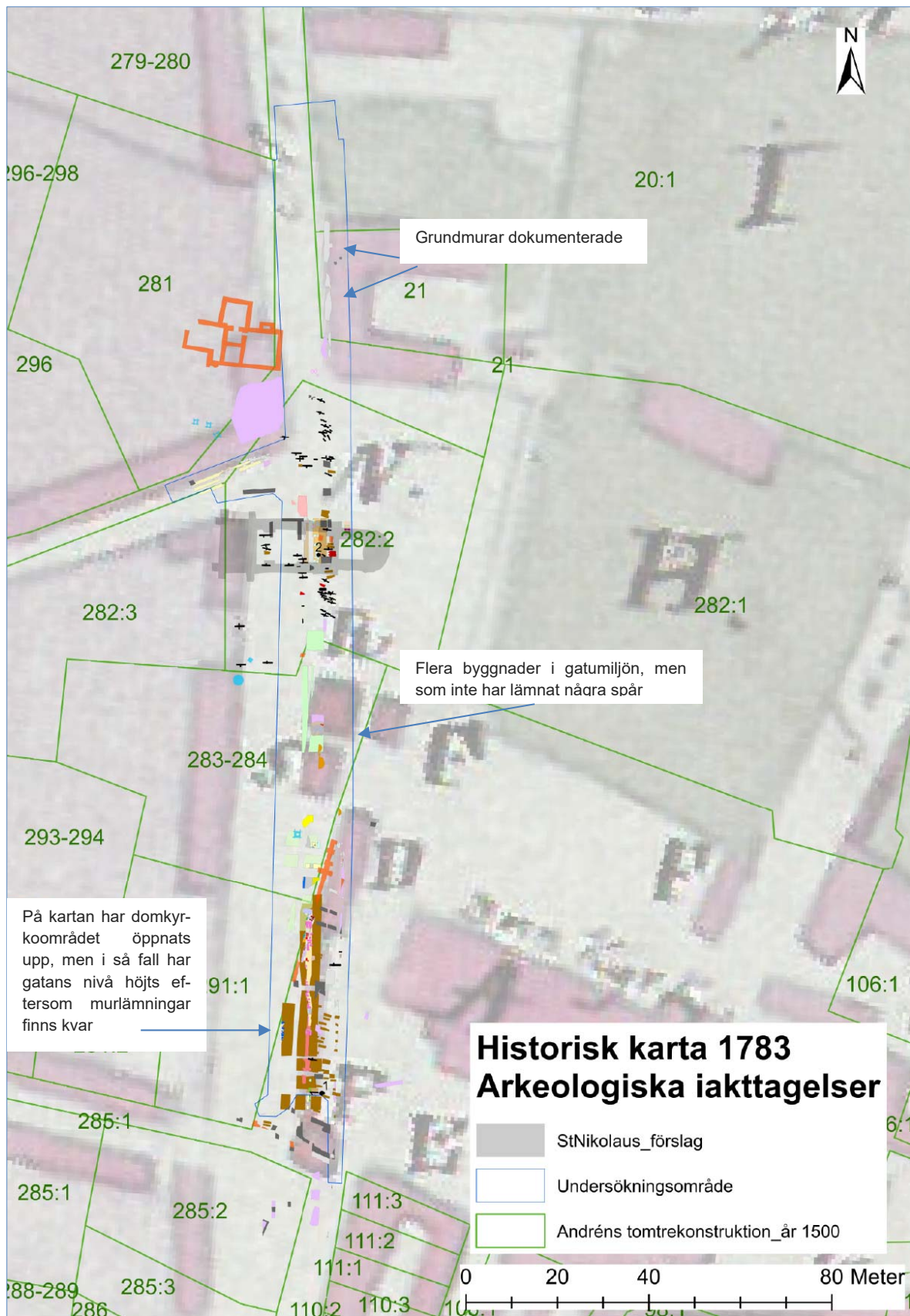
Figur 36. Utsnitt ur figur 32 och 1688-års karta, med tomtnummer 291:1 och Domkyrkans område i fokus. En påträffad grav år 2019 markeras med nr 1.

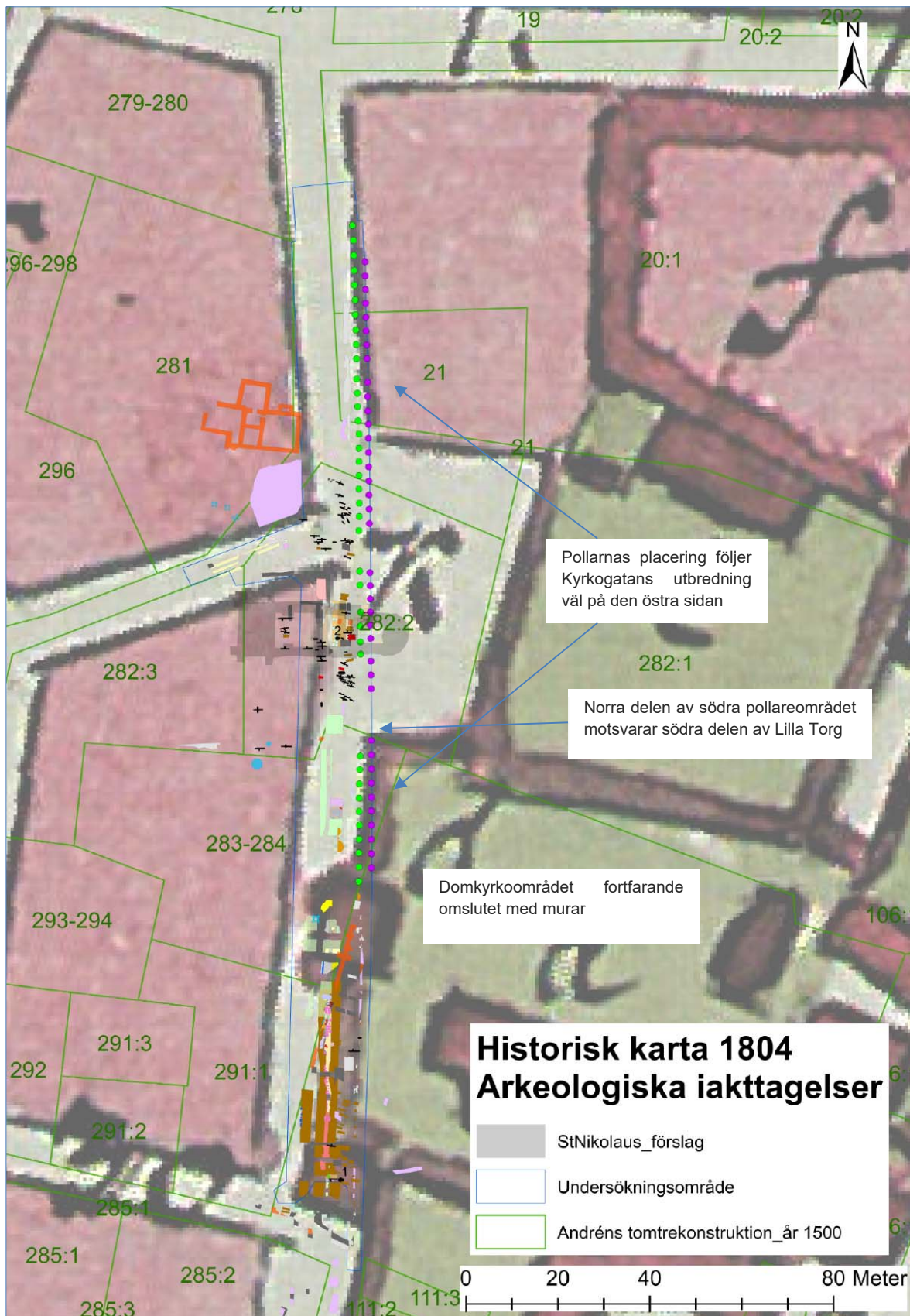
Figur 37. Utsnitt av en historisk karta från år 1690, samt de kontexter som dokumenterades under 2019-års schaktningsövervakning och tidigare arkeologiska iakttagelser. Osignerad karta i Krigsarkivet. André och Högstedt 1990:19.

Figur 38. Utsnitt av en historisk karta från år 1704, samt de kontexter som dokumenterades under 2019-års schaktningsövervakning och tidigare arkeologiska iakttagelser. Lantmäteriverket i Gävle.

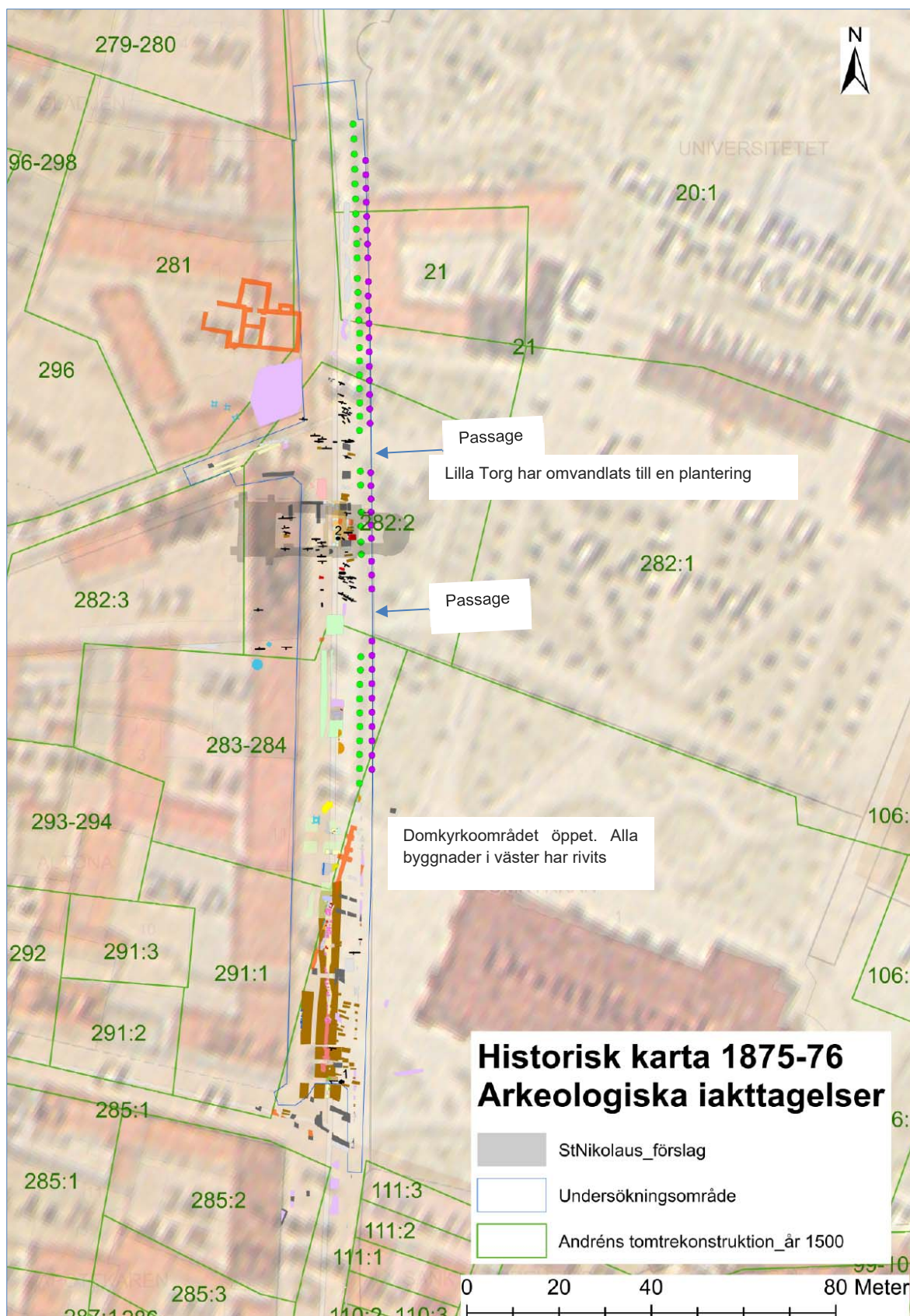
Figur 39. Utsnitt av en historisk karta från år 1783, samt de kontexter som dokumenterades under 2019-års schaktningsövervakning och tidigare arkeologiska iakttagelser. Kulturens Lundaarkeologiska arkiv.

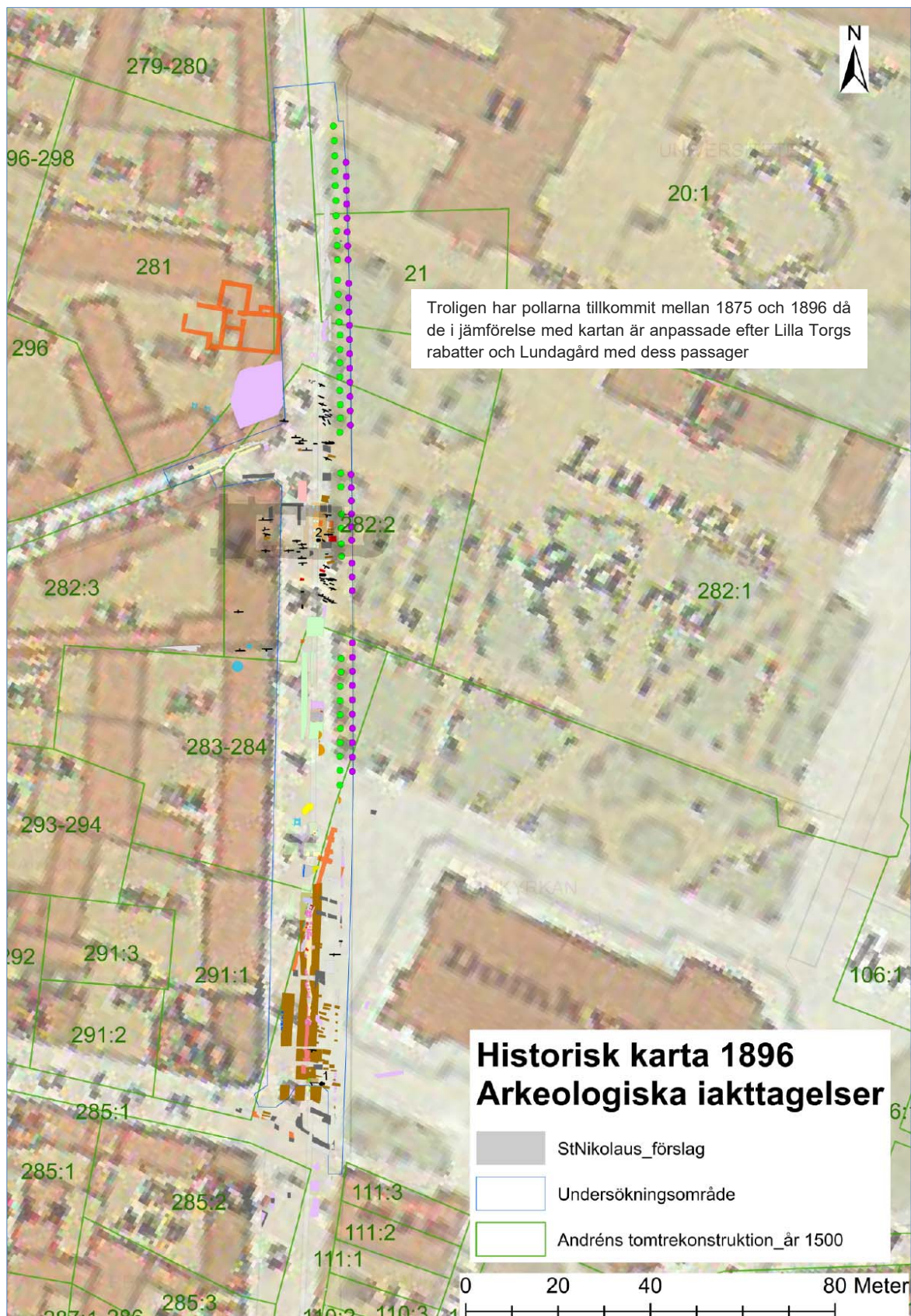
Figur 40. Utsnitt av en historisk karta från år 1804, samt de kontexter som dokumenterades under 2019-års schaktningsövervakning och tidigare arkeologiska iakttagelser. Krigsarkivet.

Figur 41. Utsnitt av en historisk karta från år 1837, samt de kontexter som dokumenterades under 2019-års schaktningsövervakning och tidigare arkeologiska iakttagelser. Karta öfver Staden Lund inom vallarne. Universitetsbiblioteket i Lund.

Figur 42. Utsnitt av en historisk karta från år 1875–76, samt de kontexter som dokumenterades under 2019-års schaktningsovervakning och tidigare arkeologiska iakttagelser. Kulturens Lundaarkiv.

Figur 43. Utsnitt av en historisk karta från år 1896, samt de kontexter som dokumenterades under 2019-års schaktningsövervakning och tidigare arkeologiska iakttagelser. Kulturens Lundaarkiv.

Figur 44. De påträffades murarna finns fortfarande bevarade i gatan under ett skyddande lager av geotextil och stensmjöl. Muren som år 1702 skiljde domkyrkområdet och gatan åt ligger överst och under skymtar den medeltida domskolans murar. Arkeolog Linda Billström förbereder dokumentation. Fotografiet taget ifrån norr.

Kulturlagerstatus och fördjupningsmöjligheter

De påträffades murarna finns fortfarande bevarade i gatan under ett skyddande lager av geotextil och stensmjöl. Kulturlagren tycks överlag fortfarande vara stratifierade och fuktiga på omkring 1 meters djup och det finns en god potential till naturvetenskaplig provtagning.

I samband med schaktningsövervakningarna genomfördes 3D fotografering av murarna liksom byggnadsarkeologiska undersökningar med noggranna handritade sektioner och planer med materialstudier. Tyvärr kunde detta inte processas inom kostnadsramen för aktuell rapport, men informationen är inhämtad och kan således bearbetas i ett annat sammanhang om så önskas.

Figur 45. Lunds kommun tog fram skyltar där information rörande arkeologi hänvisades till bland annat Kulturens_arkeologer konto på Instagram.

Förmedling

Inför undersökningen förekom projektmöten mellan beställaren Lunds kommun och Kulturen där en strategi lades upp för att bemöta allmänhetens intresse. Kulturens arkeologers instagramkonto *kulturens_arkeologer* hänvisades till via skyltar för att aktuell information skulle kunna förmedlas fortlöpande.

Då murar framkom blev det också väldigt tydligt för allmänheten att det var arkeologi inblandat och frågorna från förbipasserande kom konstant, vilket medförde att extrapersonal fick insättas för att säkra både framdriften och förmedlingen.

Ett kvällsföredrag på Tiny Lumberjackstudio genomfördes där resultaten från Kyrkogatan presenterades. Därefter inspelades av samma studio en podd med stadsarkeologiskt tema, men med fokus på Kyrkogatan.

Rekommendationer inför framtida markarbeten

Fornlämningen på Kyrkogatan är fortfarande mycket välbevarad, trots att det förekommit flera omfattande markarbeten i området. Det var tydligt att man genom tiderna tagit hänsyn till påträffade murar och låtit dessa stå kvar orubbat. Markarbetena som genomförts i aktuellt arbete har likaså varit skonamma och en stor del av planerat ingreppsdjup har styrts om till ett ringare djup. Framtida schaktningsövervakningar kan oavsett omfattning innebära att fler resultat kan adderas till de iakttagelser som redan

har gjorts under 1900-talet och under det inledande 2000-talet. Bevaringsgraden i området måste räknas som hög då både metaller, benföremål och organiskt material har insamlats och prover har uppvisat en mångfald av bevarade växtförekomster. Ett stort antal gravar kvarligger sannolikt även i området för Sankt Nikolaus kyrkogård liksom på Sankt Laurentius kyrkogård.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-1365-2019
Fornlämningsnr	RAÅ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2019_0023
Trakt/kvarter/fastighet	Innerstaden 2:1 - Kyrkogatan
Socken	Lunds stad
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Nytt bärlager och markbeläggning
Uppdragsgivare	Lunds kommun Tekniska förvaltningen
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Aja Guldåker
Övrig personal	Linda Billström, Linnea Lidh, Gertie Ericsson, Mattias Karlsson
Fältarbetstid	2019-08-21– 2021-04-20
Fälttid, arkeolog, tim	303 h
Fälttid, maskin, tim	-
Yta, m ²	3 600 m ²
Kubik, m ³	2 200 m ³
Schaktmeter, m	260 m
Fyndmaterial	KM98586:1-9, 120 fyndposter. Fynden förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen
Ritning, dokumentation	49 st A3 ritfilm: 14 sektionsritningar och 17 planritningar skala 1:20, 17 planritning skala 1:100, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	203 digitala fotografier samt bilder till 3D modellering
Analyser	Makrofossil
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Kyrkogatan

Källor och litteratur

André, Annika & Högstedt, Christina. 1990. Kartornas Lund. 1580-talet till 1950. *Gamla Lund Förening för bevarande av stadens minnen. Årsskrift 72*. Lund.

Andrén, Anders. 1980. Lund. *Medeltidsstaden 26*. Stockholm.

Andrén, Anders. 1984. Lund. Tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. I: *Medeltidsstaden 56*. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

Bevaringskommittén 1981. *Lunds stadskärna. Bevaringsprogram. Clemens och Drottens rotar*. Lund.

Blomqvist, Ragnar. 1946. Lund på Mogens Madsens tid. Franz Hogenbergs kopparstick, Mogens Madsens lunda-beskrivning och Vedels kartskiss. *FÖRENINGEN DET GAMLA LUND ÅRSSKRIFT XXVIII / 1946*

Carlquist, Gunnar. 1923. Lund på 1690-talet, 1691-års sjättepenningsslängd med upplysande anmärkningar, 1. Klemens och Drottens rotar. *Gamla Lund 5*.

Carlquist, Gunnar. 1924. Lund på 1690-talet, 1691-års sjättepenningsslängd med upplysande anmärkningar, 2. Krafts och Vårfru rotar. *Gamla Lund 6*.

Gardelin, Gunilla. 2008. Kyrkogatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2007. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 313. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, Lund.

Gardelin, Gunilla. 2009. På kungens bakgård. Kv Altona 10, Arkeologisk undersökning 2000. *Kulturens rapporter*, nr 3. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, Lund.

Gardelin, Gunilla. 2015. Kyrkornas Lund. *Archaeologica Lundensia. Investigationes de antiqvitatibus urbis Lundae XII*. Malmö.

Guldåker, Aja. 2023. Innerstaden 2:1 – Kyrkogatan, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2019. *Kulturmiljörapport 2023:34*. Kulturen i Lund.

Karlsson, Mattias. 2007. Kyrkogatan, Lund. Arkeologisk undersökning 1988. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 294. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, Lund.

Karlsson, Mattias. 2007. Kv. Altona 3, Lund. Arkeologisk förundersökning 2007. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr. 234. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, Lund.

Karlsson, Mattias. 2018. Lund och Värpinge. Schaktningar för fjärrvärme och andra ledningsdragningar. Arkeologiska förundersökningar 2014–2015. *Kulturmiljörapport 2018:54*. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, Lund.

Kronroth, Niclas. 2014. Kv Altona 1. Fornlämning 73, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2014. *Kulturmiljörapport 2014:36*. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, Lund

Wahlöö, Claes & Larsson, Göran. 1996. Sextonhundrasjuttiosex: minnet av historien, historien om minnet: berättelse om krigets år och det blodiga slaget vid Lund. *Årsbok föreningen Gamla Lund 78*.

Förkortningar tryckta källor

(DD) Diplomatarium Danicum 789–1370 (1938–1980)

(DK) Danske Kancelli, DRA

(FriReg) Kong Frederik I.s danske Registranter utg av Kr Erslev och W Mollerup 1879

(K9) Lunds domkapitels köpebrev på tomter i Lund, Malmö, Ystad och Landskrona 1566–1630, extrakter på 1630-talet, UUB

(Kanc Brevb) Kancelliets brevbøger 1551–1660 (1885–1968)

(LDG) Lunde Domkapitels Gavebøger (1884–89)

(LUA) Lunds universitetsarkiv, LUB

(Rep) Repertorium Diplomaticum regni Danici mediaevalis, Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen 1085–1450 utg av Kr Erslev 1894–1912, 1451–1513 utg av W Christensen 1928–1939

(Skbf) Skånebrevsförteckningen

(RA) Riksarkivet (kopia i LUB)

Internetreferens

[Johannes Mejer – Wikipedia](#), hämtat 2024-09-26

Lunds bevaringsprogram, [bevaringsprogram](#)

Övrigt

ALVIN

-1688_1781. Olof Naeringh och Anders Schiöning upprättade *Geometrisk carta och förrätningh af Lundhe stadh år 1688 in decembri*. Då originalkartan började murkna avritades denna och färgglades av Caspar Magnus Espman år 1781. Akt *alvin-record_99676-ATTACHMENT-0002*

Kongelig Bibliotek i Köpenhamn

- 1580. Den vedelska kartskissen över Lund. Anders Sörensen Vedels samlingar i, Gl. Kgl. Saml. n:o 2336 4.

Krigsarkivet

- 1690. Osignerad karta *Lundh i Skååne*.
- 1804 (troligen). Staden Lund. Fredrik Adolf Wiblingen. Wiblingens Stadsritningar nr 32 Lund.

Kulturens Lunda arkiv

- 1655–58. Johannes Mejers karta över Lund. nr 4.A.80
- 1783. Caspar Magnus Espman en *Charta öfver Staden Lund Inom Wallarne*.
- 1875-76. Frans Emil Viktor Palmcrantz. *Karta öfver staden Lund med närmast omgifvande jordar*.
- 1896. August Bernhard Jakobsson. *Karta öfver staden Lund med närmast omgifvande jordar*.

Lantmäteriverket i Gävle

- 1704. Geometrisk Charta öfver Staden Lund uti Schåne och dess Jordägendom i Åker och Äng. Jean Bergman år 1704. *Lunds Stad 131 akt 11*.

Lunds universitetsbiblioteks bildsamlingar

- 1837. J.M. Löfmark (Kartograf). Karta öfver Staden Lund inom vallarne. *ublu-20364*.

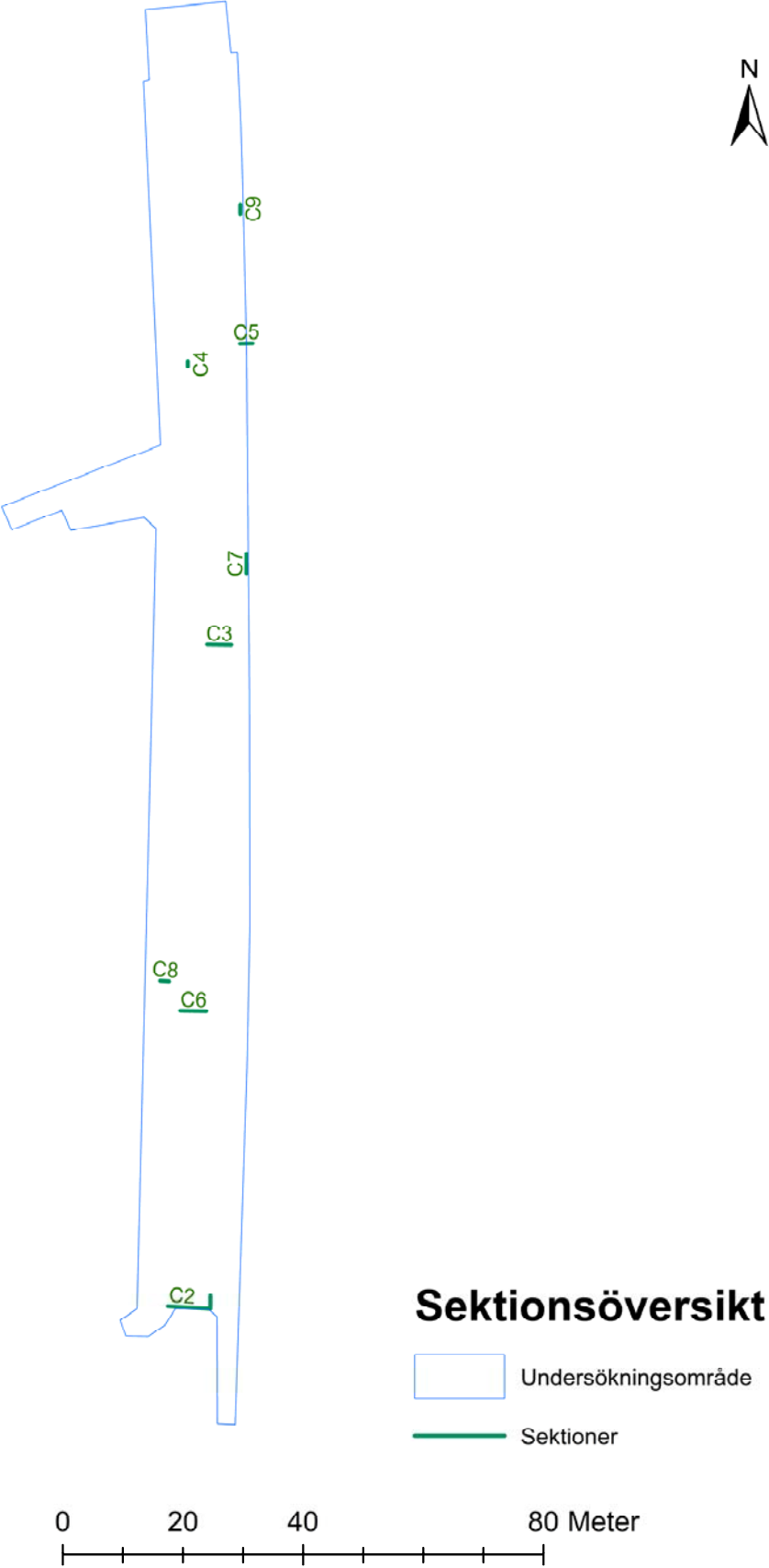
Bilagor

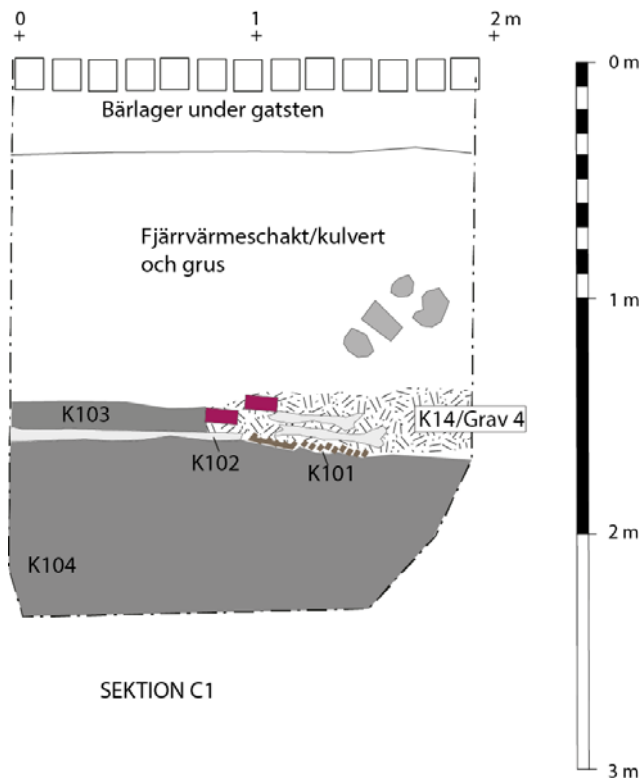
1. Plan- och sektionsritningar
2. Kontextregister
3. Fyndregister
4. Makroskopisk analys av jordprov från Kyrkogatan, Lund. Teknisk rapport. Jens Heimdahl, Arkeologerna–Statens historiska museer

Symbolförklaringar

	Lager
	Fyllning
	Stolphål
	Konstruktion
	Nedgrävning
	Det stratigrafiska objektets begränsning
	Schaktbegränsning
	Skuren av yngre nedgrävning
	Osäker begränsning
	Släntpilar

Bilaga 1. Plan- och sektionsritningar

Lagerbeskrivningar Sektion C1, mot öster

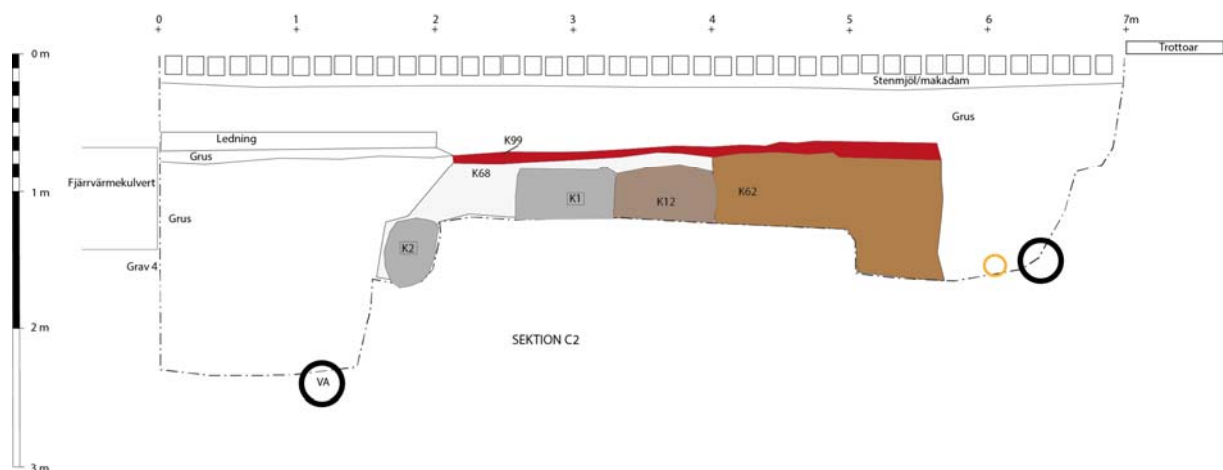
K104: Kyrkogårdslager. Svart fet lera med inslag av organiskt material, träkol, tegelkross. Fuktigt och finkornigt.

K103: Kyrkogårdslager. Omrörd kulturjord. Grå, mörk, fet och fuktig lera med inslag av rött tegel. Finkornigt.

K102: Kalkbruk. Torrt och grovkornigt. Intill och delvis under Grav 4.

K101: Träfragment. Förmultnad kistbotten till Grav 4

K14/Grav 4: Humanben i sektion1, två röda tegelbrockor storstenstegel. Ben cirka 0,37–0,40 m långa smalben. Individ troligen i hockerställning. Inget mer kvar av skelett på grund av äldre rörschakt västerut. Träspill kring ben tyder på att det funnits en kista. Graven kvarligger.

Lagerbeskrivningar Sektion C2, mot söder

K1: Mur. I sektion första skiftet på 0,80 m djup, men längre norrut togs ett ytligare skift bort. Gråsten delvis behuggen.

K2: I sektion bara en sten synlig, men fler obehuggna gråstenar fanns i schaktet på cirka 1,20 m djup. Troligen ett undre murskift som tillhör samma muravsnitt som ovanpåliggande K1.

K12: Packningslera och utjämning intill mur K1. Brunbeige moränliknande lera med inslag av kalkbruk och kulturjord. Fet kompakt och finkornig lera.

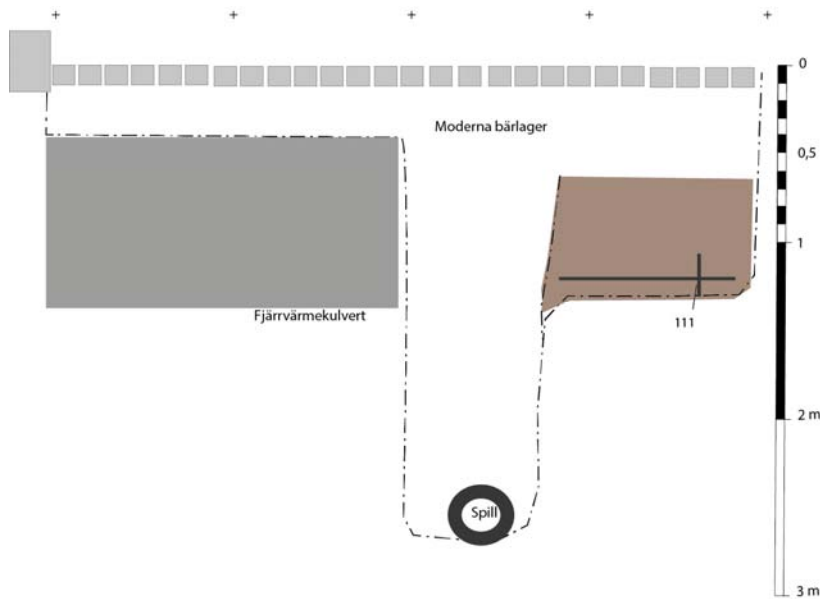
K62: Äldre marknivå. Fet, omrörd brunsvart melerad lera med inslag av tegel, träkol, kalkbruk och djurben. Något fuktigt och finkornigt. Fynd: rödgods, yngre rödgodskeramik, en järnbit, slagg och fönsterglas (KM98586:32, KM98586:37).

K68: Kalkbruk, grågul. Grovkornig. Raserig.

K99: Tegelkross. Raseringslager som endast är dokumenterat i sektion C2.

Grav 4: Under fjärrvärmekulvert i öster, se sektion C1

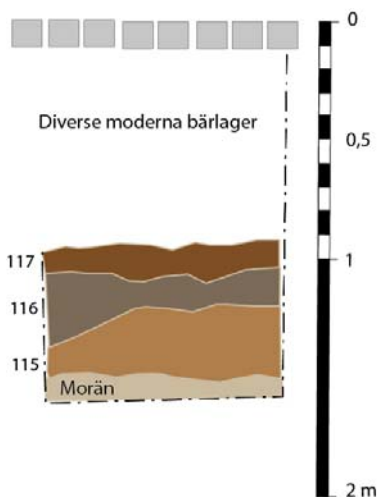
Flera ledningsschakt både i öster och i väster. Ingen moränlera.

Sektion C3, schakt 2, mot söder

Lagerbeskrivningar:

111. Kyrkogårdslager. Gråbrun fet lera med inslag av tegel, kalk och enstaka gult tegel ner till schaktbotten där humanben förekom.
Ett lärben uppmättes till en längd av 0,44 m med en bredd av 0,10 m vid lärbenshalsen. Schaktbotten på en nivå av 1,30 meter. Ingen morän påträffades.

Sektion C4, schakt 6, mot öster

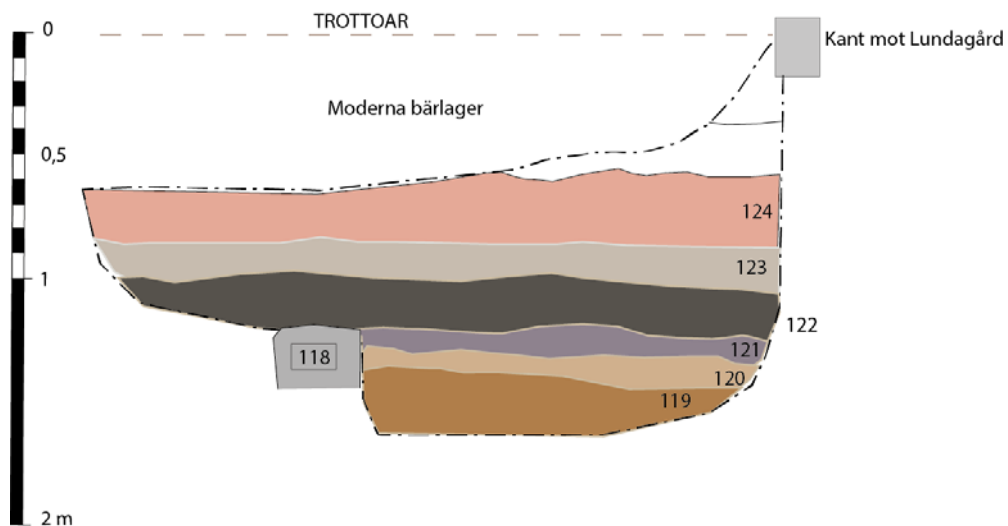
Lagerbeskrivningar:

Morän: Gul, finkornig, kompakt, fet och fuktig lera.

115. Brunt, finkornigt lerlager. Fett, fuktigt och kompakt med inslag av human-, fisk- och djurben. Träkol, bränd lera och slagg fanns närvarande. Kyrkogårdslager.

116. Svart, humös lera. Finkornig, fet, fuktig och kompakt med inslag av träkol, bränd lera, småsten, djur- och fiskben, träpinnar och annat organiskt material. Marklager med hushållsnära odling eller liknande.

117. Brun, humös lera med hög inblandning av tegelkross, och -bitar, stenar. Raseringslager.

Sektion C5, schakt 5, mot norr

Lagerbeskrivningar:

118. Husgrund? Gråsten dokumenterad i plan/sektion cirka 1,50 m väster om dagens Lundagårdskant på ett djup av 1,30 meter.

119. Äldre markhorisont/kyrkogårdslager? Ljusbrunt, torrt, finkornigt lager med inslag av tegel, kalk samt djurben. På fältritningen har angetts att det förekommer humanben på schaktbotten och att det kan röra sig om ett kyrkogårdslager.

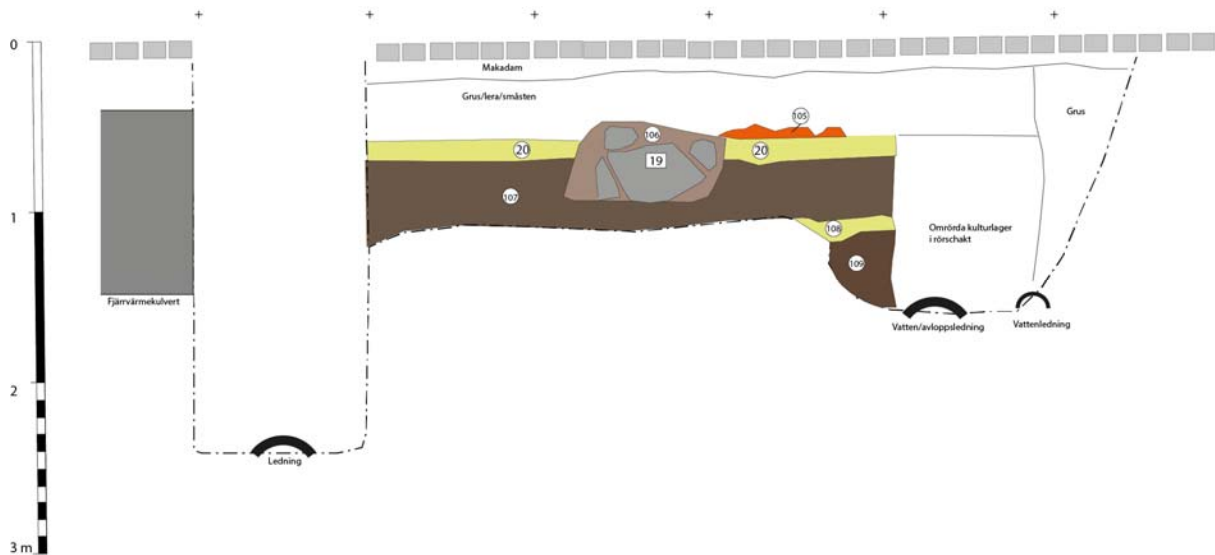
120. Raseringslager. Kalk, tegel och träkol.

121. Hårdjord yta/golv? Slagg och järnhaltig sten.

122. Brandlager. Massivt lager med träkol och sot. Brand år 1678?

123. Sand/utjämning. Finkornig sand. Utjämning ovan brandlager

124. Bärlager/nivillerad nivå. Lera, tegel och grus. Ny nivå för gatan.

Södra sektion C6, schakt 1

Lagerbeskrivningar:

109. Äldre marklager. Svartgråbrun, fet lera med träkol, kalkbruk och inslag av tegel, fynd av äldre rödgodskeramik (KM98586:33).

108. Raseringslager. Stråk av kalkbruk.

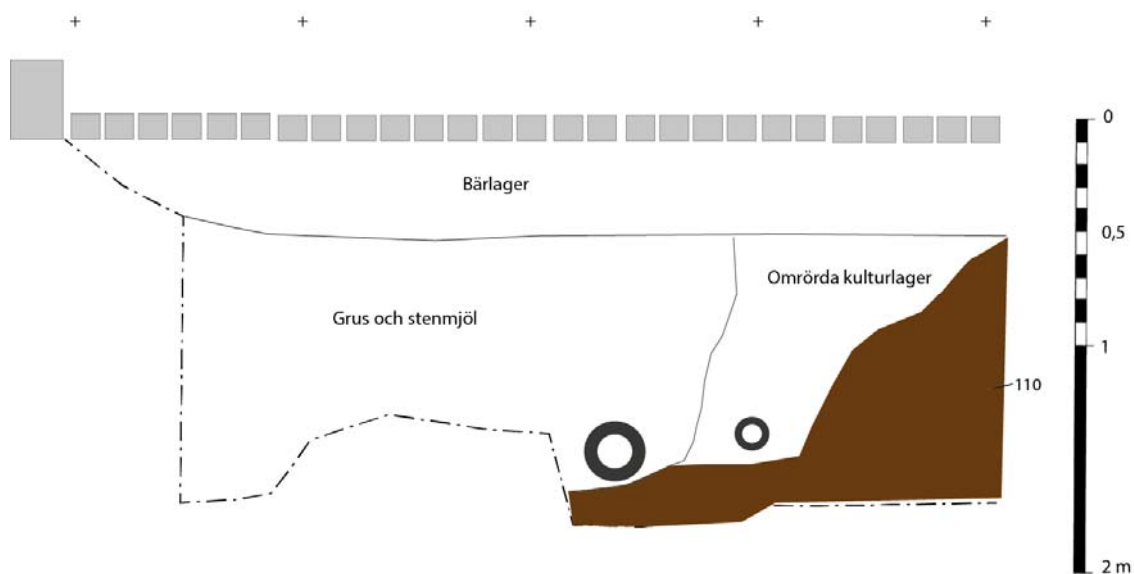
107. Äldre marklager. Svartgråbrun, fet lera med träkol, kalkbruk och inslag av tegelkross, fynd av ben från en trefotsgryta. KM98586:7.

106. Packningslera kring mur. Gulbeige lera som var torr och finkornig samt mycket kompakt.

19. Gråstensmur 0,50 m under befintlig marknivå. Muren löper i nord-sydlig orientering.

20. Raseringslager. Område med kalkbruk på båda sidor om mur (K19). Avgrävt åt både öst och väst av ledningschakt.

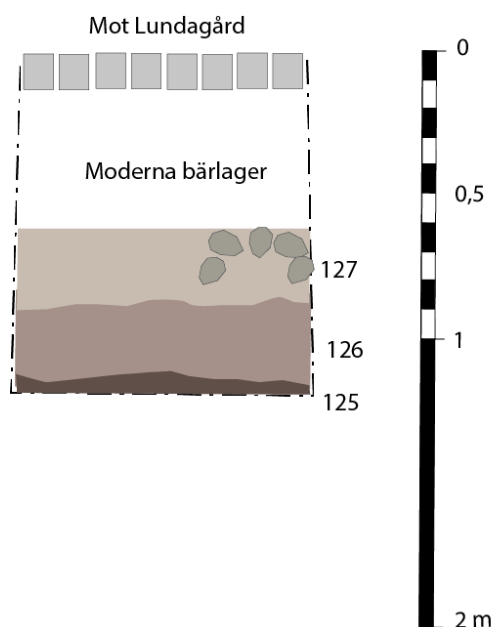
105. Raseringslager med krossat tegel och bitar av rött tegel. Tegeltyp ej observerbart.

Norra sektion C8, schakt 16

Lagerbeskrivningar:

110. Svartbrun, melerad lera, något fuktig och grovkornig med inslag av träkol, tegelkross och kalkbruk. Omrörd kulturjord/Odlingsjord.

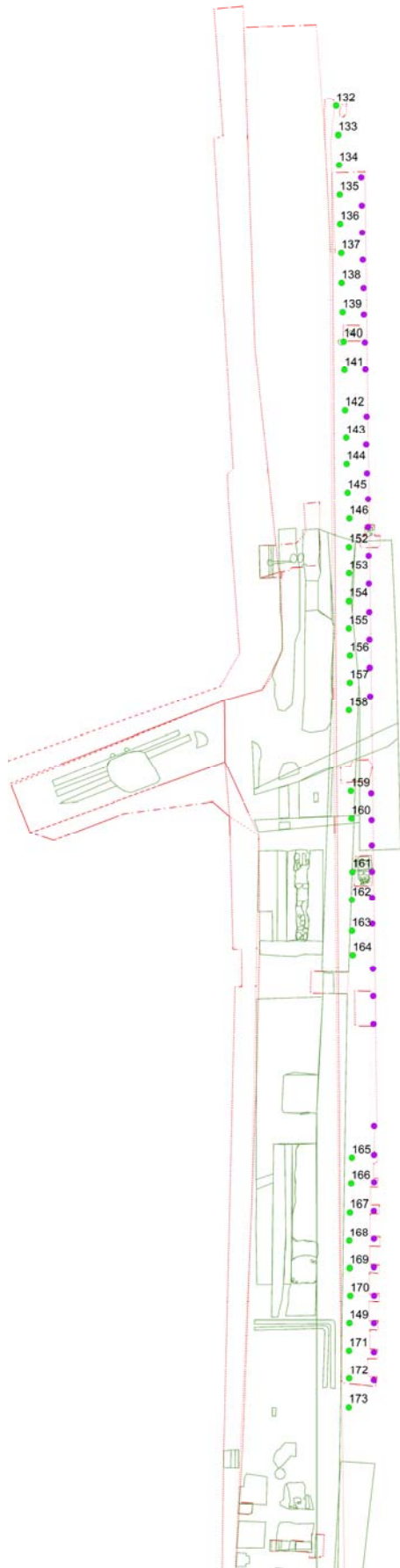
Östra sektion C9, schakt 7

Lagerbeskrivningar:

125. Brandlager. Längst ner mot schaktbotten ett tjockt lager av träkol.

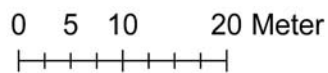
126. Raseringslager. Tegelkross och kalkbruk.

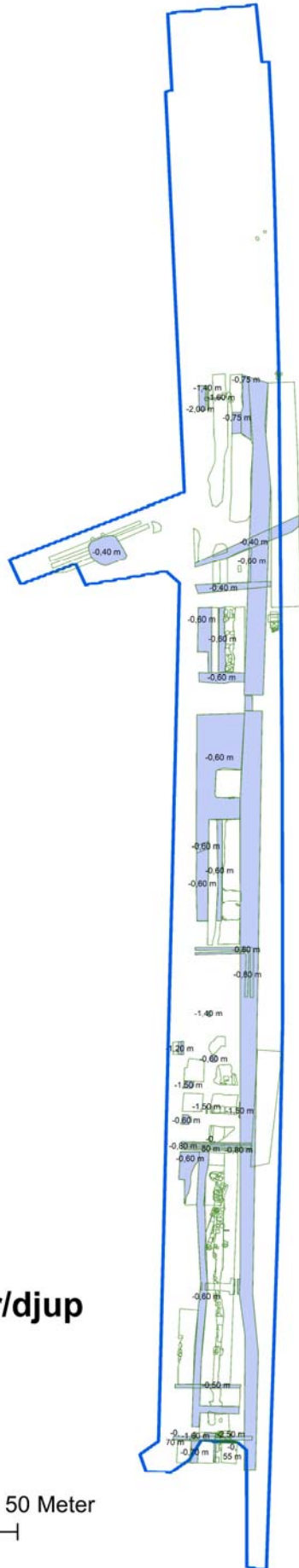
127. Plundrad stenläggning i ljus grus.

Pollare Ursprunglig plats och ny

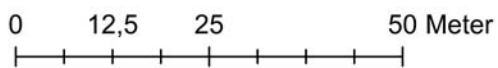
- Ursprungligt läge pollare
- Nytt läge pollare

Inmätt infrastruktur/djup

- Infrastruktur
- Alla Kontexter
- Undersökningsområde

Bilaga 2. Kontextregister

Kontextnr	Djup	Typ	Kommentar	Fynd	Analys	Fältritning
1	0,80 m	Mur	Gråsten i kalkbruk, del av mur			Ritning 1/Lager 3 Ritning 10
2	0,70–1,20 m	Mur	Gråsten i kalkbruk			Ritning 2, 10
3	0,40–0,82 m	Mur/Tegelområde	Tegelkross i kalkbruk, mur från år 1702	KM98586:9 KM98586:21		Ritning 8, 10/Lager 1
5	0,60 m	Sten/Tegel	Stenläggning			Ritning 6/Lager 5
8	0,90 m	Kulturlager	Utgjämning			Ritning 1/Lager1
9	0,80 m	Kalkbruk	Del av mur			Ritning 1
10	0,80 m	Kalkbruk	Del av mur			Ritning 1
11	0,80 m	Kulturlager kring mur	Fyllningslager kring mur			Ritning 1/Lager 2
12	1,0 m	Kulturlager	Utgjämning och packning kring mur K1			Ritning 1/Lager1 Ritning 2/Lager 2
14	1,50 m	Grav 4	Humanben i sektion, två röda tegelbrockor storstenstegel. Ben cirka 0,37–0,40 m långa smalben. Individ troligen i hockerställning. Inget mer kvar av skelett på grund av äldre rörschakt västerut. Tråspill kring ben tyder på att det funnits en kista. Graven kvarligger.			Ritning 2/Ritning 3
19	0,40 m	Mur	Mur av sten med lerpackning kring sektion			Ritning 4
20	0,50 m	Kalkbruk	Rasering	KM98586:5		Ritning 4, sektion Lager 4
21	0,60 m	Kalkbruk	Fundament?			Ritning 5/Lager 9
22	0,60 m	Tegel	Del av plundrad stenläggning			Ritning 6
23	0,60 m	Stenläggning	Plundrad.			Ritning 5/Lager 10
25	0,60 m	tegelsten	Storstenstegel. Del av fundament?			Ritning 5
26	0,60 m	Lergolv	Rest efter ett golv eller fundament			Ritning 5
27	0,60 m	Sten/Kulturjord	Del av plundrad stenläggning. Brun, fet lera, grovkornig med inslag av tegelbitar, träkol och enstaka sten	KM 98585:12		Ritning 5/Lager8
28	0,60 m	Sättlera	Del av plundrad stenläggning			Ritning 5/Lager8
29	0,60 m	Packning kring mur/marknivå	Kulturlagersinslag i lera.	KM 98585:11		Ritning 5/Lager3
31	0,60 m	Grus/sand	På K32, ev plundrad stenläggning/mur/väggränna			Ritning 5/Lager7
32	0,60 m	Stenläggning	Ovanpå lergolv			Ritning 5/Lager6
33	0,60 m	Lergolv	Delvis stenlagd yta			Ritning 5/Lager5
36	0,35 m	Mur	Av sten och kalkbruk			Ritning 5/Lager1
37	0,60 m	Mur	Tegelmur ovan kvaderstenmur			Ritning 5
38	0,60 m	Mur	Sten cirka 0,50×0,50 m, mycket ljus kalkbruk och spår av storstenstegel. Fynd påträffat intill mur	KM98586:38 KM98586:20		Ritning 5 /K2
39	0,70 m	Grus	Ledningsschakt			Ritning 10
41	0,60 m	Leragolv/aktivitetsområde	Brunrä, fet lera med inslag av tegelbitar och tegelpannor, kalkbruk, kalk och djurben.			Ritning 5/Lager4
42	0,35 m	Markhorisont	Nivå för pollareplacering			Ritning 5/Lager11
44	1,20 m	Kulturlager	Intakt från 1,20 m			Ritning 6
48		Kulturjord/gödsel	Smutslager ovan och emellan stenläggning, Brun, fet lera med hög organisk halt, möjligen gödsel. Finkornigt och något fuktigt. Smutslager mellan stenläggning	KM98586:14		Ritning 6/Lager6
49	0,60 m	Kulturjord/Äldre marknivå	Svartbrun lera med inslag av sot, träkol och spridda sten.	KM98586:13		Ritning 6/Lager4, Ritning 31/Lager2
50	0,80 m	Kalkbruk på mur	Del av mur från år 1702	KM98586:6		Ritning 8

Kontextnr	Djup	Typ	Kommentar	Fynd	Analys	Fältritning
51	0,35–0,82 m	Mur	Gråsten under kalkbruk, mur från år 1702			Ritning 8 Ritning 10
56		Mur	Borttagen i samband med markarbetet, mur från 1702			Ritning 8
57		Mur	Tegel i kalkbruk, mur från år 1702			Ritning 8
58		Mur	Gråsten, del av mur äldre än 1702			Ritning 8
59		Mur/golv	Tegel, del av mur/ golv tillhörande Domskolan			Ritning 8
60		Mur	Gråsten, del av mur tillhörande Domskolan			Ritning 8
61	0,40 m	Mur/golv	Tegel i kalkbruk, mur från år 1702	KM98586:3		Ritning 8
62	0,60–1,60 m	Äldre markhorisont	Brunsvart melerad lera med inslag av tegel, träkol, kalkbruk och djurben. Något fuktigt och finkornigt. Mörkbrunrå fet lera, samtida med domskolan	KM98586:2 KM98586:22 KM98586:26 KM98586:32 KM98586:35 KM98586:37 KM98586:38		Ritning 2, Lager 1 Ritning 8/Lager 3 Ritning 8/Lager 1 Ritning 10/Lager 3
63		Stenläggning	Sten i stenläggning utanför Domskolans mur			Ritning 8
65	0,57–0,70 m	Mur	Stor behuggen konisk sten i kalkbruk Gråsten i kalkbruk Storstenstegel i kalkbruk			Ritning 8/A Ritning 8/C Ritning 10/B Ritning 10/C
67	+39,30 möh	Sten	Gråsten, kan ha tillhört mur			Ritning 10
68	0,70–0,80 m	Kalkbruk	Kalkbruk, del av mur			Ritning 10
69	0,70 m	Rör	Ledning			Ritning 10
70		Mur	Gråsten, del av mur Valvsten, del av mur Gråstenfundament i mur			Ritning 11 Ritning 34 Ritning 34
71		Kalkbruk/Tegel	Del av mur			Ritning 11, 34 m fl
72		Mur	Kvadersten, del av mur tillhörande Domskolan			Ritning 8
73	0,60 m	Kyrkogårdsjord	Gråsvart lera med inslag av träkol, tegel, kalk. Något fuktigt. Humanben +41,92 möh. Något sargade vid tidigare markarbeten. Endast fragment kvar av över- och underarm, bitar av skalltak och vänster sida av underkäke. Återbegravt i schaktet tillsammans med insamlat annat humanbensmaterial spritt över området.			Ritning 11/Lager 2
74	0,60 m	Äldre markhorisont/kyrkogårdsjord?	Brunrå fet lera med kalkbruk, tegel, sten			Ritning 11/Lager 3
76	0,60 m/+41,81 möh	Omrörd kulturjord	Eventuellt 1953-års schakt?	KM98586:27		Ritning 11
77	0,60 m	Kulturjord	Smutslager på stenläggning			Ritning 31/Lager 1
78	0,60 m	Makadam				Ritning 31
79	0,60 m	Sandsten	Rektangulär med släta ytor på sidorna			Ritning 41
80	0,60 m	Rasering	Kalkbruk, tegel, sot, träkol, lera			Ritning 41/Lager 1
81	0,70 m	Kulturjord	Brun fet lera med tegel, sot			Ritning 41/Lager 2
82	0,75 m	Kulturjord	Brunsvart lera med tegel, sot, träkol mm			Ritning 41/Lager 5
83	0,40 m	Omrörd kulturjord	Grus, lera, tegel, småsten			Ritning 41/Lager 4
84	0,50 m	Stenläggning	Packad i gul lera, inomhus?			Ritning 43
85	1,60 m	Sten	Stor gråsten, eventuell husgrund			Ritning 44
86	0,30 m	Sten	Del av mur/husgrund?			Ritning 45
87	1,10 m	Sten	Stor gråsten, eventuell husgrund			Ritning 45
88	0,40–0,46 m	Kulturjord/sten	Svartbrun lera			Ritning 47/Lager 2
89	0,50 m	Rasering	Område med kalkbruk och tegel			Ritning 47/Lager 1
90	0,75 m/+42,25	Mur	Gråsten, behuggen, fin kant åt norr			Ritning 48/Lager 3
91	0,70 m/+42,35	Sten	Gråsten, behuggen, fin kant åt norr			Ritning 48/Lager 4
92	0,45 m/+42,44	Kalkbruk	Mellan grundsten och stenläggning	KM98586:4		Ritning 48
93	1,70 m	Grav?	Kyrkogårdsjord			Ritning 48
94	0,50 m/+42,44	Stenläggning	Söder om mur			Ritning 48/Lager 5
95	0,50 m	Tegel	Del av stenläggning			Ritning 48
96	+42,35	Kalkbruk/tegel	Rasering	KM98586:24		Ritning 48
97	1,60/+41,45	Schaktbotten				Ritning 48

Kontextrnr	Djup	Typ	Kommentar	Fynd	Analys	Fältritning
98	0,70 m/+42,35	Grav?	Osynlig kant men tydlig nedgrävning genom kalkbrukslager K92. Massorna rotbemängda av trädrötter och väldigt luckert. Spridda humanben antyder att det kanske finns en grav längre ned eller att en grav genomgrävts			Ritning 48, Lager 2 i sektion
99	0,40 m	Tegelkross	Raseringslager som endast är dokumenterat i sektion C2			Ritning 2
100	1,20 m	Grav?	Spridda humanben			Ritning 9
101	1,60 m	Trärfagment	Förmultnad kistbotten till Grav 4			Ritning 3
102	1,60 m	Kalkbruk	Torr och grovkornigt. Intill och delvis under Grav 4			Ritning 3/Lager 3
103	1,50 m	Kyrkogårdslager	Omrörd kulturjord. Grå, mörk, fet och fuktig lera med inslag av rött tegel. Finkornigt.			Ritning 3/Lager 4
104	1,60 m	Kyrkogårdslager	Svart fet lera med inslag av organiskt material, träkol, tegelkross. Fuktigt och finkornigt.			Ritning 3/Lager 2
105	0,50–0,60 m	Raseringslager	Tegelkross/raseringslager			Ritning 4/ ovanpå Lager 4
106	0,50–0,90 m	Lerpackning kring mur	Stabiliseringsdlera kring K19			Ritning 4/Lager ovanpå, runt och under mur
107	0,70–1,10 m	Marklager	Äldre marklager. Svartgråbrun, fet lera med träkol, kalkbruk och inslag av tegelkross.	KM98586:7		Ritning 4/Lager 3
108	1,00–1,10 m	Raseringslager	Stråk av kalkbruk			Ritning 4/Lager 2
109	1,10–1,60 m	Marklager	Äldre marklager. Svartgråbrun, fet lera med träkol, kalkbruk och inslag av tegel.	KM98586:33		Ritning 4/Lager 1
110	0,50–1,70 m	Kulturjord	Svartbrun, melerad lera, något fuktig och grovkornig med inslag av träkol, tegelkross och kalkbruk. Omrörd kulturjord/Odlingsjord			Ritning 6 och 7, Lager 1
111	0,60–1,30	Kyrkogårdsjord	Mot schaktbotten på en nivå av 1,30 meter, men kontexten kan förekomma djupare. Gråbrun fet lera med inslag av tegel, kalk och gult tegel ner till schaktbotten där humanben förekommer. Ett lårben uppmättes till en längd av 0,44 m med en bredd av 0,10 m vid lårbenshalsen.			Ritning 9, lager 1
112	0,80 m	Nedgrävning	En tydlig nedgrävning genom ett kalkbrukslager (K92) strax norr om en mur (K91/90). Oklar funktion, men det kan röra sig om en sen gravläggning då det finns spridda humanben i lagret (K98) eller att det var ett plundringsschakt där exempelvis murar grävts upp för att återanvändas.			Ritning 48, Streckat lager vid (2) i sektion
113	0,40–0,70 m	Utjämningslager	Gulbrun melerad lera med inslag av grus, tegelkross. Utjämningslager för Lilla Torg			Ritning 48, Lager 7
114	1,10–1,70 m	Äldre markhorisont	Gråbrun, finornig, fet lera med inslag av träkol, kalkbruk	KM98586:1		Ritning 48, Lager 1
115	1,20–1,50 m	Kyrkogårdslager	Brunt, finkornigt lerlager. Fett, fuktigt och kompakt med inslag av human-, fisk- och djurben. Träkol, bränd lera och slagg närvarande. Kyrkogårdslager.			Ritning 44/Lager 2
116	1,15–1,20 m	Marklager med husnärliga odling eller liknande.	Svart, humös lera. Finkornig, fet, fuktig och kompakt med inslag av träkol, bränd lera, småsten, djur- och fiskben, tråpinnar och annat organiskt material.			Ritning 44/Lager 3
117	0,95–1,15 m	Raseringslager.	Brun, humös lera med hög andel inblandning av tegelkross, och -bitar, stenar. Raseringslager ullagt som bärlager.			Ritning 44/Lager 4
118	1,30 m	Husgrund?	Gråsten dokumenterad i plan cirka 1,50 m väster om dagens Lundagårdskant på ett djup av 1,30 m.			Ritning 43,49
119	1,50 m	Äldre markhorisont/kyrkogårdslager?	Ljusbrunt torrt, finkornigt lager med inslag av tegel, kalk samt djurben. Det förekommer humanben på schaktbotten och det kan röra sig om ett kyrkogårdslager.			Ritning 49
120	1,40–1,50 m	Raseringslager	Kalk, tegel och träkol.			Ritning 49
121	1,30–1,40 m	Hårdgjord yta/golv?	Slagg och järnhaltig sten			Ritning 49
122	1,10–1,30 m	Brandlager	Massivt lager med träkol och sot. Brand år 1678?			Ritning 49
123	0,90–1,10 m	Sand/utjämning	Finkornig sand. Utjämning ovan brandlager			Ritning 49
124	0,60–0,90 m	Bärlager/nivillerad nivå	Lera, tegel och grus. Ny nivå för gatan.			Ritning 49
125	1,10–1,20 m	Brandlager	Träkol			Ritning 45/Lager 1
126	0,85–1,10 m	Raseringslager	Tegelkross, kalk			Ritning 45/Lager 1

Kontextnr	Djup	Typ	Kommentar	Fynd	Analys	Fältritning
127	0,60–0,85 m	Plundrad stenläggning	Äldre plundrad stenläggning i ljus grus			Ritning 45/Lager 2
128	cirka 0,60 m	Skalmursfyllning	Hårt packat, finfördelat raseringsmaterial med kalkbruk, tegelkross, småsten. Fyllning i skalmur tillhörande yngre Domskolans murar (K72 m fl)	KM98586:8 KM98586:10 KM98586:19		Ritning 22/Lager 7 och 4
129	cirka 0,60 m	Köksavfall	Organiskt material från en raserad spis. Synliga inslag av fiskben och kotor från bland annat Klippfisk (importerad). Makrofossilprov analyserat. Köksavfallet påträffades ovanpå K128 men under 1702 års murlämningar och bör därmed ha tillhört en köksmiljö från Yngre Domskolans brukningstid.	KM98586:25	PM1	Ritning 8, 22/Lager 5
130	0,60–0,85 m	Rest av en stenläggning	Ovanpå K128. Blandning av tegel och sten.	KM98586:15		Ritning 22/Lager 6
131	0,60–0,85 m	Rasering	Sotigt, relativt poröst, förekomst av tegelbitar, kalkbruk. Består av grus som är gråsvart blandat med sot. Raseringsmassor efter mur?	KM98586:16		Ritning 15/Lager 2 (sektion)
132	0,65 m	1700-tals rajolering	1700-tals rajolering. Brun lera med inslag av tegelkross, halva brockor, träkol och kalkbruk. Grovkornt. Kabelschakt i öst.	KM98586:17		Ritning 13, Pollare 1 från norr
133	0,65 m	1700-tals rajolering	Pollarens fundament cirka 0,45 m tjockt och pollaren är cirka 1,10 m.			Ritning 13, Pollare 2 från norr
134	0,70 m	1700-tals rajolering	Pollarens fundament cirka 0,45 m tjockt och pollaren är cirka 1,10 m.			Ritning 13, Pollare 3 från norr
135	0,40 m		Fundamentet grovt tillhugget, rundat ovalt cirka 0,56 m i diameter med cirka 0,40 m djup			Ritning 13, Pollare 4 från norr
136	0,30 m	1700-tals rajolering	Ovan rajolering hårdghord yta av grus och sand	KM98586:28		Ritning 13, Pollare 5 från norr
137	0,30 m	1700-tals rajolering	Ovan rajolering hårdghord yta av grus och sand			Ritning 13, Pollare 6 från norr
138	0,30 m	1700-tals rajolering	I östra schaktkanten humös fin jord, i norra kanten rajoleringsmassor			Ritning 13, Pollare 7 från norr
139	0,30 m		Fundamentet är oregelbundet och inte fint tillhugget, i östra schaktkanten en natursten 0,26×0,07×0,04 m som sitter fast i kanten			Ritning 13, Pollare 8 från norr
140	0,38 m	Rabattjord?	Fundamentet cirka 0,80×0,46 m avlångt i östra schaktkant fin humös silt, mörkbrun. Rabatt?			Ritning 13, Pollare 9 från norr
141	0,45 m		I sydöstra delen av schaktet en äldre (lednings?) brunn cirka 1,20 m djup. Stråk av sand, i övrigt fin jord			Ritning 13, Pollare 10 från norr
142	0,55 m	Odlingsjord	Cirka 0,40 m från trottoarkantens överdel. Bärlagret något tjockare här cirka 0,15 m. Därunder mörkbrun lera, förekomst av gulare lera, en del natursten i östra delen. Endast enstaka träkol och tegel- samt kalkprickar= ej rajolering. natursten 0,32×0,10×0,12 m			Ritning 13, Pollare 11 från norr
143	0,38 m	Odlingsjord?	Fundamentet cirka 0,66 m i diameter. I östra sektionen 0,20 m brungrå silt med enstaka träkol, kalkprickar och tegelinslag. Finfördelat. Däröver 0,06 m sand i botten där pollaren stått.			Ritning 13, Pollare 12 från norr
144	0,24 m	1700-tals rajolering	I östra delen av schaktet mycket fin brungrå silt med få komponenter, cirka 0,14 m tjockt, därunder cirka 0,10 m kompakta rajoleringsmassor			Ritning 13, Pollare 13 från norr
145	0,60 m	1700-tals rajolering	Bärlager 0,23 m, därunder brunsvart finkornig lera med silt, ställvis homogent = rabatt? Därunder rajolering			Ritning 13, Pollare 14 från norr
146	0,70 m	Äldre marklager?	Sten i botten där pollare stått. I botten brungrå silt			Ritning 13, Pollare 15 från norr
147	0,80 m	Marklager/Gatemark?	Svart mellankornig silt. Kompakt och fet. Innehåller lerfläckar, tegelkross, takpannekross, sten, kalk, mycket träkol och sot och enstaka djurben	KM98586:23		Ritning 12, Lager 5 (sektion)
148	0,90 m	Lergolv	Värmepåverkad röd lera som kan ha utgjort golv i en köksmiljö eller liknande.	KM98586:29		Ritning 32, L5 (sektion)
149		Markhorisont	Schaktbotten på pollare nr 35	KM98586:31		Ritning 6, i massorna under pollare nr 35
150	0,70 m	Packningslera invid mur	Fyllnadsmassor invid medeltida mur	KM98586:34		Ritning 8, Lager 2
151	0,35-0,40 m	Markhorisont	Schaktbotten yta för äldre pollare och nyplacering pollare väster om Lundagård	KM98586:36		Ritning 37, Lager 11

Kontextnr	Djup	Typ	Kommentar	Fynd	Analys	Fältritning
152			text på ritning oläslig/utsuddad			Ritning 28, pollare nr 16
153		Markhorisont	Inget fundament. Mycket träddrötter i gropen. 0,10 m bärlager därefter 0,30 m brungräsiltig lera utan komponenter.			Ritning 28, pollare nr 17
154	0,50 m	Markhorisont	Inget fundament. Mycket träddrötter i gropen. 0,10 m bärlager därefter brungräsiltig lera utan komponenter i västra sektionen.			Ritning 28, pollare nr 18
155	0,40 m	Markhorisont	Inget fundament. Mycket träddrötter i gropen. 0,10 m bärlager därefter 0,30 m brungräsiltig lera utan komponenter i västra sektionen.			Ritning 28, pollare nr 19
156	0,48 m	Markhorisont/1700-tals rajolering	Inget fundament. Nedgrävt i brungrå kompakt och torra rajoleringsmassor			Ritning 28, pollare nr 20
157	0,35 m	Markhorisont	Inget fundament. Mycket rötter. Endast en liten nedgrävning för pollaren. Sten i botten			Ritning 28, pollare nr 21
158	0,28 m	Markhorisont	Inget fundament. 0,10 m bärlager överst, därunder gråbrun siltig lera och sot. Kompakt, få eller inga komponenter.			Ritning 28, pollare nr 22
159	0,45 m	Markhorisont	Inget fundament. Mycket rötter. Grå, lerig silt.			Ritning 28, pollare nr 23
160		Markhorisont	Söndrigt betongfundament, betongplatta i botten. Mörkbrun matjord			Ritning 28, pollare nr 24
161	0,45 m	Markhorisont	Inget fundament. Mycket träddrötter. Under 0,05 m bärlager brungrå silt.			Ritning 28, pollare nr 25
162	0,45 m	Markhorisont	Inget fundament. Grå torr siltig lera			Ritning 28, pollare nr 26
163	0,45 m	Nivellerad nivå Lilla Torg	Inget fundament. Mörkgul sand i botten.			Ritning 28, pollare nr 27
164	0,30 m	Nivellerad nivå Lilla Torg	Inget fundament. Mörkgul sand i botten.			Ritning 28, pollare nr 28
165	0,20 m	Sättsand	Fundament cirka 0,60 m i diameter.			Ritning 28, pollare nr 29
166	0,27 m	Sättsand	Fundament cirka 0,50 m i diameter direkt under bärlager och gatsten, fragmenterat i sydöster			Ritning 28, pollare nr 30
167	0,22 m	Sättsand	Fundament ej helt frilagt, ligger direkt under bärlager och gatsten			Ritning 28, pollare nr 31
168	0,21 m	Bärlager	Fundament direkt under bärlager och gatsten			Ritning 6, 29, pollare nr 32
169	0,20 m	Bärlager	Fundament direkt under bärlager och gatsten			Ritning 6, 29, pollare nr 33
170	0,16 m	Bärlager	Fundament direkt under bärlager och gatsten	KM98586:18		Ritning 6, 29, pollare nr 34
171	0,54 m	1700-tals rajolering	Fundament saknas, överst cementplattor			Ritning 6, 29, pollare nr 36
172	0,40 m	Bärlager	Fundament saknas, överst cementplattor			Ritning 6, 29, pollare nr 37
173	0,40 m	Nivellerad nivå Lilla Torg	Inget fundament, mörkgul grov sand i botten			Ritning 6, 29, pollare nr 38
174		Tegel	Påträffad på kvadersten, tillhörande domskolan	KM98586:22		Ritning 21, Lager 2

Bilaga 3. Fyndregister

Fynd insamlade från Kyrkogatan år 2019–2021 Lst Dnr 431-1365-2019

Fyndnr. KM98586:	Kontext	Material	Sakord	Typ	Vikt (g)	Del	Beskrivning	Datering	Kommentar
1	114	Keramik	Kärl	Yngre svart-gods	67	Mynning	Grått gods med grå genomskärning. Utåtbuktande mynningsparti.	1200–1400	Botten av K1.
1	114	Keramik	Kärl	Yngre svart-gods	61	Buk	Grått gods med grå genomskärning. 2 stycken skårvor har horisontella drejfaror.	1200–1400	
2	62	Keramik	Kopp	Flint-gods	3	Mynning	Vitt med blå linje på mynningskanten. Fågelmotiv med svart färg. Rensfynd i området med storstenstegel/port Domsolan	> 1700	
2	62	Keramik	Kärl	Yngre röd-gods	21	Mynning	Tjockt gods med mörkbrun glasyr på insida och utsida, samt på mynning. Mynningspartiet är lätt utåtbuktande. Rensfynd i området med storstenstegel/port Domsolan	1400–1900	
2	62	Keramik	Krus	Prototengods	8	Buk	Ljusgrått gods med vitgul genomskärning, inklusioner av svarta prickar. Rensfynd i området med storstenstegel/port Domsolan	1250–1300	
3	61	Keramik	Kärl	Yngre röd-gods	10	Buk	Gulgrön glasyr på insidan av skårvorna och en aning på utsidan.	1400–1900	
3	61	Glas	Fönsterglas	Fönsterglas	0,02	Fragment	Flagnar.		
4	92	Keramik	Fat	Yngre röd-gods	44	Botten	Med gulbrun glasyr.	> 1700	
4	92	Keramik	Gryta	Yngre röd-gods	34	Buk	Glaserad insida, horisontella linjefaror på utsidan.	1400–1900	
5	20	Keramik	Gryta	Äldre röd-gods	8	Buk	Brun glasyr på utsidan. Stänk av glasyr på en skärva på insidan.	1200–1300	
6	50	Keramik	Skål	Yngre röd-gods	53	Buk	3 stycken med gulgrön glasyr på insidan. 5 stycken med orange/klar glasyr på insidan, varav två också har glasyr på utsidan. 2 stycken har grönbrun glasyr på insidan.	1400–1900	
6	50	Keramik	Kanna	Stengods	4	Buk	Grå genomskärning med glaserad utsida och beigebrun oglaserad insida.	1600–1700	
6	50	Kakel	Ugnskakel	Platt kakel		Fragment	Med grön glasyr och cirkelornematik.	1400–1500	
6	50	Lera	Kritpipa	Kritpipaskaft	3	Skaft		1600–1800	
6	50	Glas	Fönsterglas	Fönsterglas	6	Fragment	Flagnar.		
6	50	Glas	Fönsterglas	Bemålat fönsterglas	4	Fragment	Mörkt brunt fragment av bemålat fönsterglas. Triangel lik form, naggad vid sidorna, ombearbetat fragment?		
6	50	Metall	Spik	Järnspik	12				Avförd
6	50	Lera	Bränd lera		10		Med gul beläggning.		
6	50	Keramik	Fat	Yngre röd-gods	104	Buk Ben?	1 styck med brun glasyr och gula ränder. 2 stycken med grön glasyr. 1 styck med gulgrön glasyr.	1400–1900	
6	50	Keramik	Fat	Yngre röd-gods	7	Buk	Brun glasyr och de förmodade gula linjerna är bortskrapade.	1400–1900	
6	50	Keramik	Fat	Yngre röd-gods	15	Botten	Brun glasyr med gula linjer.	1400–1900	
6	50	Keramik	Trefots-gryta	Yngre röd-gods	18	Fot	Med sotbeläggning och gröngul glasyr.	1400–1900	
6	50	Keramik	Skål	Yngre röd-gods	25	Öra, buk	Med brungul glasyr på insidan.	1400–1900	
6	50	Keramik	Skål	Yngre röd-gods	33	Mynning	1 styck med utåtbuktande mynningsparti och orange/klar glasyr på insidan. 1 styck med inåtbuktande mynningsparti och gulgrön glasyr på insidan, samt grå oglaserad utsida (med stänk av glasyr) och med linjedekor. 1 styck med lätt utåtbuktande mynningsparti, orange/klar glasyr på insidan och linjer på utsidan, med sotbeläggning.	1400–1900	
7	107	Keramik	Trefots-gryta	Yngre röd-gods	67	Ben	Med klar/orange glasyr på insidan.	1400–1900	

Fyndnr. KM98586:	Kontext	Material	Sakord	Typ	Vikt (g)	Del	Beskrivning	Datering	Kommentar
8	128	Keramik	Skål	Yngre rödgods	10	Mynning	Lätt utåtbuktande till rakt mynningsparti med klar till brun glasyr på insidan.	1400–1900	
8	128	Keramik	Skål	Yngre rödgods	8	Buk	1 styck med grönbrun utsida samt klar/brunorange glasyr på insidan. 1 styck med klar/brunorange insida.	1400–1900	
8	128	Kakel	Ugnskakel		10		Med grön glasyr och linjeornematik.	Från och med 1400–1500	
9	3	Kakel	Ugnskakel	Platt kakel	67	Fragment	Med brungrön glasyr.	Från och med 1400–1500	
9	3	Keramik	Trefots-gryta	Yngre svartgods	28	Fot	Spjälkad skärva med grå genomskärning, svart och sotig utsida.		
9	3	Keramik	Trefots-gryta	Yngre rödgods	26	Fot, buk	Buk skärva passar i form med fot delen. Gulgrön glasyr på insidan, spjälkad och sotig utsida.	1400–1900	
9	3	Keramik	Kärl	Rödgods	4	Buk	Oglaserad.		
10	128	Keramik	Fat	Yngre rödgods	42	Mynning, bräm	Med gul glasyr och gulvita ränder.	1400–1900	Mellan stenläggning
10	128	Keramik	Skål	Yngre rödgods	13	Buk	2 stycken med gröngul glasyr på insidan och horisontella linjefårar på utsidan. Med sotbeläggning.	1400–1900	Mellan stenläggning
10	128	Keramik	Skål	Yngre rödgods	10	Öra?, buk	Med rödbrun glasyr på insidan.	1400–1900	Mellan stenläggning
10	128	Keramik	Skål	Yngre rödgods	6	Mynning	Med klar/orange glasyr på insidan och grön glasyr på utsidan. Utsidan har även horisontella linjefårar.	1400–1900	Mellan stenläggning
11	29	Keramik	Skål	Yngre rödgods	11	Mynning	Klar/gulbrun glasyr med gula ränder. Glasyr på både ut- och insidan av skärvan.	1400–1900	
11	29	Keramik	Skål	Yngre rödgods	14	Öra/hank	Med glasyr stänk på.	1400–1900	
11	29	Keramik	Skål	Yngre rödgods	33	Öra/mynning/buk	Orangeröd genomskärning, grå utsida och mörk brungrå glasyr med ornametik i vitgul glasyr.	1400–1900	
11	29	Keramik	Skål	Yngre rödgods	9	Buk	2 stycken med gröngul glasyr på insidan, varav en har brun glasyr på utsidan med horisontella linjefårar. En med klar glasyr på insidan.	1400–1900	
11	29	Keramik	Trefots-gryta	Yngre rödgods	70	Fot	Med en rest efter brungrön glasyr på foten.		
11	29	Lera	Kritpipa	Kripipa	7		Kritpipa med sporre vid huvudet och 3 stycken prickar.	1700–1800	Engelsk?
11	29	Glas	Flaska?		8	Botten?	Grönt tjockt glas, slitage på vad som tolkas vara botten.		
12	27	Slagg	Slagg	Poröst	17	Fragment	Poröst slaggfragment med kalkbeläggning.		
12	27	Keramik	Trefots-gryta	Yngre rödgods	6	Fot		1400–1900	
12	27	Keramik	Gryta	Yngre rödgods	8	Buk	Varav en med sotbeläggning.	1400–1900	
12	27	Keramik	Skål	Äldre rödgods	5	Buk	Äldre glaserat rödgods, med vertikala linjeornematik och gulbrun glasyr.	1100–1300	Lokal produktion, jfr St Mikael 16.
13	49	Keramik	Trefots-gryta	Yngre rödgods	82	Skaft, buk	Med glasyrstänk närmare bukdelen.	1400–1900	
13	49	Bergart/sandsten	Bryne	Bryne	26	Fragmente-rad			
14	48	Keramik	Krus/Kanna	Protostengods	100	Botten	Beige gods med gråare botten och brunorange färgning på utsidan. Svarta inklusioner i genomskärningen.	1250–1300	

Fyndnr. KM98586:	Kontext	Material	Sakord	Typ	Vikt (g)	Del	Beskrivning	Datering	Kommentar
14	48	Keramik	Krus/Kanna	Prototengods	16	Buk	Beige gods med brun glasyr på utsidan.	1250–1300	
14	48	Keramik	Trefots-gryta	Yngre rödgods	84	Fot	En med sotbeläggning och klar/orangebrun glasyr på insidan. En är spjälkad.	1400–1900	
14	48	Keramik	Gryta	Yngre rödgods	16	Buk	Med brungul glasyr på insidan. En skärva har sotbeläggning på utsidan.	1400–1900	
15	130	Keramik	Skål	Yngre rödgods	6	Öra		1400–1900	
15	130	Keramik	Skål	Yngre rödgods	7	Buk	2 stycken med gulgrön glasyr på insidan och två med brunorange. 1 styck med gul och grön glasyr på utsidan, 1 styck med horisontella linjeornematik.	1400–1900	
15	130	Glas	Fönsterglas		9	Fragment	Flagnar.		
15	130	Glas	Flaska	Flaskglas	6	Fragment	Brunt, tjockt glas.		
15	130	Glas	Fönsterglas	Med bemålning	2	Fragment	Mörkbrunt fragment av bemålat fönsterglas. Triangel lik form, naggad vid sidorna, ombearbetat fragment?		
15	130	Metall	Nit	Järnnit	6	Hel			Avförd
16	131	Keramik	Skål	Yngre rödgods	4	Buk	Med brunröd glasyr på insidan.	1400–1900	
17	132	Keramik	Skål	Yngre rödgods	9	Buk	Ljust beigeorange gods, med beige-gul utsida och grön glasyr på insidan.	1400–1900	Eventuellt engelsk
18	170	Bly	Blyinfattning	Föns-terbly	375	Hörndel			Avförd
19	128	Slagg	Slagg	Förglasad slagg	218		Få gröna kopparliknande prickar på utsidan av slagget. Förglasad, lätt slagg.		
19	128	Koppar	Slagg	Kopparslagg	278		Grönfärgad slagg.		
20	38	Keramik	Skål	Yngre rödgods	19	Buk	Starkt orangefärgat gods med mörk grönbrun glasyr på insidan.	1400–1900	
22	62	Keramik	Skål/gryta	Äldre rödgods	4	Buk	Orange gods med klar/orangebrun glasyr på utsidan. Utsidan har även horisontella drefjärar.	1100–1300	
22	62	Keramik	Skål/gryta	Yngre rödgods	6	Buk	Orangefärgat gods med brun glasyr på insidan.	1400–1900	
22	62	Metall	Brons	Föremål?	49	Fragment/Smular	Flera fragmenterade mindre bitar, en av de större bitarna tycks vara nägorlunda platt. Föremål eller eventuellt restprodukt.		
22	174	Tegel	Tegel		900		13x7,5 cm påträffad på kvaderstenmur	Samtidig med domskolan	
23	147	Bergart/sandsten	Bryne	Bryne	251	Hel	Stort bryne, mer för verkstadshantering än hängbryne för personligt bruk.		
24	96	Tegel	Golvtegel		713				
25	129	Slagg	Slagg		158	Fragment	Rest efter glasyrproduktion? Blyglasyr och lätt sintrad fragment.		
26	62	Lera	Kritpipa	Kritpipskaft	9	Skaft	1 styck har dekorativ ornamatik.	1600–1800	
26	62	Keramik	Trefots-gryta	Yngre rödgods	60	Ben	1 styck med klar/orangebrun glasyr på insidan.	1400–1900	
26	62	Keramik	Trefots-gryta	Yngre rödgods	106	Buk, botten	1 styck spjälkad och 1 styck med brun glasyr på insidan.	1400–1900	
26	62	Keramik	Trefots-gryta	Yngre rödgods	51	Skaft	1 styck med glasyr stänk.	1400–1900	
26	62	Keramik	Gryta/Tréfots-panna	Yngre rödgods	62	Mynning, hank	Med klar/orangebrun glasyr på insidan.	1400–1900	
26	62	Keramik	Fat/Skål	Yngre rödgods	64	Botten	Med gul, grön och klar glasyr på insidan. Ornamatik.	1700–1800	
26	62	Keramik	Krus	Yngre rödgods	25	Botten	Med brungrön glasyr på insidan och oglaserad, beigevit linje målad på utsidan.	1400–1900	
26	62	Keramik	Skål/Gröta	Yngre rödgods	86	Buk	Alla med glaserad insida, varav en också med glaserad utsida och horisontella linjefärar.	1400–1900	

Fyndnr. KM98586:	Kontext	Material	Sakord	Typ	Vikt (g)	Del	Beskrivning	Datering	Kommentar
26	62	Keramik	Skål/Gr yta	Yngre röd- gods	40	Myn- ning	Med brun/mörk glasyr på insidan. Horisontella linjefårar på utsidan.	1400–1900	
26	62	Keramik	Skål/Gr yta	Yngre röd- gods	10	Hank/s kaft	Stänk av glasyr på utsidan. Ihålig.	1400–1900	
26	62	Keramik	Skål/Gr yta	Äldre röd- gods	7	Hank/s kaft	Matt glasyr på utsidan, ihålig. Brun- rödare gods än vanligt rödgods.	1200–1300	
26	62	Keramik	Figurin?	Yngre röd- gods	9		Del av figurin? Med klar/orangebrun glasyr.	1400–1900	
26	62	Keramik	Skål/Gr yta	Yngre röd- gods	9	Buk	1 styck med brun gul glasyr på insi- dan, horisontella linjefårar på utsi- dan, med grå genomskärning. 1 styck med gråröd genomskärning, grön glasyr på insidan och vit linjede- kor målade på utsidan.	1400–1900	Engelsk?
26	62	Keramik	Kärl	Äldre röd- gods	4	Buk	Orange gods med grön glasyr på ut- sidan och plastisk dekor.	1200–1300	Import.
26	62	Keramik	Skål	Yngre röd- gods	2	Buk	Oglaserad.		
26	62	Keramik	Kärl	Yngre svart- gods	4	Buk	Mörkgrått gods.	1200–1400	
26	62	Keramik	Kärl	Äldre svart- gods, Oster- sjö	7	Myn- ning	Lätt inåtbuktande mynningsparti.	1000	
26	62	Glas	Fönster- glas		7	Frag- ment			
26	62	Glas	Flaska?		4	Frag- ment			
26	62	Slagg			13	Frag- ment	Lätt slagg, vit beläggning.		
26	62	Tegel		Rött te- gel	45	Frag- ment			
27	76	Ben/horn	Spel- pjas?	Bearbe- tad ben/hor- n	1	Frag- ment	Konisk form med platt botten och av- smalnad topp.	1200–1400	Liknar KM 76420185, från kv Gyllenkrok.
27	76	Metall	Ströning	Brons- strö- ning?	0	Del av	Oval form, cirka 1,5 cm i diameter stor.		Rensfynd Jensas hus
28	136	Metall	Spik	Järn- spik	53	Hel			Avförd
29	148	Lera	Bränd lera	Bränd lera	82	Frag- ment	Prov, ej analyserat men sparat för eventuellt framtida analys		
31	149	Metall	Spik	Järn- spik	16				Avförd
31	149	Keramik	Skål/Fat	Yngre röd- gods	10	Myn- ning	Med vitbeläggning.	1400–1900	
32	62	Glas	Fönster- glas		0	Frag- ment	Flagnar.		
32	62	Keramik		Yngre röd- gods	3	Buk	Brunrött gods med brungrön glasyr på utsidan, spjäklad.	1400–1900	Engelsk
33	109	Keramik	Skål	Äldre röd- gods	8	Botten, buk	Glasyr stänk på utsidan. Orangerött gods.		
34	150	Metall	Beslag?	Brons- beslag?	3		Platt bronsföremål, väldigt smuligt.		
35	62	Keramik	Fat	Yngre röd- gods	38	Myn- ning	Orangefärgat gods med gula ränder.	1700–1800	
36	151	Lera	Kritpipa	Krit- pips- skaft	5	Skaft		1600–1800	
36	151	Keramik	Skål	Yngre röd- gods	23	Myn- ning	Med gråbrun glasyr på insidan.	1400–1900	
36	151	Keramik	Lampa?	Svart- gods?	26	Myn- ning/Ha- nk?	Ingen synlig magring, mer som ge- nombränd lera vad gäller genom- skärningen. Eventuellt ett fragment från (olja)lampa i svartgods? Orne- matik på utsidan i form av sned- ställda linjer.		
37	62	Keramik	Skål	Yngre röd- gods	4	Buk	2 stycken spjäklade. Alla har glasyr på insidan av skärvan, 2 stycken med gul glasyr, en styck med mörk- grön/svart och en styck med matt klar beläggning.	1400–1900	

Fyndnr. KM98586:	Kontext	Material	Sakord	Typ	Vikt (g)	Del	Beskrivning	Datering	Kommentar
37	62	Keramik	Gryta	Yngre röd- gods	6	Buk	Orangebeige gods, med brun glasyr samt svarta prickar på insidan, sotig utsida.	1400–1900	
37	62	Keramik	Skål	Yngre glaserat vitgods	0,9	Buk	Med grön glasyr på insidan och utsidan, vitgul genomskärning.	1500–1900	Äldre keramiken importerades från Tyskland och Holland, yngre finns även tillverkat av Höganäs.
37	62	Keramik	Skål	Röd- gods	10	Myn- ning	Orange genomskärning med beige ut-/insida. Bemålad med röd färg på mynningspartiet och ned till buk delen.		
37	62	Keramik	Fat	Yngre röd- gods	15	Botten	Tjock skärva med gul glasyr, orange till grå genomskärning. Verkar finnas fast på botten delen en platt järnrest.	> 1700	
37	62	Metall	Nit	Järnnit	8				Avförd
37	62	Glas	Fönster- glas		4	Frag- ment	2 stycken flagnar, en styck är av grönt glas.		
37	62	Bly?	Slagg		24	Frag- ment	Tungt slaggfragment, eventuellt bly?		
38	62	Keramik	Skål	Yngre röd- gods	5	Myn- ning	Orangefärgat gods med klar/brun glasyr på insidan.	1400–1900	
38	62	Glas	Fönster- glas		22	Frag- ment	Flagnar.		
38	62	Tegel	Golvte- gel		144	Frag- ment			
39	Lösfynd	Horn	Nål		4	Frag- ment	Avbruten vid övre del.		Tjockare nål kan tyda på att den använts för nålbindning.

Makroskopisk analys av jordprov från Kyrkogatan, Lund

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna – Statens historiska museer 2020-04-30

Bakgrund

Under den arkeologiska undersökningen av lämningar vid Kyrkogatan i Lund 2019 (Projekt A_2019_0023, Lst dnr 431-1365-2019) insamlades ett jordprov för makroskopisk analys med fokus på växtrester. Den provtagna kontexten utgjordes av ett avfallslager rikt på fiskben och syftet med provtagningen var att undersöka lagrets övriga innehåll. Lagret är markerat på ritning 22. Målsättningen har också varit att välja ut lämpligt material för ¹⁴C-analys. Provet inkom till laboratoriet i slutet av december 2019.

Metod och källkritik

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen och bestod av en torrvolym om 2,2 liter jord. Inkommen till laboratoriet preparerades provet genom flotation enligt metod beskriven av Wasylikowa (1986) och våtsiktades i siktar med minsta maskstorlek 0,25 mm. Även den kvarvarande flotationsresten av tyngre minerogent material våtsiktades och genomsöktes. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Von Jacomet 2006 och Cappers m. fl. 2012) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts. De provtagna lagret definierats med skarpa kontakter som visar att den postdepositionella bioturbationen varit begränsad. Materialet bedöms huvudsakligen ligga *in situ* sedan övergivandet och eventuell omlagring av material har således skett *innan* depositionstillfället.

Analysresultat

I resultattabellen har det material som inte är förkolnade fröer och frukter kvantifierats enligt en grov relativ skala 1–3 prickar, där 1 prick innebär förekomst av enstaka (ca 1-5 st.) fragment i hela provet. 2 prickar innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 prickar innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar.

Kyrkogatan Lund 2020			PM	1
Ritning 22, "fisklagret"			Volym (l)	2,2
Vedartade växter			Träkol	••
Köksavfall			Benfragment	•••
			Fiskfjäll och stora fiskben	•••
Övrigt			Kalkbruk	•••
Förkolnade fröer/frukter				
Ogräs	Skelört	<i>Chelidonium majus</i>		2
Ospec.	Klöver (ospec.)	<i>Trifolium sp.</i>		1
Odlat	Fläder	<i>Sambucus nigra</i>		3
Förkolnade fröer/frukter				
Odlat	Skalkorn	<i>Hordeum vulgare ssp. vulgare</i>		1
	Skalkorn med utvecklad grodd	<i>Hordeum vulgare ssp. vulgare (sprouted)</i>		1

Diskussion

Vid sidan om fiskbenen, som var mycket stora och möjligen utgörs av importerad klipplagret stora mängde benfragment från däggdjur och fågel, samt träkol och förkolnat vegetabiliskt köksavfall. Materialet präglades också av stora mängder kalkbruk som sannolikt utgör raseringsmassor efter en spiskonstruktion eller väggarna i en byggnad. Lagret förefaller till sin sammansättning vara ett avfallslager, möjligen ett raseringslager, från ett kök.

De förkolnade vegetabiliska resterna bestod av två kärnor av skalkorn varav det ena utvecklat en tydlig grodd. Groddning av korn kan ske som olycksfall till följd av brister i förvaringen, men när groddat korn påträffas i förkolnad form är det rimligare att förklara detta genom att kornet mältats i samband med ölbrygging. En enstaka kornkärna är dock en svag indikation på detta, men fyndsammanhanget med köksavfall gör tolkningen rimlig.

Även oförkolnade fröer påträffades i materialet. Fröer av skelört och klöver kan t.ex. ha hamnat i materialet i samband med att avfallet blivit bevuxet. Fläderkärnorna skulle kunna ingå i köksavfallet, men fläderkärnor är generellt vanliga i Lunds äldre kulturlager och kan likväl ha omlagrats från en annan kontext.

Referenser

- Cappers, R. T. J., Bekker, R. M. & Jans, J. E. A., 2012: *Digital Seed Atlas of the Netherlands*, (2nd edition). Groningen Institute of Archaeology. Groningen
- Von Jacomet, S., 2006: *Identification of cereal remains from archaeological sites*. 2nd ed. IPAS Basel University, Basel
- Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): *Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology*. John Wiley & Sons Ltd. 571-590

2024

- 2024:1 Kv Domkyrkan 1, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll år 2022–2023. Gertie Ericsson & Aja Guldåker.
- 2024:2 Häglinge kyrka, Hässleholms kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2023 – 2024. Carita Melchert.
- 2024:3 Innerstaden 2:1, Stortorget, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015. Gertie Ericsson med bidrag av Jens Heimdahl.
- 2024:4 Grynmalaren 37, Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning och schaktningsövervakning 2023. Linnea Lidh.
- 2024:5 Innerstaden 2:1, Mårtensstorget. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning & schaktningsövervakning 2023. Imelda Bakunic Fridén.
- 2024:6 Fossesholm herregård. Vestfossen, Øvre Eiker kommune, Buskerud Fylke, Norge. Trädgårdsarkeologisk undersökning 2022–2023. Aja Guldåker.
- 2024:7 Universitetet 1, Kungshuset. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459 Lunds stad och kommun, Skåne län. Schaktningsövervakning 2023. Sebastian Boström & Gertie Ericsson.
- 2024:8 Innerstaden 2:1, Laboratoriegatan. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2023. Linnea Lidh
- 2024:9 Innerstaden 2:1 m.fl., Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022–2023. Generellt tillstånd – Krafteringen Energi AB. Henrik Bernro.
- 2024:10 Östra Karup kyrka, Båstads kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2023 – 2024. Carita Melchert.
- 2024:11 Kv Maria Magle 6, Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2021–2023. Imelda Bakunic Fridén
- 2024:12 Kv Domkyrkan 1 & Sankt Laurentius 3, Generellt tillstånd – Lunds Domkyrka, Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2022–2023. Henrik Bernro.
- 2024:13 Apollo 3, Ystad. Fornlämning RAÄ Ystad 50:1/L1988:3379. Ystad stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning år 2023. Sebastian Boström.
- 2024:14 Kv Galten 28. Fornlämning L1988:5459/RAÄ 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2024. Henrik Bernro.
- 2024:15 St Peter 39, Vänskapens hus, Lund, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2023 – 2024. Carita Melchert.
- 2024:16 Tosterups kyrka, Tomelilla kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2022 – 2024. Carita Melchert.
- 2024:17 Västra Karaby kyrka, Kävlinge kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2024. Carita Melchert.

- 2024:18 Gjøvik Gård, Gjøvik kommun, Innlandet fylke, Norge. Trädgårdsarkeologisk undersökning 2023. Aja Guldåker.
- 2024:19 Hällaryd 1:149 och 1:142. Fornlämning 49:1/L1979:5957. Hällaryd socken, Karlshamns kommun, Blekinge län. Schaktningsövervakning 2023/2024. Sebastian Boström.
- 2024:20 Innerstaden 2:1, Tegnérsplassen. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2024. Imelda Bakunic Fridén
- 2024:21 Tåstarps kyrka. Tåstarp socken, Ängelholms kommun, Skåne län. Arkeologisk vindstädning och byggnadsarkeologisk undersökning 2016. Gunilla Gardelin & Johan Wallin.
- 2024:22 Innerstaden 3:77, Norra Vallgatan. Fornlämning L1988:7459/RAÄ Trelleborg 19:1. Trelleborgs stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2023 – 2024. Kristoffer Brink.
- 2024:23 Innerstaden 2:1, Grynmalaregatan. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2024. Henrik Bernro.
- 2024:24 Kv Paradis 37. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll och schaktningsövervakning 2024. Imelda Bakunic Fridén.
- 2024:25 Östra Karup kyrka, Båstads kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2024. Carita Melchert.
- 2024:26 Fjälkinge kyrka. Fjälkinge socken, Kristianstad kommun, Skåne. Arkeologisk vindstädning och byggnadsarkeologisk undersökning 2017. Gunilla Gardelin & Johan Wallin.
- 2024:27 Innerstaden 2:1 Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022–2023. Generellt tillstånd VA SYD. Henrik Bernro.
- 2024:28 Sporrakulla gård, Sporrakulla 1:1, Östra Göinge kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2024. Carita Melchert.
- 2024:29 Flyinge 22:50, Flyinge Kungsgård, Flyinge, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2024. Carita Melchert.
- 2024:30 Gasverket 6, Lund. Fornlämning 1988:5459/RAÄ 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar och avgränsande förundersökning år 2022 – 2023
- 2024:31 Stora Råby 33:15. Fornlämning RAÄ Stora Råby 10:1/L1988/6568 Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2023. Kristoffer Brink.
- 2024:32 Billegården 25. Fornlämning 1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll och schaktningsövervakning 2024. Henrik Bernro.
- 2024:33 Östarp 1:3, Vindmöllan Östarp, Sjöbo kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. 2024. Lena Aurivillius Hector.
- 2024:34 Flyinge 22:40, Flyinge Kungsgård, Flyinge, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2024. Carita Melchert.
- 2024:35 Kv Paradis 42, Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2024. Imelda Bakunic Fridén.
- 2024:36 Flyinge 22:40. Fornlämning L1988:7494/RAÄ Södra Sandby 81:1. Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2024. Aja Guldåker.
- 2024:37 Kv Svartbröder 10, Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022 – 2023. Kristoffer Brink.

2024:38

Innerstaden 2:1 - Kyrkogatan, Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019 – 2021. Aja Guldåker.